

ΤΟ
ΚΟΚΚΙΝΟ
ΒΙΒΛΙΑΡΟΑΚΙ
ΤΩΝ
ΜΑΘΗΤΩΝ

Bo Dan Andersen, Soren Hansen,
Jesper Jensen

ΤΟ
ΚΟΚΚΙΝΟ
ΒΙΒΛΙΑΡΑΚΙ
ΤΩΝ
ΜΑΘΗΤΩΝ

Μετάφραση και Προσαρμογή
ΕΛΕΝΗ ΒΑΡΙΚΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΕΡΓΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ	Den Lille Rode Bog for Skoleelever
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ	Ἑλένη Βαρίκα
ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ ΕΚΤΥΠΩΣΗ	᾿Α) φοι Λαμπρινοῦ, Τζαβέλλα 9—13
ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ	Σ. Σκολίδης, Τσαμαδοῦ 2
ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	Γενάρης 1975

Copyright για τήν ἑλληνική μετάφραση :
Ἐκδόσεις Π. Βέργος, Σόλωνος 128, ᾿Αθήνα,
Τηλ. 606.207.

Πρόλογος

"Όπως είναι σήμερα ή κοινωνία, οί μεγάλοι αποφασίζουν για τὰ περισσότερα, αν όχι για όλα, δσα έχουν σχέση με σās τὰ παιδιά. Οί μεγάλοι οργανώνουν τή ζωή σας τόσο τή σχολική όσο και τήν έξωσχολική στο πιό μεγάλο μέρος της. Αυτόι έχουν, για τήν ώρα κάθε έξουσία πάνω σας.

Αυτό, όμως, συμβαίνει και κυρίως διαιωνίζεται γιατί οί περισσότεροι από σās ή βρίσκουν αυτή τήν κατάσταση φυσική ή πιστεύουν ότι δέ μπορεί ν' αλλάξει. Υπερβάλλετε τις περισσότερες φορές τή δύναμη τών μεγάλων και δέ συνειδητοποιείτε πόσα πράγματα μπορείτε να πετύχετε μόνοι σας. Παρ' όλα αυτά αν τó αποφασίσετε στ' αλήθεια, οί μεγάλοι θά χάσουν πιά κάθε έξουσία επάνω σας.

Βέβαια, οί μικροί και οί μεγάλοι δέν είναι αναγκαστικά φυσικοί έχθροί. Πρώτα - πρώτα οί μεγάλοι δέν είναι παντοδύναμοι για τόν απλούστατο λόγο ότι τις περισσότερες φορές δέ μπορούν καν να ζήσουν τή ζωή που θέλουν. Αισθάνονται ανίσχυροι κι είναι αναγκασμένοι να εξαρτώνται από τις οικονομικές και πολιτικές δυνάμεις, που μās εξουσιάζουν όλους. Συνήθως, βέβαια, αυτή τήν καταπίεση τήν πληρώνουν τὰ παιδιά. Παρ' όλα αυτά είναι δυνατό να συνεργαζόσαστε με ώρισμένους μεγάλους: μ' εκείνους που έχουν συνειδητοποιήσει ότι είναι ανίσχυροι κι έχουν αποφασίσει να μη μείνουν με σταυρωμένα τὰ χέρια απέναντι σ' αυτή τήν κατάσταση.

"Όσο πιό καλά τὰ ξέρετε όλα αυτά και, κυρίως, όσο πιό πολύ τὰ συζητάτε μεταξύ σας τόσο πιό πολλά πράγματα μπορείτε να απαιτείτε και να κερδίζετε απ' τούς μεγάλους.

Τό βιβλιαράκι αυτό μιλάει για δσα πράγματα είναι σημαντικά για κάποιον που πάει στο σχολείο. Γράφτηκε από

δύο Δανούς εκπαιδευτικούς πού είχαν τή γνώμη ότι ή κατάσταση μέσα στην οποία ζούν και μορφώνονται τὰ παιδιά, δέν είναι αὐτή πού θά ἔπρεπε νά είναι. Μεταφράστηκε κι ἐκδόθηκε στις περισσότερες εὐρωπαϊκές χώρες σέ μιὰ ἐποχή πού οἱ μαθητές ὀλοένα και περισσότερο ξυπνοῦσαν και διεκδικοῦσαν τὰ δικαιώματά τους. Βέβαια, ἐπειδή ἀκριβῶς τὸ ἀρχικό κείμενο ἀπευθυνόταν σέ Δανούς μαθητές, σ' ὅλες τίς χώρες ὅπου κυκλοφόρησε, διασκευάστηκε γιά νά ἀνταποκρίνεται περισσότερο στις συνθήκες τῆς κάθε χώρας. Αὐτὸ προσπαθήσαμε νά κάνουμε κι ἐμεῖς, προσπαθώντας νά μὴν ξεφεύγουμε ἀπ' τὸ πνεῦμα πού κυριαρχεῖ στό πρωτότυπο.

Τὸ «Κόκκινο βιβλιαράκι» δέν εἶναι φτιαγμένο γιά νά τὸ διαβάξει κανεὶς μονορούφι. Στὸ τέλος τοῦ βιβλίου θά βρεῖς τὸν πίνακα τῶν περιεχομένων ὅπου ἀναφέρονται ὅλα τὰ θέματα πού θίγονται μὲ τὸν ἀριθμὸ τῆς σελίδας. Τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶναι φτιαγμένο γιά νά τὸ συμβουλευεταί κανεὶς κάπως σὰ λεξικό, κάθε φορά πού θέλει νά πληροφορηθεῖ κάτι.

Ἴσως μερικά ἀπ' αὐτὰ πού ἀναφέρονται στό «Κόκκινο βιβλιαράκι» νά μὴν τὰ ἔχετε ξανακούσει. Μ' ἄλλα πιθανὸν νά διαφωνεῖτε. Ἴσως ἀκόμα, μερικά πράγματα σημαντικὰ γιά σᾶς νά μὴν ἀναφέρονται καθόλου.

Γι' αὐτὸ όταν θά ἔχετε διαβάσει τὸ βιβλιαράκι: θά θέλαμε πολὺ νά μᾶς γράψετε τὴ γνώμη σας. Συζητήστε το μὲ τοὺς φίλους σας πού εἶναι οἱ πιὸ κατάλληλοι νά κρίνουν ὅλα αὐτὰ τὰ θέματα. Ὅσο γιά μᾶς θά προσπαθήσουμε νὰ σᾶς φέρουμε σ' ἐπαφή και μ' ἄλλους μαθητές ἢ φοιτητές πού θά μᾶς στείλουν τίς γνώμες τους. Κι όταν τὰ συζητήσετε μεταξύ σας θά μπορούσαμε νά ἐκδόσουμε αὐτὲς τίς συζητήσεις και τίς ἀπόψεις σας. Ἔτσι τὸ Κόκκινο βιβλιαράκι: θά εἶναι πραγματικὰ δ ι κ ό σ α ς γιατί θά τὸ ἔχετε γράψει ἐ σ ε ῖ ς.

Ἡ ἐκπαίδευση

Μὲ ποιοὺ τρόπο μαθαίνουμε

Ὁλος ὁ κόσμος θέλει νὰ μάθει.

Πολλοὶ καθηγητὲς νομίζουν ὅτι τὸ σπουδαιότερο στὴν ἐκπαίδευση, εἶναι νὰ μαθαίνουν ἐκεῖνοι στοὺς μαθητὲς τὰ πράγματα πού πρέπει νὰ μάθουν. Αὐτοὶ οἱ καθηγητὲς πιστεύουν ὅτι θὰ ἴταν χάσιμο χρόνου ἀνώφελο ν' ἀφήσουν τοὺς μαθητὲς νὰ μάθουν πράγματα μόνοι τους καὶ χωρὶς τὴ βοήθεια κανενὸς ἄλλου, ἢ νὰ τοὺς ἀφήσουν νὰ συζητήσουν ἀνάμεσά τους γιὰ τὴ δουλειά τους.

Πολλοὶ καθηγητὲς πιστεύουν, ἀκόμα ὅτι εἶναι καλὸ ἕνα μέρος τῆς δουλειᾶς πού δίνουν στοὺς μαθητὲς νὰναι βαρετό. Ἔτσι σκέφτονται οἱ μαθητὲς θὰ μάθουν ἀρκετὰ γρήγορα ὅτι ὑπάρχει κάτι πού λέγεται ἀναγκαστικὴ ἐργασία κι ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι γεμάτη πολὺ βαρετὲς ὑποχρεώσεις.

Ἐπάρχουν πολλοὶ καθηγητὲς πού βρίσκουν δλότελα ἀνώφελο νὰ ἐξηγήσουν στὰ παιδιὰ γιατί πρέπει νὰ μάθουν τὸ τάδε πράγμα. Τὸ μόνο πού λένε εἶναι ὅτι πρέπει νὰ τὸ μάθουν γιατί εἶναι μέσα στὸ βιβλίο.

Αὐτοὶ οἱ καθηγητὲς κάνουν λάθος! Ἄπο ἀγνοια; Ἡ γιατί εἶναι πολὺ τεμπέληδες γιὰ νὰ σκεφτοῦν τὰ καλλίτερα μέσα πού θὰ ἐπέτρεπαν στοὺς μαθητὲς τους ν' ἀρχίσουν νὰ μαθαίνουν μόνοι τους;

Γιὰ νὰ μάθεις κάτι πρέπει πρῶτον: νὰ κάνεις μιὰ προσπάθεια, δεύτερον: νὰ διαθέτεις γύρω σου τὰ μέσα γιὰ νὰ κάνεις αὐτὴ τὴν προσπάθεια. Τὸ σχολεῖο ὑπάρχει ἀκριβῶς γιὰ νὰ δίνει: σὲ κάθε μαθητὴ ὅλα τὰ δυνατὰ μέσα γιὰ νὰ μάθει κάτι.

Μὴν ξεχνᾶς, πῶς ὅτι ξέρεις τῶχεις μάθει μόνος σου, ἐσὺ πρέπει νὰ κοπιᾶσεις γιὰ νὰ μάθεις. Ὁ καθηγητὴς σου δὲ

μπορεί να τὸ κάνει ἀντὶ γιὰ σένα. *Όλο κι ὄλο πού μπορεί νὰ κάνει εἶναι νὰ σοῦ δώσει τὰ μέσα πού χρειάζεσαι γιὰ νὰ βαλθεῖς νὰ μάθεις μόνος σου.

Θυμήσου ἀκόμα, ὅτι ὁ μόνος τρόπος νὰ μάθεις πῶς συνδέονται τὰ πράγματα μεταξύ τους καὶ πῶς νὰ ξεχωρίζεις τὸ σωστὸ ἀπὸ τὴν ἀνακρίβεια, εἶναι νὰ μπορέσεις νὰ τὸ ἀνακαλύψεις μόνος σου ἀπὸ πείρα.

Τί μαθαίνουμε καὶ πῶς;

*Όταν κανεὶς βαρύνεται τὸ μόνο πού μαθαίνει εἶναι νὰ βαρύνεται. Κι αὐτὸ συμβαίνει, εἴτε πρόκειται γιὰ γεωγραφία, γιὰ ἱστορία ἢ γιὰ μαθηματικά.

*Όταν κανεὶς ἔχει ἓνα μόνο δικαίωμα, τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ὑπακούει, μαθαίνει ἀναπόφευκτα νὰ μὴ γυρεύει ποτὲ νὰ μάθει γιατί κάνει αὐτὸ πού κάνει. Μαθαίνει νὰ μὴν ἀναρωτιέται πιά γιὰ τίποτα, νὰ μὴ σκέφτεται.

*Όταν κανεὶς εἶναι ἀναγκασμένος νὰ μάθει, ἐκεῖνο πού μαθαίνει εἶναι ὅτι εἶναι πολὺ κοπιαστικὸ νὰ μάθει κανεὶς κάτι καὶ δὲ διευκολύνει καθόλου τὰ πράγματα ἢ διαβεβαίωση τοῦ καθηγητῆ ὅτι ἀργότερα, στὴ ζωὴ, θὰ πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ τὸ ξέρει.

*Όταν σ' ἀντιμετωπίζουν σὰν ἀνήλικο καὶ δὲν ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ διαλέξεις ἢ ν' ἀποφασίσεις μόνος σου μαθαίνεις νὰ εἶσαι καὶ παραμένεις ἀνήλικος καὶ ἀνίκανος. Κι αὐτὸ εἶσαι, ἀκόμα κι ὅταν παίρνεις σὲ μιὰ ἔκθεση 18 ἢ 20, βαθμούς πού ὑποτίθεται ὅτι δίδονται στὶς τέλειες καὶ πολὺ πρωτότυπες ἐργασίες. *Αν ἀντιμετωπίζεις τὰ πράγματα μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, μαθαίνεις μόνο ἓνα τρόπο μὲ τὸν ὅποιο μπορείς νὰ τὰ ἀντιμετωπίζεις κι ἔπειτα, δὲ θάναί εὐκολο νὰ τὰ βγάξεις πέρα σ' ὄλες τὶς νέες καταστάσεις πού θὰ συναντήσεις ἀναπόφευκτα.

Γιὰ νὰ καταλάβεις αὐτὸ πού μαθαίνεις καὶ νὰ σοῦ χρησιμεύσει σὲ κάτι πρέπει πρῶτα ἀπ' ὄλα:

—νὰ τὸ ἔχεις κέφι

—νὰ βρίσκεις τὸ θέμα ἐνδιαφέρον

- νά καταλαβαίνεις γιατί τὸ μαθαίνεις
- νά συμμετέχεις
- νά μπορείς νά δουλεύεις τὸ θέμα μόνος σου
- νά μπορείς νά δουλεύεις τὸ θέμα μὲ τὸς φίλους σου.

Ἄν νομίζετε ὅτι κάποιος ἀπ' τοὺς καθηγητές σας δὲν ἔχει μεγάλη κλίση στὴν ἐκπαίδευση, πρέπει νά τὸν βοηθήσετε νά θελιώσει τὸν τρόπο διδασκαλίας του καὶ νά γίνεи καλλίτερος παιδαγωγός. (Σὲ σχέση μ' αὐτό, βλέπε τὸ κεφάλαιο: «Πῶς νά ἐπηρεάζετε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο»)

Μόνο ἐσεῖς εἴσατε σὲ θέση νά ξέρετε ἂν βαρυσάσατε κι ἂν ἔχετε τὸ δικαίωμα νά μιλήσετε. Ἄν αὐτὸ μπορεί νά γίνεи, μιλήστε μὲ τὸν καθηγητὴ σας. Ζητήστε του, ἂν εἶναι δυνατό, νά κάνει λιγότερο βαρετὸ καὶ πιὸ ζωντανὸ τὸ μάθημα.

[Ἄν ὁ καθηγητὴς ἀρνηθεῖ νά σᾶς ἀκούσει συνεννοηθεῖτε μὲ τοὺς συμμαθητές σας καὶ φτιάξτε ἓνα ὑπόμνημα μὲ ὅσο γίνεται πιὸ πολλές ὑπογραφές ὅπου νά ἐξηγεῖτε τί δὲν πάει καλά καὶ νά ἀπαιτεῖτε τὴν ἀντικατάστασή του. Στείλτε τὸ ὑπόμνημα στὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας καὶ στὶς ἐφημερίδες. Ἄν καὶ μ' αὐτὸ δὲν πετύχετε τίποτα, τότε, θὰ πρέπει νά διαλλέξετε πιὸ ἀποφασιστικὰ μέσα γιὰ νά ἐπιβάλετε τὸ δίκιο σας. καὶ τόσο πιὸ ἀποτελεσματικὰ θᾶναι τὰ μέσα αὐτὰ ὅσο πιὸ πολὺ τὰ συζητήσετε μεταξὺ σας κι ὅσο πιὸ πολλὰ παιδιά πάρουν μέρος σ' αὐτὴ τὴ διαδικασία]. Μὴν ξεχνᾶτε ποτὲ ὅτι εἶναι δικαίωμά σας νά δεχόσαστε μιὰ ἐκπαίδευση ἐνδιαφέρουσα καὶ ἀποτελεσματικὴ. Κι εἴσατε οἱ πρῶτοι ποὺ βλέπετε ἂν ἡ ἐκπαίδευση ποὺ δεχόσαστε εἶναι κακὴ: εἴτε πλήττετε καὶ χασμουριόσαστε εἴτε κάνετε καζούρα.

Καλλιτερέψτε τὴν ἐκπαίδευσή σας

Γι' αὐτὸ θὰ πρέπει βέβαια νά καταβάλλετε κάποια προσπάθεια. Ἴσως νά βρίσκετε εὐκόλο καὶ λιγότερο κουραστικὸ τὸ νά κάνει ὁ καθηγητὴς τὴν περισσότερὴ δουλειὰ στὰ μάθημα. Ἄλλὰ ἂν περιοριστεῖτε στὸ νά ἀκοῦτε παθητικὰ αὐτὰ ποὺ λέει ὁ καθηγητὴς, δὲ θὰ μάθετε ποτὲ τίποτα κι ἐπὶ πλέον θὰ βαρυσάσατε συνέχεια.

Σας βάζουν να μαθαίνετε απ' έξω τὸ μάθημα τῆς προηγούμενης, να ἐτοιμάζετε τὸ ἐπόμενο, να γράφετε τὶς ἀσκήσεις πὸν υπάρχουν στὸ βιβλίο... Μάθετε ὅτι υπάρχουν πολλοὶ ἄλλοι τρόποι να μάθει κανεὶς μιὰ ὕλη ἢ ἓνα θέμα καὶ κυρίως τρόποι πολὺ πὸν διασκεδαστικοί. Καὶ ἀκριβῶς ἐπειδὴ αὐτοὶ οἱ τρόποι εἶναι καινούργιοι καὶ πὸν διασκεδαστικοί, μαθαίνει κανεὶς καλλίτερα καὶ περισσότερο.

Τὰ μαθήματα

Τί είναι ένα πρόγραμμα δουλειᾶς;

Οἱ ἰθύνοντες ἐπιθυμοῦν νὰ βασιλεύει ἡ τάξη στοῦ σχολεῖο καί τὰ ὥραρια τῶν μαθητῶν καί καθηγητῶν νά ναι καθωρισμένα καί καλὰ ὀργανωμένα. Ἐπιθυμοῦν, ἀκόμα, νά χουν τήν ἴδια ὥρα διάλειμμα οἱ μαθητές κι οἱ καθηγητές. Ἔτσι εἶναι πολὺ πρὸ εὐκόλου νὰ ἐπιβάλλεται ἡ τάξη στους μαθητές τὴν ὥρα τοῦ διαλείμματος, ὅταν βρίσκονται στήν αὐλή.

Γιὰ νά ναι σίγουροι ὅτι μάθατε ἀρκετὰ σέ κάθε ὕλη, καθορίζουν τὸν ἀριθμὸ τῶν ὥρῶν ποὺ πρέπει νὰ διδαχθεῖτε τὸ κάθε μάθημα. Τὸ ὑπουργεῖο καθορίζει αὐτὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν ὥρῶν κατὰ μαθήματα γιὰ μιὰ σχολικὴ χρονιά καί ἡ διεύθυνση τοῦ σχολείου ἀναλαμβάνει νὰ μοιράσει τίς ὥρες γιὰ κάθε βδομάδα.

Εἶναι σωστὴ σπαζοκεφαλιὰ γιὰ τὴ διεύθυνση τοῦ σχολείου νὰ ἐφαρμόσει τίς ἐντολές τοῦ ὑπουργείου. Γιὰ νὰ ἔχει ἡσυχὴ τὴ συνειδησὴ της, ἡ διεύθυνση, κάνει ἓνα «καταμερισμὸ τοῦ χρόνου». Αὐτὸς ὁ καταμερισμὸς τοῦ χρόνου ποὺ ὑπάρχει στοῦ σχολεῖο σας ἰσχύει ἀπὸ τὸν Μεσαίωνα. Βέβαια, θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ βρεῖ πολλοὺς ἄλλους τρόπους γιὰ νὰ ὀργανώσει τὸ χρόνο ποὺ περνάτε στοῦ σχολεῖο.

Ἄντι νὰ ὀργανώσει, δηλαδή, τὸ χρόνο ἀνὰ ἐβδομάδα θὰ μπορούσε νὰ τὸ κάνει ἀνὰ 15 μέρες. Ἡ, ἀκόμα, ἀντι νὰ μοιράσει αὐτὸ τὸ χρόνο σέ ὥρες διδασκαλίας νὰ ἀφιερῶσει μιὰ ὀλόκληρη μέρα γιὰ τὴ διδασκαλία αὐτοῦ τοῦ θέματος ἢ ἐκείνης τῆς ὕλης.

Θὰ μπορούσε ἐπίσης ν' ἀποφύγει κανεὶς τελείως τὸ σύστημα τῶν τάξεων. Ἄντι νὰ στριμώχονται 50 ἢ 100 μαθητές συγχρόνως σέ μιὰ τάξη, θὰ μπορούσαν νὰ δουλεύουν σέ

μικρές ομάδες όπου έχουν πολύ περισσότερο την ευκαιρία να συζητήσουν τα θέματα μεταξύ τους. Ή, ακόμα, θα μπορούσαν οι μαθητές να κατατάσσονται όχι ανάλογα με την ηλικία τους αλλά ανάλογα με το επίπεδο στο οποίο έχουν φτάσει στο κάθε μάθημα.

Υπάρχουν πάρα πολλοί τρόποι να διαθέτει κανείς το χρόνο κατά τη διάρκεια ενός σχολικού έτους. Φυσικά το παλιό, καλό σύστημα του Μεσαίωνα είναι πιο εύκολο για τη διεύθυνση, αφού το ξέρει όλος ο κόσμος.

Υπάρχουν μαθητές που δε χρειάζονται για να μάθουν να γράφουν και να διαβάζουν σωστά, παρά το μισό χρόνο απ' αυτόν που το ύπουργείο αφιερώνει για τα ελληνικά. Άλλοι μαθητές μπορεί να χρειάζονται τον διπλάσιο καιρό. Υπάρχουν καθηγητές που χρειάζονται διπλάσιο καιρό απ' αυτόν που προβλέπεται για να σās μάθουν την καθωρισμένη ύλη. Σ' άλλους ο μισός χρόνος θα ήταν αρκετός. Πρὸ παντός μὴν πιστεύετε, δι ξέρετε μιὰ ὕλη μόνο και μόνο ἐπειδὴ τὴ διδαχθήκατε ἐπὶ τόσες ὥρες ὅσο ὀρίζει τὸ ὑπουργεῖο.

Πῶς διδάσκουν ὀκτὼ στοὺς δέκα καθηγητές;

Ὅκτὼ καθηγητές στοὺς δέκα διδάσκουν «ἀπὸ καθέδρας», δηλαδή ἐκεῖνοι ἀποφασίζουν τί θὰ κάνει ὀλη ἢ τάξη: γιὰ τί θὰ μιλάει, τί θὰ διαβάζει, τί θὰ γράφει.

Ποῦ και ποῦ ὁ καθηγητὴς κάνει ἐρωτήσεις σ' ὀλη τὴν τάξη ἢ σ' ἓνα μαθητὴ. Ἄλλὰ ποτὲ δὲν τὸ κάνει γιὰ νὰ ζητήσῃ τὴ γνώμη σας πάνω σ' αὐτὰ ποῦ μαθαίνετε. Τίς περισσότερες φορές σās ρωτᾶει γιὰ νὰ ἐλέγξει ἂν παρακολουθεῖτε κι ἂν καταλάβατε αὐτὸ ποῦ σκέφτεται αὐτός. Πολλές φορές κάνει ἐρωτήσεις μόνο και μόνο γιὰ νὰ μὴν ξεχνᾶτε δι εἶναι ἐκεῖ.

Εἶναι γνωστό, ἐδῶ και πολὺ καιρό, δι πενήντα λεπτὰ διδασκαλίας «ἀπὸ καθέδρας» εἶναι πολὺ κουραστικὴ γιὰ τοὺς μαθητές. Αὐτό, ὅμως, δὲν ἔχει ὠφελήσει καθόλου. Ἡ διδασκαλία ἐξακολουθεῖ νὰ γίνεται ἀπὸ καθέδρας και νὰ διαρκεῖ 50 λεπτὰ.

Υπάρχουν καθηγητές που νομίζουν ότι κάνουν ατομική διδασκαλία κι ότι ενδιαφέρονται για κάθε μαθητή ξεχωριστά επειδή εξετάζουν τους μαθητές έναν - έναν. Ἀλλά αφού υποτίθεται ότι ακούει ὅλη ἡ τάξη, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι διδασκαλία ἀπὸ καθέδρας. Ἄν ὁ καθηγητὴς σᾶς μοιράζει ἕνα βιβλίο, σᾶς θάξει νὰ διαβάσετε ἕνα ἀπόσπασμα καὶ νὰ πεῖτε μετὰ τὴ γνώμη σας, πρόκειται πάλι γιὰ διδασκαλία ἀπὸ καθέδρας. Ἄν ὁ καθηγητὴς μοιράζει τὸ μάθημά του σὲ τρία μέρη, τὸ πρῶτο γιὰ νὰ γράφετε, τὸ δεύτερο γιὰ νὰ διαβάσετε, τὸ τρίτο γιὰ νὰ συζητᾶτε, διδάσκει κι αὐτὸς ἀπὸ καθέδρας. Ἄν ὁ καθηγητὴς ἀρκεῖται νὰ σᾶς θάξει νὰ μαθαίνετε ἀπ' ἔξω τὸ προηγούμενο μάθημα καὶ νὰ ἐτοιμάζετε τὸ ἐπόμενο, τότε φυσικὰ διδάσκει κι αὐτὸς ἀπὸ καθέδρας.

Ναί! Ὅλ' αὐτὰ εἶναι: διδασκαλία ἀπὸ καθέδρας, γιατί ὁ καθηγητὴς καὶ μόνο αὐτὸς, ἀποφασίζει τί πρέπει νὰ κάνετε στὴν τάξη καὶ πῶς πρέπει νὰ τὸ κάνετε.

Πῶς προκαλεῖται τὸ ἐνδιαφέρον στοὺς μαθητὲς ἢ τὸ ζαχαρωμένο χάπι

Γιὰ νὰ μὴ κοιμόσαστε τελείως τὴν ὥρα τοῦ μαθήματος, πολλοὶ καθηγητὲς προσπαθοῦν νὰ ξυπνήσουν τὸ ἐνδιαφέρον σας μὲ σλαίτς, μαγνητοφωνημένες ταινίες ἢ φωτογραφίες. Βέβαια τὸ νὰ προσπαθεῖ νὰ κάνει τὴ δουλειὰ πιδὲ ἐνδιαφέρουσα φανερώνει καλὴ πρόθεση, κι εἶναι μιὰ καλὴ ἰδέα νὰ χρησιμοποιεῖ ἄλλα μέσα πέρα ἀπ' τὰ πατροπαράδοτα βιβλία καὶ τετράδια.

Ἀλλά, τίς περισσότερες φορές, οἱ καθηγητὲς τὸ κάνουν αὐτὸ γιὰ νὰ προσδώσουν ἐνδιαφέρον σ' ἕνα θέμα πού δὲν ἐνδιαφέρει καθόλου τοὺς μαθητὲς καὶ πού δὲ θὰ τοὺς χρησιμέψει καθόλου στὴν τελειώσουν τὸ σχολεῖο.

Κατὰ τοὺς ψυχολόγους αὐτὸ λέγεται: «πῶς νὰ προκαλεῖτε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μαθητῶν», πράγμα δηλαδὴ πού σημαίνει: πῶς νὰ ζαχαρώνετε τὸ χάπι γιὰ νὰ τὸ καταπιοῦν εὐκολώτερα. Ὅταν ἕνα θέμα εἶναι τόσο βαρετὸ πού εἶναι ἀδύνατο νὰ κάνει κανεὶς τοὺς μαθητὲς νὰ ἐνδιαφερθοῦν γι' αὐτὸ, θρί-

σκουν κόλπα για να το παρουσιάσουν με πιο έλκυστικό τρόπο. Κοροϊδεύουν δηλαδή τους μαθητές και τους κάνουν να χάνουν τον καιρό τους.

Προσπαθείστε να χρησιμοποιήσετε τέτοιες ευκαιρίες για να ασχοληθείτε με θέματα που δεν έχουν καμιά σχέση μ' αυτό που παρουσιάζει ο καθηγητής, αλλά που σας ενδιαφέρουν και σας φαίνονται χρήσιμα.

Τί κάνουν οι δύο καθηγητές στους δέκα που είναι διαφορετικοί απ' τους άλλους;

Σας αφήνουν, πιθανόν, να διαλλάξετε μόνοι σας πώς θα δουλέψετε: Ένας - ένας, ανά δύο, κατά ομάδες. Σας αφήνουν, ίσως και να διαλλάξετε μόνοι σας ποιο θέμα σας ενδιαφέρει από την ύλη που διδάσκουν.

Αν έχετε να κάνετε κάποια εργασία, σας δίνουν μερικές συμβουλές κι ύστερα σας αφήνουν να δουλέψετε μόνοι σας. Ίσως να σας χρειαστεί να ψάξετε για πληροφορίες και για βιβλιογραφία έξω απ' το σχολείο ή να μπλεχτείτε σ' ένα κυκλώνα από εκδόσεις και ντοκουμέντα απ' όπου θα πρέπει να βγάλετε μια άκρη μόνοι σας. Καμιά φορά είναι πολύ δύσκολο αλλά τουλάχιστον είναι κανείς σίγουρος ότι κάτι θα μάθει.

Βέβαια υπάρχουν τομείς όπου όλοι σας αφήνουν να διαλλάξετε μόνοι σας τί θέλετε να κάνετε και με ποιό τρόπο. Συνήθως αυτό γίνεται στους τομείς που οι γονείς κι οι περισσότεροι καθηγητές τους θεωρούν άχρηστους όπως είναι ή χειροτεχνία, ή πλαστική κλπ.

Αν ο καθηγητής σας σας δίνει την ευκαιρία να αναλάβετε ελεύθερα μια εργασία, έπιωφεληθείτε απ' αυτό και βοηθείστε τον. Μήν ξεχνάτε ότι μπορεί κι αυτός να ναι άβέβαιος και δισταστικός, κι ότι πιθανόν να μην έχει ακούσει ποτέ για νέες μεθόδους διδασκαλίας. Αυτό, όμως, που έχει σημασία είναι ότι δε διστάζει να δοκιμάσει κάτι καινούργιο.

Αυτός ο καθηγητής, όμως, θα φοβάται σχεδόν πάντα ότι θα κάνετε πράγματα που οι συνάδελφοί του μπορεί να κατα-

κρίνουν. Αὐτοὶ θὰ προσπαθήσουν, μᾶλλον, νὰ τὸν κοροϊδέψουν πὸς δοκιμάζει καινούρια πράγματα μαζί σας. Καὶ θὰ φοβοῦνται ὅτι οἱ μαθητὲς θ' ἀρχίσουν νὰ προτιμοῦν ἐκεῖνο τὸν καθηγητὴ καὶ τὶς μεθόδους του, κι ὅτι θ' ἀρχίσουν νὰ ἀποδοκιμάζουν τὶς δικές τους μεθόδους πὸς εἶναι τόσο παλαιῶν ἀρχῶν, ὅσο κι ὁ παπoῦς τους.

Ὁ καθηγητὴς πὸς εἶναι διατεθειμένος νὰ ἐγκαταλείψει τὴν παραδοσιακὴ ἐκπαίδευση καὶ νὰ μάθει κάτι καινούριο κινδυνεύει νὰ βρεῖ τὸ μπελά του μὲ τοὺς γονεῖς. Πολλοὶ γονεῖς ἐπιμένουν πεισματικά ὅτι ἡ μόνη καλὴ ἐκπαίδευση εἶναι αὐτὴ πὸς ἀκολούθησαν οἱ ἴδιοι. Φοβοῦνται ὅτι τὰ παιδιά τους δὲ θὰ μάθουν πολὺ καὶ καλὰ ἂν δὲν τοὺς βάλουν μὲ τὸ ζόρι στὸ κεφάλι ὅλες τὶς γνώσεις πού, ἐδῶ καὶ πολὺ καιρὸ, τοὺς ἔβαλαν στὸ κεφάλι κάποιοι ἄλλοι ὅταν πῆγαιναν κι αὐτοὶ στὸ σχολεῖο.

Ἄν ἔχετε τὴν τύχη νὰ πέσετε πάνω σὲ καθηγητὴ πὸς θέλει νὰ κάνει κάτι καινούριο, πρέπει νὰχετε τὴν πονηριὰ νὰ προβλέπετε σὲ τί δυσκολίες καὶ μπελάδες κινδυνεύει νὰ μπλεχτεῖ. Ἔχει ἀπόλυτη ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ὑποστήριξή σας. Ὅσο γιὰ σᾶς, θὰ νοιώθετε μεγάλη ἱκανοποίηση ἂν δουλεύετε μόνοι σας γιὰ ν' ἀλλάξετε ὅ,τι πρέπει ν' ἀλλάξει. Ἐνας τέτοιος καθηγητὴς θᾶναι, σχεδὸν πάντα, ἔτοιμος νὰ συζητήσει μαζί σας, θὰ μπορεῖ νὰ σᾶς δίνει χρήσιμες συμβουλές καὶ καλὲς ιδέες καὶ νὰ σᾶς βοηθᾷ καὶ πρακτικὰ νὰ ἐκτελέσετε τὰ σχέδιά σας.

Ἄν βαρυνέσαι...

Ἄν βαρυνέσαι στὴν τάξη καὶ δὲν καταφέρνεις νὰ πείσεις τὸν καθηγητὴ σου ν' ἀλλάξει μέθοδο, ἔχεις πάντα τὴ δυνατότητα νὰ «βρίσκεισαι ἄλλοῦ» ὅπως λένε οἱ καθηγητὲς.

Ἕπάρχουν πολλοὶ τρόποι νὰ τὸ κάνεις αὐτό, καὶ τοὺς ξέρεις καλὰ: στέλνεις μηνύματα στ' ἄλλα θρανία, ζωγραφίζεις στὸ ἐξώφυλλο τοῦ βιβλίου, παίζεις μὲ τὸ χάρακα ἢ τὴ γόμμα, φτιάχνεις χάρτινα ἀεροπλανάκια κάτω ἀπ' τὸ θρανίο, σκέφτεσαι: τί θὰ κάνεις μόλις τελειώσει τὸ μάθημα ἢ διαβά-

ζεις κρυφά μίκυ - μάους, αστυνομικά μυθιστορήματα ή τίποτα περιοδικά έλαφρώς σόκιν.

Είναι πέρα για πέρα φυσιολογικό να θέλει κανείς να ξεφύγει όταν ο καθηγητής είναι βαρετός. Νά, κι άλλοι μερικοί τρόποι:

- να σκέφτεσαι πώς θα ξοδέψεις το χαρτζηλήκι σου
- να σκέφτεσαι τί θα κάνεις τις ελεύθερες ώρες σου
- να γράφεις σε κανένα φίλο σου λέγοντάς του τή γνώμη σου για ένα έργο, μιά έκπομπή ή ότιδήποτε άλλο σ' ενδιαφέρει και τους δυό
- να κυκλοφορήσεις ένα χαρτί μες στην τάξη ρωτώντας όλα τα παιδιά τί σκέφτονται
- να γράφεις ένα άρθρο σε μιά έφημερίδα εξηγώντας πώς γίνεται τó μάθημα και πόσο είναι βαρετό
- να διαβάσεις τó κ ό κ ι ν ο β ι β λ ι α ρ ά κ ι τ ω ν μαθητών
- να ντύσεις κάποιον βιβλίο πού σ' ενδιαφέρει με τó εξώφυλλο ενός σχολικού βιβλίου για να μπορείς άνετα να τó διαβάξεις
- να ζωγραφίζεις σ' ένα τετράδιο πού μοιάζει με σχολικό: ο καθηγητής θα νομίζει ότι κρατάς σημειώσεις
- να γράφεις στο εξώφυλλο τού βιβλίου σου ένα ποίημα πού σ' άρέσει πολύ
- να γράφεις ένα γράμμα πού θέλεις από καιρό να γράφεις.

Γράψε μας π.χ. περιγράφοντας με πολλές λεπτομέρειες πώς κάνει τó μάθημα ο καθηγητής αυτή τή στιγμή. "Η, μίλησέ μας για τίς κρυφές και παράνομες δραστηριότητές σου. (Βλέπε τίς σελίδες πού είναι αφιερωμένες στις κρυφές και παράνομες δραστηριότητες) .

Τί είναι καζούρα;

Ή καζούρα είναι κι αυτή ένας τρόπος ν' αντιδρά κανείς σε μιá δυσάρεστη κατάσταση. Κάνει καζούρα κανείς όταν βαρύνεται. Ή καζούρα είναι ένας τρόπος να άποφεύγει κανείς

Ένα βαρετό καθηγητή που όμως δεν είναι τόσο στριμμένος ώστε να τον φοβούνται.

Πολλές φορές οι μαθητές κάνουν καζούρα απλώς και μόνο γιατί το προηγούμενο μάθημα τους τάχει σπάσει ή γιατί ο κανονισμός του σχολείου είναι τόσο αυστηρός και υπερβολικός που είναι αδύνατο να τον σεβαστούνε. Αυτό είναι μια πολύ φυσιολογική αντίδραση. Υπάρχουν μαθητές που κάνουν καζούρα συστηματικά σε κάθε καινούριο ή αναπληρωματικό καθηγητή. Άλλά πρέπει να παίρνετε υπ' όψη ότι οι καινούριοι καθηγητές είναι τόσο βαρετοί και αυστηροί στην αρχή και γιατί σας φοβούνται.

Έχετε συμφέρον να τους δώσετε μια ευκαιρία. Υπάρχουν καθηγητές που το μόνο που θέλουν είναι να κάνουν το μάθημά τους όσο το δυνατόν πιο ενδιαφέρον, αλλά που δεν έχουν ούτε τον καιρό ούτε την ευκαιρία, να προσπαθήσουν γιατί γίνεται πολύ καζούρα. Σκεφτείτε το καλά: δε θαπρεπε να κάνετε καζούρα σ' ένα καθηγητή πριν να δεβαιωθείτε ότι είναι βαρετός χωρίς έλπίδα σωτηρίας κι ότι δεν υπάρχει περίπτωση ν' αλλάξει.

Τί μπορείτε να κάνετε εσείς

Σύμφωνα με τις οδηγίες του υπουργείου, οι καθηγητές πρέπει να κάνουν τα παιδιά να συμμετέχουν ενεργά στην εκπαίδευση. Πρέπει λοιπόν να σαστε δραστήριοι, δηλαδή να δράτε και να μιλάτε μέσα στην τάξη. "Αν αρκείστε στο να ακούτε παθητικά τον καθηγητή παραδίνετε τις οδηγίες του υπουργείου.

"Όπως και να'ναι, είναι πολύ καλή ιδέα να ζητήσετε απ' τον καθηγητή να σας εξηγήσει γιατί κάνει τη δουλειά του με τον τρόπο που την κάνει. Μπορείτε να κάνετε κάτι τέτοιο γραπτά ή προφορικά.

Σε τί χρησιμεύουν τὰ μαθήματα;

“Αν κάνετε τέτοιου είδους ἐρωτήσεις στὸν καθηγητὴ σας πιθανὸν τὴν πρώτη φορά νὰ ἐκνευριστεῖ καὶ νὰ σᾶς ἀπαντήσῃ: ξερὰ μὲ δυὸ - τρεῖς κουβέντες. Ἴσως μάλιστα καὶ νὰ θυμώσῃ. Μὴν ἀπελπιζόσαστε: μὲ πρώτη εὐκαιρία ξαναρωτεῖστε τον.

Θάταν ὅμως πιδ φρόνιμο καὶ πονηρὸ ἂν, πρὶν νὰ κάνετε τὴν ἐρώτηση, ἔχετε παρατηρήσῃ πῶς ἀκριβῶς χρησιμοποίησε ὁ καθηγητὴς τὸν χρόνο του στὰ δέκα τελευταῖα μαθήματα.

“Αν τὰ δέκα τελευταῖα μαθήματα ἔγιναν ἀκριβῶς μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, τότε δικαίως μπορείτε νὰ ρωτήσετε τὸν καθηγητὴ σας γιατί τὸ μάθημά του εἶναι πάντα τὸ ἴδιο.

Ἴσως νᾶχετε κάποιο καθηγητὴ πού νὰ μὴ σέβεται καθόλου τὸ πρό- ραμμα καὶ πού νὰ σᾶς μιλάει γιὰ θέματα πού δὲν ἔχουν καμιά σχέση μὲ τὸ μάθημα τῶν Ἀρχαίων ἢ τῆς Ἱστορίας. Ἐναν τέτοιο καθηγητὴ εἶναι πολὺ εὐκολο νὰ τὸν κάνετε νὰ μιλήσῃ. Φτάνει νὰ τοῦ κάνετε μιὰ ἐρώτηση. Ἐπιωφελθεῖτε σ’ αὐτὴ τὴν περίπτωση, γιὰ νὰ ξεκινήσετε μιὰ συζήτηση πάνω σ’ ἓνα πρόβλημα τοῦ σχολείου ἢ γενικὰ τῆς ἐκπαίδευσης πού νὰ σᾶς ἐνδιαφέρει ἰδιαίτερα.

Ἦ υπάρχουν πολλὰ πράγματα πού εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ κάνουν οἱ καθηγητὲς κάθε μέρα, ἔξω ἀπ’ τὰ μαθήματά τους. Δὲν πληρώνονται ὅμως, γιὰ ὅλ’ αὐτὰ τὰ πράγματα. Μερικὰ ἀπ’ αὐτὰ τὰ κάνουν τζάμπα. Συνήθως αὐτὸ τὸ τμήμα τῆς μὴ πληρωμένης δουλειᾶς τὸ κάνουν οἱ καθηγητὲς πού ἐνδιαφέρονται περισσότερο γιὰ τὴ δουλειά τους καὶ γιατί οἱ συνάδελφοί τους ἀρνοῦνται νὰ τὴν κάνουν.

“Αν ὁ καθηγητὴς σας χρησιμοποιοῖ τὴν ὥρα τοῦ μαθήματος γιὰ νὰ κάνει δουλειές πού τίς πληρώνεται ἐπὶ πλέον ἢ πού δὲν ἔχουν καμιά σχέση μὲ τὸ σχολεῖο, μπορείτε νὰ διαμαρτυρηθεῖτε. Ἡ δουλειά του εἶναι νὰ βρῖσκεται μαζί σας κι ὄχι νὰ διορθώνει κόλλες, νὰ μεταφέρει βαθμούς ἢ νὰ διαβάξει τὴν ἐφημερίδα του.

Αν, όμως, είναι πρόθυμος να δώσει ένα χεράκι για να τελειώσει ή εφημερίδα που θγάζετε, τότε τὸ πράγμα ἀλλάζει. Πιθανὸν νὰ ὑπάρχουν προβλήματα πὸν μπορείτε νὰ τὰ συζητήσετε μαζί του, ἢ καὶ νὰ τὸν βοηθήσετε ἑσεῖς νὰ λύσει δικά του προβλήματα.

Ἡ μελέτη

Γιατί υπάρχουν οι εργασίες για τὸ σπίτι;

Θέλουν νὰ σοῦ ὀργανώσουν τὸ χρόνο ποὺ περνᾷς στὸ σχολεῖο, ἀλλὰ κρίνουν καλὸ νὰ μὴ σ' ἀφήνουν νὰ ξεδεύεις ὅπως θέλεις, οὔτε τὸν ἐλεύθερο καιρὸ σου. Τὸ σχολεῖο κρίνει ὅτι εἶναι ἀνίκανο νὰ σοῦ μάθει ἀρκετὰ πράγματα τὶς ὥρες τῶν μαθημάτων.

Τὸ σχολεῖο θέλει νὰ σοῦ δώσει τὴν «καλὴ συνήθεια νὰ δουλεύεις». Γι' αὐτὸ θέλει νὰ σοῦ μεταδώσει τὸ πνεῦμα τῆς «μελέτης», ἐνὸς πράγματος δηλαδὴ πού 'ναι τὶς περισσότερες φορές φοβερὰ βαρετὸ.

Γιὰ νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπ' τὶς εὐθύνες τους καὶ νὰ σὲ κάνουν νὰ πιστέψεις ὅτι φταῖς ἐσὺ ποὺ δὲ μαθαίνεις ἀρκετὰ στὸ σχολεῖο, οἱ καθηγητὲς σοῦ δίνουν δουλειὰ γιὰ τὸ σπίτι.

Δὲν ὑπάρχει κανένας κανόνας ποὺ νὰ καθορίζει τὴν ποσότητα τῆς δουλειᾶς γιὰ τὸ σπίτι. Παρ' ὅλ' αὐτὰ οἱ καθηγητὲς ἔχουν ἐντολὲς καμιά φορά νὰ μὴ σοῦ δίνουν δουλειὰ γιὰ τὸ σπίτι, μόλις ἀνοίγουν τὰ σχολεῖα ἢ κατὰ τὴ διάρκεια τῶν διακοπῶν.

Ἡ δουλειὰ γιὰ τὸ σπίτι εἶναι συνήθως τόσο βαρετὴ, ποὺ ὁ καθηγητὴς δὲν ἔχει τὸ κουράγιο νὰ σᾶς θάλει νὰ τὴν κάνετε τὴν ὥρα τοῦ μαθήματος. Εἶναι πολὺ λιγότερο κουραστικὸ γι' αὐτὸν νὰ σᾶς θάλει νὰ τὴν κάνετε μόνοι σας, ὅταν γυρίσετε στὸ σπίτι σας. Σκέψου, ὅμως, καλὰ: στὸ σπίτι σου οἱ γονεῖς σου ἀποφασίζουν κι ὄχι ὁ καθηγητὴς.

Ἐνας καθηγητὴς δὲν ἔχει, λοιπόν, τὸ δικαίωμα νὰ σὲ τιμωρήσει γιὰ τὴν ἐργασία ποὺ δὲν ἔκανες ἢ ποὺ τὴν ἔκανες ἄσχημα. Πρέπει πρῶτα, νὰ συμβουλευτεῖ τοὺς γονεῖς σου

και συνήθως είναι πολύ δύσκολο να τους πετύχει κατά τη διάρκεια της ημέρας.

Πολλές φορές σου δίνουν ασκήσεις ή εργασίες πάνω σε θέματα που τα παίζεις, ήδη, στα δάχτυλα. Αυτό γίνεται, απλούστατα, γιατί φαντάζονται ότι αν κάνεις δέκα φορές το ίδιο πράγμα, θα το μάθεις καλλίτερα. "Αν όμως θαρρέσεις, δε θα μάθεις τίποτ' άλλο εκτός από το να συχαθείς, ότι ήξερες μέχρι τώρα.

Οι θαρρετές εργασίες είναι σχεδόν πάντα χαμένος καιρός. Βέβαια δεν αρκεί να πείτε στον καθηγητή ότι η δουλειά που σας βάζει είναι θαρρετή και βλακώδης για να πάψει να σας τη βάζει. Παρ' όλ' αυτά πρέπει να του το πείτε.

Έν πάσει περιπτώσει, σε συμβουλευόμαστε να διαμαρτυρηθείς έντονα αν στην 1η, 2η και 3η τάξη ή δουλειά για το σπίτι σου τρώει πάνω από μισή ώρα τη μέρα κι αν στην 4η, 5η κι 6η πρέπει να διαβάζεις πάνω από μια ώρα τη μέρα.

Οι περισσότεροι καθηγητές αλλά και γονείς νομίζουν ότι είναι αδύνατο να μάθει κανείς κάτι αν δεν διαβάσει στο σπίτι. Ξηγηίστε τους ότι σε ώρισμένες χώρες σαν τη Σουηδία, το διάβασμα στο σπίτι έχει καταργηθεί τελείως.

Οι γονείς μπορούν να σε βοηθήσουν στη μελέτη σου;

Πρώτα - πρώτα: τη δουλειά που σου βάζουν στη βάζουν για να την κάνεις εσύ κι όχι οι γονείς σου. Στις πιο πολλές περιπτώσεις, οι γονείς είναι ανίκανοι να σε βοηθήσουν. Ίσως να 'χουν τελείως ξεχάσει τα μαθήματα που κάνεις εσύ τώρα. Κι έπειτα ο τρόπος με τον οποίο θέλει ο καθηγητής σου να δουλεύεις, είναι πιθανόν τελείως διαφορετικός από τον τρόπο με τον οποίο εκείνοι συνήθιζαν να δουλεύουν. Σ' αυτή την περίπτωση, θ' αρχίσετε αμέσως να τσακωνόσαστε.

"Αν δεν ξέρεις να κάνεις κάτι, μη το κάνεις καθόλου. Την άλλη μέρα, μη διστάσεις να εξηγήσεις στον καθηγητή σου γιατί δεν το έκανες.

Ἐπιγραφή ἢ συνεργασία

Ἄν θέλεις νὰ ἐτοιμάσεις τὰ μαθήματά σου μὲ πιὸ ἐνδιαφέροντα τρόπο, φώναξε μερικοὺς συμμαθητές σου καὶ δουλέψτε μαζί. Θὰ μπορέσετε, ἔτσι, νὰ συζητήσετε μεταξύ σας διάφορα πράγματα, πού δὲν μπορεῖτε νὰ τὰ συζητήσετε μέσα στὴν τάξη.

Οἱ καθηγητὲς λένε ὅτι τὸ νὰ κάνουν πολλοὶ μαζί μιὰ ἐργασία εἶναι σὰ ν' ἀντιγράφουν. Ρωτήστε τους σύμφωνα μὲ ποιά λογικὴ τὸ νὰ δουλεύεις μαζί μὲ ἄλλους σημαίνει ὅτι ἀντιγράφεις.

Πῶς νὰ ἀξιοποιεῖς τὴ δουλειὰ πού ἔχεις γιὰ τὸ σπίτι;

Προσπάθησε νὰ βρεῖς ἕνα ἄλλο βιβλίο ἀπ' τὸ σχολικὸ βιβλίο τῆς ἱστορίας παραδείγματος χάρη καὶ διάβασε τί λέει αὐτὸ τὸ βιβλίο γιὰ τὴν περίοδο πού μελετᾷς. Βάλε σὲ συζήτηση ὅσες ἀπορίες ἢ ἐρωτήσεις σοῦ γεννιοῦνται ἀπ' αὐτὸ τὸ βιβλίο. Τὸ νὰ ρωτᾷς πράγματα πού δὲ βρίσκονται στὸ σχολικὸ βιβλίο, μπορεῖ νὰ φέρει στὴν ἐπιφάνεια πολὺ ἐνδιαφέρουσες συζητήσεις. Κι ἔπειτα κάτι τέτοιο εἶναι πολὺ χρήσιμο γιὰτὶ σπάνια οἱ καθηγητὲς χρησιμοποιοῦν πάνω ἀπὸ ἕνα βιβλίο ὅταν ἐτοιμάζουν τὸ μάθημά τους.

Διάβασε ἀπ' τὸ σχολικὸ βιβλίο τὸ ἐπόμενο κεφάλαιο καὶ κάνε ἐρωτήσεις στὸν καθηγητὴ πάνω στὸ νέο μάθημα.

Ἐπίσης, πρέπει νὰ κάνεις ἐρωτήσεις στὸν καθηγητὴ πού ν' ἀφοροῦν τὴ δουλειὰ στὸ σπίτι: γιὰτὶ νὰ μὴν ἐτοιμάζεται τὸ αὐριανὸ μάθημα ἀπὸ δυὸ - δυὸ μαθητές; Δὲ μπορεῖς, ἀντὶ νὰ μάθεις παπαγαλία τὸ μάθημα τῆς γεωγραφίας, νὰ κάνεις ἕνα χάρτη; Δὲ μπορεῖς ἀντὶ γιὰ ἔκθεση νὰ γράφεις ἕνα ποίημα; Δὲ θὰ μπορούσαν νὰ παραδίδουν τὸ μάθημα καὶ οἱ μαθητές;

Κάντε μόνοι σας ένα πρόγραμμα δουλειᾶς

Πολλοί καθηγητές δὲν βλέπουν παραπέρα ἀπ' τὸ ἐπόμενο μάθημα. Αὐτὸ ἔχει σὰ συνέπεια τὸ ὅτι σπάνια ἀκολουθοῦν μιὰ λογικὴ στὴ διδασκαλία του καὶ τὸ ὅτι ἀρκοῦνται νὰ ἀκολουθοῦν τυφλὰ τὸ σχολικὸ βιβλίο.

Μὴν κάνετε κι ἐσεῖς τὴν ἴδια βλακεία μὲ τοὺς καθηγητές, ὅταν ἀντιμετωπίζετε τὴ νέα σχολικὴ χρονιά κι αὐτὰ πού πρόκειται νὰ μάθετε. "Ἄν θέλετε νὰ κάνετε ἕνα πραγματικὸ πρόγραμμα δουλειᾶς κοιτάξτε κι ἄλλα βιβλία, συμβουλευθεῖτε ἀπ' ὅσα βλέπετε γύρω σας. Ἔτσι θὰ μάθετε πιὸ πολλὰ καὶ πιὸ γρήγορα.

Πρέπει ν' ἀπαιτήσετε ἀπ' τὸν καθηγητὴ σας νὰ κάνει ἕνα πραγματικὸ πρόγραμμα δουλειᾶς, ἕνα μακροπρόθεσμο πρόγραμμα, νὰ σᾶς ἐξηγήσει τὰ κύρια θέματα πού θὰ μελετήσετε τὸ ἐπόμενο δίμηνο ἢ ἑξάμηνο, νὰ σᾶς συστήσει, ἐκτὸς ἀπ' τὰ σχολικά, κι ἄλλα βιβλία πάνω στὰ θέματα πού σᾶς ἐνδιαφέρουν περισσότερο.

«Τυφλοσοῦρες», «Λυμένες Ἀσκήσεις» κτλ.

Μὴν ξεχνᾶτε ὅτι στὰ περισσότερα μαθήματα ὑπάρχουν «τυφλοσοῦρες», μεταφράσεις τῶν ἀρχαίων, βιβλία μὲ τὴν ὀρθογραφία καὶ μετάφραση τοῦ «ἄγνωστου θέματος», μὲ λυμένες τίς ἀσκήσεις τῶν μαθηματικῶν κτλ. πού πουλιοῦνται στὰ βιβλιοπωλεῖα. Τὰ βιβλία αὐτὰ εἶναι, καμιὰ φορὰ, πολὺ ἀκριθὰ καὶ θὰ πρέπει ἴσως νὰ τ' ἀγοράσετε πολλοὶ μαζί.

"Ἄν ἔχετε μονάχα ἕνα ἀντίτυπο, μπορεῖτε νὰ τὸ χρησιμοποιεῖτε ὅλοι μαζί ἐκ περιδρομῆς.

Μπορεῖτε καὶ νὰ ὀργανώσετε κάτι σάν... «τυφλοσοῦρη - πάρτυ», δηλαδή συναντήσεις, ὅπου στὴν ἀρχὴ μπορεῖτε ν' ἀντιγράψετε τίς λύσεις τῶν ἀσκήσεων ἢ τὴ μετάφραση πρὶν ν' ἀρχίσει ἡ διασκέδαση. Μ' ἕνα πάρτυ αὐτοῦ τοῦ εἴδους θὰ μπορεῖτε νὰ ξεμπερδεύετε μὲ τὴν ὕλη τουλάχιστον μιᾶς βδομάδας.

Βέβαια, ἐσύ εἶσαι ὁ μόνος πού μπορεῖς νὰ κρίνεις ἂν τὸ ἔχεις παρακάνει λίγο μὲ τίς μεταφράσεις καὶ τίς ἔτοιμες λύσεις κι ἂν δὲν εἶναι καιρὸς νὰ τίς παρατήσεις γιὰ λίγο καὶ νὰ δουλέψεις μόνος σου. Πολλές φορές τὰ παιδιά μποροῦν νὰ ἐξηγήσουν ἓνα πρόβλημα μαθηματικῶν πολὺ καλλίτερα ἀπ' τὸν καθηγητή. Κι ἔπειτα ὅταν βρίσκεσαι ἀνάμεσα σὲ παιδιά καταλαβαίνεις πολὺ καλλίτερα τὰ προβλήματα, ἀλλὰ βέβαια, χρειάζεται ὁ συμμαθητής σας πὺ ξέρει καλλίτερα τὸ θέμα νὰ εἶναι ὄντως σὲ θέση νὰ βοηθήσει τοὺς ἄλλους.

Τέλος, ἂν καμιὰ φορὰ δὲν ἔχεις καιρὸ νὰ λύσεις τίς ἀσκήσεις σου, τηλεφώνησε σὲ κανένα φίλο σου: καμιὰ φορὰ οἱ ἀσκήσεις λύγονται κι ἀπὸ τὸ τηλέφωνο.

Οί καθηγητές

Οί καθηγητές

Ἡ ἀποστολή τοῦ καθηγητῆ εἶναι νὰ σᾶς μάθει ὠρισμένα πράγματα πού θεωροῦνται ἀναγκαῖα γιά νὰ ζήσει κανεῖς στήν κοινωνία. Πολλοί καθηγητές δέν ἔχουν καμιᾶ συγκεκριμένη γνώση γιά τὰ πράγματα πού διδάσκουν. Ὅ,τι ξέρουν τὸ ἔμαθαν μέσα στά βιβλία κι αὐτοῦ τοῦ εἴδους τῆ γνώση τῶν βιβλίων προσπαθοῦν νὰ σᾶς μεταδώσουν. Πολλοί καθηγητές δέν ἔκαναν τίποτ' ἄλλο στή ζωὴ τους ἀπὸ τὸ νὰ πηγαίνουν στό σχολεῖο πρῶτα σὰ μαθητές, ὕστερα σὰ φοιτητές κι ἀργότερα σὰν καθηγητές, πράγμα πού σημαίνει ὅτι ἀγνοοῦν τί γίνεται ἔξω ἀπ' τὸ σχολεῖο καὶ τὸ πανεπιστήμιο. Οἱ περισσότεροι καθηγητές ἔχουν ἀνατραφεῖ καὶ διαμορφωθεῖ σὲ μιὰν ἐποχὴ ὅπου ὁ κόσμος ἦταν τελείως διαφορετικὸς ἀπ' ὅ,τι εἶναι σήμερα, καὶ δὲ μπόρεσαν νὰ παρακολουθήσουν καὶ νὰ καταλάβουν ὅσα ἄλλαξαν σ' αὐτὸν τὸν πλατὺ κόσμο πού περιβάλλει τὸ σχολεῖο.

Δέν φταίει ἀποκλειστικά ὁ καθηγητὴς ἂν τὰ πράγματα εἶναι ἔτσι! Κάθε μέρα, ἐπὶ χρόνια δλόκληρα, δουλεύει καθημερινὰ στό σχολεῖο. Θὰ ἴταν καλὸ ἂν μποροῦσε ὁ κάθε καθηγητὴς νὰ ἔχει πού καὶ πού ἕνα χρόνο ἐλεύθερο, στή διάρκεια τοῦ ὁποίου νὰ ἀσχολεῖται μ' ὅ,τι συμβαίνει ἔξω ἀπ' τὸ μικρόκοσμο τοῦ σχολείου. Ἄντὶ γι' αὐτό, ἂν ποτὲ πάρει κανένα χρόνο ἄδεια, τὴν παίρνει γιά νὰ τὴν περάσει πάλι στά θρανία, διαβάζοντας ἄλλα βιβλία κι ἀκούγοντας σεμινάρια θεωρητικά. Ὁ καθηγητὴς σας ξέρει ἕνα σωρὸν πράγματα τὰ ὁποῖα ποτὲ δὲ θὰ χρειαστεῖτε καὶ ἀγνοεῖ ἕνα σωρὸν πράγματα πού χρειάζασατε καὶ πρέπει νὰ μάθετε.

Τὰ καθήκοντα ἐνὸς καθηγητῆ

Ἐνας καθηγητῆς ἔχει πρῶτα ἀπ' ὄλα καθήκον νὰ διδάσκει κάθε βδομάδα ὠρισμένες ὥρες. Ἐπίσης πληρώνεται γιὰ νὰ προγραμματίσει τὴ διδασκαλία του καὶ νὰ κάνει διάφορες δουλειές, διοικητικοῦ χαρακτήρα. Ἐνας καθηγητῆς πληρώνεται λίγο γιὰ τὴν κάθε ὥρα διδασκαλίας. Ὅλοι οἱ καθηγητῆς δὲν κερδίζουν τὰ ἴδια χρήματα: ὁ μισθὸς τους εἶναι συνάρτηση τῶν χρόνων ποὺ δουλεύουν, τοῦ βαθμοῦ τους κλπ.

Ἐνας καθηγητῆς ἔχει νὰ κάνει πολλὰ ἄλλα πράγματα ἐκτὸς ἀπ' τὴ διδασκαλία. Ἀλλὰ γιὰ τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ δὲν πληρώνεται, τὰ κάνει —κι εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ τὰ κάνει δωρεάν, ἐνῶ, στ' ἄλλα ἐπαγγέλματα πληρώνεται κανεὶς γιὰ τὶς ἐπὶ πλέον ὥρες ποὺ δουλεύει.

Πολλοὶ καθηγητῆς ξοδεύουν πολλές ὥρες στὴν ἐτοιμασία τῶν παραδόσεων. Ἄλλοι καθόλου: αὐτοὶ εἶναι συνήθως παλιοὶ καθηγητῆς οἱ ὁποῖοι ἐπὶ χρόνια ὀλόκληρα διδάσκουν τὴν ἴδια ὕλη, χρησιμοποιώντας τὸ ἴδιο βιβλίο. Ὑπάρχουν καθηγητῆς ποὺ παρακολουθοῦν μὲ τὴ θέλησή τους μαθήματα γιὰ νὰ ἀναπληρῶνουν τὴν καθυστέρησή τους σὲ σχέση μὲ τὴν ἐξέλιξη τῆς πραγματικότητας κι αὐτὸ τὸ κάνουν χωρὶς νὰ πληρώνονται, ἀπλῶς ἐπειδὴ τοὺς ἐνδιαφέρει ἡ δουλειά τους.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἐπὶ πλέον δουλειές ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὴν ἐκπαίδευση, οἱ καθηγητῆς εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ κάνουν ἕνα σωρὸ ἄλλα πράγματα χωρὶς νὰ πληρώνονται: νὰ μαζεύουν τὰ χρήματα γιὰ τοὺς ἔρανους ποὺ γίνονται στὸ σχολεῖο, νὰ ὀργανώνουν τὶς πολυήμερες ἐκδρομὲς ἢ τὶς γιορτές, νὰ δέχονται τοὺς γονεῖς κλπ. Ὅλο καὶ περισσότεροὶ καθηγητῆς διαμαρτύρονται γι' αὐτὲς τὶς ἐπὶ πλέον ὑποχρεώσεις καί, πιθανόν, κάποτε, μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς ν' ἀρνηθοῦν νὰ τὶς ἐκπληρώσουν. Δὲ θὰ πρέπει νὰ στραφεῖτε ἐναντίον τους, ἀλλ' ἀντίθετα νὰ τοὺς βοηθήσετε ὅσο μπορεῖτε νὰ ἱκανοποιήσουν τὰ αἰτήματά τους καὶ νὰ πληρώνονται ἐπὶ πλέον γιὰ κάθε παραπάνω ἐργασία. Κι ἔπειτα, ἔχετε κι ἐσεῖς συμφέρον νὰ μὴν ἐργάζονται οἱ καθηγητῆς σας 24 ὥρες τὸ 24ωρο: ὁ καθηγητῆς ποὺ δουλεύει παραπάνω ἀπ' ὅ,τι πρέπει κουρά-

ζεται γρήγορα κι ένας κουρασμένος καθηγητής είναι αδύνατο νά κάνει καλή δουλειά.

Τί ξέρουν οί καθηγητές;

Ό,τι ξέρουν οί περισσότεροι για τὰ παιδιά, για τήν κοινωνία και για τόν κόσμο, δέν τὸ ξέρουν ἀπὸ ἄμεση ἐμπειρία ἀλλὰ γιατί στο σχολεῖο κι ἀργότερα στο πανεπιστήμιο, τοὺς ἔμαθαν ὅτι τὰ παιδιά, ἡ κοινωνία, ὁ κόσμος εἶναι κάπως ἔτσι. Οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς δέν ἔχουν δουλέψει πρὶν νὰ τελειώσουν τίς σπουδές τους παρὰ μόνο εὐκαιριακὰ καὶ ποτὲ γιὰ ἓνα μεγάλο διάστημα. Ἡ ἱστορία τοῦ κάθε καθηγητῆ εἶναι μιὰ σειρά ἀπὸ σχολεῖα καὶ διπλώματα. Πηγαίνουν στο γυμνάσιο, δίνουν εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις στο Πανεπιστήμιο, παίρνουν τὸ πτυχίο τους ἀπὸ μιὰ ἀνώτερη σχολή. Γιὰ νὰ πάρει κανεὶς ἓνα πτυχίο τοῦ Πανεπιστημίου χρειάζονται τουλάχιστον τέσσερα ἢ πέντε χρόνια μετὰ τὸ Γυμνάσιο. Οἱ καθηγητὲς παίρνουν ἓνα δίπλωμα φιλολογίας, ἱστορίας, μαθηματικῶν, φυσικῆς κι οἱ περισσότερες γνώσεις τους εἶναι πάνω σ' αὐτὴ τὴν ὕλη.

Συχνὰ ζητοῦν ἀπὸ τοὺς καθηγητὲς νὰ διδάξουν ἄλλη ὕλη ἀπ' αὐτὴ στὴν ὁποία εἶναι εἰδικευμένοι. Ἡ ὕλη αὐτὴ μπορεῖ νὰ μὴν τοὺς ἐνδιαφέρει ἢ καὶ νὰ τοὺς κάνει νὰ πλήττουν: π.χ. ἓνας ἀπόφοιτος τοῦ ἱστορικοῦ τμήματος μπορεῖ νὰ χρειαστεῖ νὰ διδάξει λατινικὰ ἢ ἓνας φυσικὸς γεωγραφία κλπ. Τὶς περισσότερες φορὲς οἱ καθηγητὲς δέν ἔχουν περιθώριο ἐκλογῆς: ἂν δέν δεχτοῦν νὰ διδάξουν αὐτὴ τὴν ὕλη δὲ βρίσκουν καθόλου δουλειά.

Ἡ ἐκπαίδευση τὴν ὁποία δέχονται οἱ καθηγητὲς στο Πανεπιστήμιο ἔχει ἓνα μοναδικὸ σκοπὸ: νὰ τοὺς κάνει εἰδικούς σ' ἓνα μάθημα ἢ σ' ἓνα κλάδο τῆς γνώσης. Μαθαίνουν, δηλαδή, πολλὰ μαθηματικά, ξέρουν ἀπ' ἔξω ὄλες τίς πρωτεύουσες τοῦ κόσμου, τίς ἡμερομηνίες τῶν μαχῶν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν βασιλιάδων καὶ προέδρων ἀλλὰ συνήθως δέν ξέρουν πῶς νὰ τὰ μεταδώσουν ὄλ' αὐτὰ μὲ ἀποτελεσματικὸ τρόπο στὰ παιδιά. Βέβαια, τοὺς ἔχουν διδάξει —ἀλλὰ μ' ἓνα τρόπο

θεωρητικό— τί είναι οί μαθητές και οί ἔφηβοι, ἀλλά μόνο τήν πρώτη μέρα πού μπαίνουν στήν τάξη σάν καθηγητές ἔχουν τήν εὐκαιρία νά δοῦν στήν πράξη τί είναι οί μαθητές. Γι' αὐτό μπορείτε νά εἶστε σίγουροι ὅτι οί νέοι καθηγητές πού μόλις ὀγαίνουν ἀπ' τὸ Πανεπιστήμιο, ὅσο καλοὶ και νά είναι στήν εἰδικότητά τους, δὲν ξέρουν και πολλά πράγματα για τήν τέχνη τῆς διδασκαλίας ἢ για τὸ πῶς νά ὀργανώνουν τὸ μάθημά τους.

Πολλοὶ καθηγητές βρίσκουν ὅτι ὅταν κάτι δὲν πάει καλά δὲ φταῖνε οί ἴδιοι. Φτιάχνουν διαφορες θεωρίες για τὴ νεολαία και τὰ παιδιὰ πού, ὅπως λένε, ἐδῶ και λίγα χρόνια ἔχουν γίνει πολὺ πιὸ δύσκολα. *Ἡ, ἀν κάτι δὲν πάει καλά φταῖνε μόνο οί συνθήκες τῆς δουλειᾶς τους. *Ἡ, φταῖνε ὁ γυμνασιάρχης, ὁ ἐπιθεωρητής, οί γονεῖς. Για νά τους δώσετε νά καταλάβουν ὅτι θὰ μπορούσαν κι αὐτοὶ νά κάνουν κάτι για ν' ἀλλάξουν τήν κατάσταση, πῆστε τους ὅτι εἴσατε ἔτοιμοι νά τους βοηθήσετε νά τὴν ἀλλάξουν.

Τί ξέρουν οί καθηγητές για σᾶς;

Περνᾶς πολλές ὥρες τὸ χρόνο μὲ τους καθηγητές σου, ἀλλά δὲν είναι καθόλου σίγουρο ὅτι ξέρουν πολλά για σένα. Οί γονεῖς σου ξέρουν πολὺ περισσότερα και ἀκόμα πιὸ πολλά οί φίλοι σου.

Πρέπει, ὅμως, νά ξέρεις, ὅτι τὸ σχολεῖο ἔχει ὀρισμένες πληροφορίες για σένα: ἱατρικὲς ἐξετάσεις, ἐμβόλια, ἀποτελέσματα ἐξετάσεων, διαγωγή, κρίσεις τῶν προηγούμενων καθηγητῶν σου. *Ὀλ' αὐτά, πού ἀποτελοῦν κατά κάποιον τρόπο τὸν «φάκελλό» σου, δὲ θεωροῦνται ἀπόρρητα και σχεδὸν ὁ καθένας μπορεί νά ζητήσει νά τὰ μάθει, οί καθηγητές, ἢ ἀστυνομία και ὅλοι αὐτοὶ πού ἀσχολοῦνται ἄμεσα ἢ ἔμμεσα μὲ τὴ νεολαία.

*Ὁ καθηγητῆς συνήθως δὲν ξέρει (ἐκτὸς ἀπὸ σπάνιες ἐξαιρέσεις) :

- ποῦ μένεις καὶ πῶς εἶναι τὸ σπίτι σου
- τί δουλειὰ κάνουν οἱ γονεῖς σου καὶ πόσα κερδίζουν
- πόσα ἀδέρφια ἔχεις καὶ σὲ ποιό σχολεῖο πᾶνε
- ἂν οἱ γονεῖς σου τὰ πᾶνε καλὰ
- τί πιστεύουν οἱ γονεῖς σου γιὰ τὸν καθηγητὴ σου
- τί κάνεις ὅταν δὲ θρῖσκεσαι στὸ σχολεῖο
- ἂν σοῦ κάνει κέφι νὰ κλέβεις μικροπράγματα σὲ σουπερ-
μάρκετ
- ἂν καπνίζεις ἔξω ἢ καὶ μέσα στὸ σχολεῖο
- ἂν ἀγαπᾷς τὸν καθηγητὴ σου ἢ τὸ σχολεῖο
- ἂν ἔχεις πολλὰ πράγματα νὰ κάνεις ἔξω ἀπ' τὸ σχολεῖο
- ἂν στὸ σπίτι, ἀντιγράφεις τὶς ἐργασίες ἀντὶ νὰ τὶς γράφεις
μόνος σου.

Τὸ γεγονός ὅτι οἱ μαθητὲς κι οἱ καθηγητὲς συνεργάζονται μὲ δυσκολία, ὀφείλεται, καμιὰ φορὰ στὸ ὅτι δὲν ξέρουν πολλὰ πράγματα ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλο. Ἄν νομίζεις ὅτι ὁ καθηγητὴς θὰ ἔταν πιὸ δίκαιος μαζί σου ἂν σὲ ἤξερε καλλίτερα, μὴ διστάσεις νὰ πᾶς νὰ τοῦ ἐξηγήσεις ποιὸς εἶσαι, τί θέλεις κλπ.

Οἱ καθηγητὲς μεταξὺ τους

Πολλοὶ καθηγητὲς φοβοῦνται τοὺς συναδέλφους τους. Κατ' ἀρχὴν κάθε καθηγητὴς εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἐφαρμόσει τὴ μέθοδο διδασκαλίας ποὺ νομίζει ὅτι εἶναι καλλίτερη. Παρ' ὅλ' αὐτά, στὴν πραγματικότητα οἱ περισσότεροὶ κάνουν τὸ μάθημα ὅπως ὁλος ὁ κόσμος. Οἱ καθηγητὲς ἀλλάζουν, ἢ ὅλη τὸ ἴδιο, ἀλλὰ τὰ μαθήματα γίνονται πάντα μὲ τὸν ἴδιο τρόπο. Γιὰ ν' ἀλλάξετε αὐτὴ τὴν κατάσταση, πρέπει μόνοι σας νὰ προτείνετε στὸν καθηγητὴ σας νέους τρόπους διδασκαλίας. Μὴν ξεχνᾶτε ὅτι, πολλές φορές, ὁ καθηγητὴς σας δὲν ἔχει μεγάλη φαντασία: ὅταν κανεὶς φοβᾶται, ἔχει τὴν τάση νὰ προσκολλᾶται στὴν παράδοση καὶ νὰ φέρεται ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι. Γι' αὐτὸ πρέπει συνεχῶς νὰ ρίχνετε νέες ἰδέες καὶ νὰ ὑποστηρίζετε τὸν καθηγητὴ ὅταν προτείνει κάτι καινούριο.

Οἱ μεγάλοι φέρονται πολὺ συχνὰ μεταξὺ τους ὅπως φερό-

σαστε κι έσείς χωρίς αυτό να σημαίνει ότι φέρονται σαν παιδιά. Πολλές φορές συχαίνεται ο ένας τον άλλο ή δέν τὰ πᾶνε καλά μεταξύ τους. Ἀνήκουν σέ φατρίες πού πολεμᾷ ἢ μιὰ τὴν ἄλλη. Ἀλλὰ οἱ καθηγητές δέ θέλουν νὰ τὰ ξέρουν ὅλα αὐτὰ οἱ μαθητές. Μπροστὰ στοὺς μαθητές θέλουν νὰ ἐμφανίζονται ἐνωμένοι.

Αὐτὴ ἡ ἐνότητα κι ἡ ἀλληλεγγύη μεταξύ τους τοὺς δίνει μεγαλύτερο κύρος καὶ τοὺς κάνει πιδ ἄξιοσέβαστους στὰ μάτια τῶν μαθητῶν. Διατείνονται, ὅμως, ὅτι κρατᾶνε αὐτὴ τὴ στάση γιὰ λόγους ἠθικούς καὶ παιδαγωγικούς καὶ γιὰ αἰτιολογῶς οἱ μαθητές θά ἔχαναν τὴν ἐμπιστοσύνη τους καὶ δέ θά ἤξεραν πιά τί εἶναι σωστὸ καὶ τί λάθος. Ἡ ἀληθινὴ αἰτία, ὅμως, ὅπως θά ὑποψιαζόσαστε, δέν εἶν' αὐτὴ! Τὸ κάνουν γιὰτί φοβοῦνται ὅτι, μόνοι τους, δέν ἔχουν οὔτε τὰ φόντα οὔτε ἀρκετὸ κύρος γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν μιὰ νέα ἰδέα, πράγμα πού πολλές φορές ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικότητα. Πολὺ σπάνια ἕνας καθηγητὴς ἔχει προσωπικὴ γνώμη γιὰ τὸ πῶς πρέπει νὰ ἔναι ὀργανωμένο καὶ νὰ λειτουργεῖ τὸ σχολεῖο. Ἀλλὰ ἀκόμα κι ὅταν ἔχει, δέν τολμᾷ νὰ τὴν πεῖ στοὺς μαθητές του, γιὰτί φοβᾶται τοὺς συναδέλφους του.

Οἱ καθηγητές προτιμοῦν νὰ σᾶς τὰ κρύβουν ὅλ' αὐτὰ. Εἶναι, ὅμως, πολὺ χρήσιμο νὰ ξέρετε λίγα πράγματα γιὰ τοὺς καθηγητές. Ἔτσι θά μπορεῖτε νὰ τοὺς ἐπηρεάζετε.

Τί γίνεται στίς συγκεντρώσεις τῶν καθηγητῶν;

Σ' αὐτές τίς συγκεντρώσεις, οἱ καθηγητές συζητοῦν διάφορα προβλήματα πού ἔχουν σχέση μὲ τὸ σχολεῖο, μὲ τοὺς μαθητές καὶ μ' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους. Οἱ συγκεντρώσεις αὐτές εἶναι, τίς περισσότερες φορές, ἀτέλειωτες καὶ πληκτικές ἀφοῦ τὰ θέματα συζήτησης δέν ἔχουν κανένα ἐνδιαφέρον γιὰ τὸν καθένα ἀπ' τοὺς καθηγητές. Συχνά, ἀσχολοῦνται μὲ αἰτήσεις διαφόρων ἀρχῶν ἢ καὶ ἄλλων σχολείων. Ἐδῶ καὶ λίγο καιρὸ τὸ ὑπουργεῖο διατείνεται ὅτι θέλει νὰ ἀναμορφώσει τὴν παιδεία: ὑπάρχουν, λοιπόν, ἕνα σωρὸ νόμοι, διατάγματα καὶ

ἀλλαγές τοῦ προγράμματος, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ συζητήσουν οἱ καθηγητές. Ὅχι πῶς μὲ τὴ συζήτηση θ' ἀλλάξουν τίποτα, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὰ συζητήσουν.

Ἐπίσης, οἱ καθηγητές συζητοῦν τὰ αἰτήματα καὶ τὶς δι-
εκδικήσεις ποὺ προβάλλουν οἱ μαθητές. Περνοῦν ἓνα μεγάλο
μέρος τοῦ χρόνου τοὺς συζητώντας γιὰ τοὺς μαθητές κυρίως
στοὺς διαγωνισμοὺς τοῦ πρώτου καὶ δεύτερου ἑξαμήνου, στὶς
εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις κλπ.

Στὶς περιόδους τῶν ἐξετάσεων στὶς αἴθουσες τῶν καθηγη-
τῶν γίνεται, πολλὲς φορές, τόση φασαρία ὅση κάνουν οἱ μα-
θητές στὸ διάλειμμα. Οἱ καθηγητές συζητοῦν μεταξύ τους
τὰ ἀποτελέσματα ποὺ εἶχαν οἱ τάξεις τους...

Δὲν ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ παρευρίσκεστε στὶς συγκεντρώ-
σεις τῶν καθηγητῶν. Ἀλλὰ μπορεῖτε νὰ πάρετε μιὰ μικρὴ
ιδέα γιὰ τὸ τί γίνεται ἐκεῖ. Προσπαθεῖτε νὰ παρατηρήσετε
ἂν μετὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς συγκεντρώσεις οἱ καθηγητές φέρονται
διαφορετικὰ ἢ ἂν σὰς προτείνουν γέα θέματα συζήτησης στὴν
τάξη. Ἄν συμβαίνει αὐτό, θά 'ναι, βέβαια, γιὰτὶ οἱ καθηγη-
τές μίλησαν γιὰ κάτι τέτοιο στὴ συκέντρωσή τους.

Πολλὲς φορές, ἐκεῖνο ποὺ τοὺς ἀπασχολεῖ εἶναι ἡ συμπε-
ριφορὰ τῶν μαθητῶν στοὺς διαδρόμους ἢ στὴν αὐλὴ. Οἱ κα-
θηγητές θέλουν νὰ ἐφαρμόζεται ὁ κανονισμὸς τοῦ σχολείου.
Θὰ διαπιστώσεις καὶ μόνος σου ὅτι συχνά, μετὰ ἀπὸ μιὰ
τέτοια συγκέντρωση, οἱ καθηγητές δείχνουν ἓνα ἀσυνήθιστο
ζῆλο στὸ νὰ σὰς διώχνουν ἀπὸ τοὺς διαδρόμους ἢ στὴν προσ-
πάθειά τους νὰ ἐπιβάλλουν δῆθεν τὴν τάξη στὴν αὐλὴ. Θὰ
πεῖ ὅτι, ἀκόμα μιὰ φορά, οἱ καθηγητές συζήτησαν μεταξύ
τους γιὰ τὸ θέμα τῆς πειθαρχίας κι ἀποφάσισαν νὰ εἶναι πιὸ
αὐστηροί.

Δὲν ὑπάρχει λόγος ν' ἀνησυχεῖτε! Δὲ θὰ κρατήσῃ πολὺ
αὐτὴ ἡ κατάσταση. Οἱ καθηγητές πολὺ γρήγορα θὰ ἔχουν
ξεχάσει τὶς ἀποφάσεις ποὺ πῆραν μπροστὰ στοὺς συναδέλφους
τους. Ἄλλωστε θὰ ἔταν γι' αὐτοὺς φοβερὰ κουραστικὸ καὶ
σχεδὸν ἀδύνατο νὰ κάνουν τοὺς μαθητές νὰ ὑπακούουν σ' ὅ-
λους τοὺς κανόνες καὶ τὶς ἀπαγορεύσεις ποὺ ἰσχύουν. Βαθειὰ
μέσα τους, οἱ περισσότεροι καθηγητές θὰ προτιμοῦσαν νὰ μὴν
ὑπάρχουν ὅλ' αὐτά.

Ίσως ὁ καθηγητής σου νὰ μὴν ἦταν σύμφωνος μὲ τὶς ἀποφάσεις ποὺ πάρθηκαν στὴν τελευταία συγκέντρωση. Ὁταν δὲν ἔχουν τὴν ἴδια γνώμη ὅλοι οἱ καθηγητὲς κάνουν ψηφοφορία. Ἡ γνώμη ποὺ συγκεντρώνει τὶς περισσότερες ψήφους μπαίνει σὲ ἐφαρμογή: αὐτὸ σημαίνει ὅτι κι ὅλοι ὅσοι τὴν καταψήφισαν εἶναι ἀναγκασμένοι νὰ τὴν ἐφαρμόσουν.

Ὅι καθηγητὲς εἶναι κι αὐτοὶ δέσμιοι τοῦ συστήματος

Ἄν τὸ σκεφετὲ κανεὶς καλά, βλέπει ὅτι στὴν πραγματικότητα δὲν ὑπάρχει λόγος ποὺ νὰ βάζει σὲ δυὸ ἐχθρικά στρατόπεδα τοὺς μαθητὲς καὶ τοὺς καθηγητὲς. Βέβαια, οἱ καθηγητὲς ἔχουν πολλές καὶ σημαντικὲς ἐξουσίες ποὺ μποροῦν νὰ τὶς χρησιμοποιοῦν καὶ νὰ τὶς ὑπερβαίνουν σύμφωνα μὲ τὸ κέφι τους.

Ὅμως καὶ οἱ καθηγητὲς εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ὑποτάσσονται: σ' ἓνα σωρὸ κανόνες ποὺ, πολλές φορές, δὲν ἔχουν καμιὰ ὄρεξη νὰ τοὺς τηρήσουν. Γιὰ νὰ γίνεи κανεὶς καθηγητὴς πρέπει νὰ μὴν κάνει —μέσα ἢ ἔξω ἀπ' τὸ σχολεῖο— τὸ παραμικρὸ ποὺ νὰ ῥχεται σ' ἀντίθεση μ' αὐτὸ ποὺ ὀνομάζεται ἠθικὴ ἢ χρηστὰ ἦθη. Ὑπάρχουν ἓνα σωρὸ πράγματα ποὺ κάνουν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ἀλλὰ ποὺ ἓνας καθηγητὴς ἀπαγορεύεται νὰ κάνει. Δηλαδή, τὸ σύστημα δὲ θ' ἀνεχόταν γιὰ πολὺ καιρὸ ἓνα καθηγητὴ ποὺ μεθάει σὲ δημόσιο χῶρο, ποὺ βρίζει σὰ μαουνιέρης, ποὺ πηγαίνει σὲ νυχτερινὰ κέντρα μὲ γυμνὰ νούμερα ἢ ποὺ κοροϊδεύει τὴ θρησκεία στοὺς λόγους του καὶ στὰ γραπτὰ του.

Ὅλοι οἱ καθηγητὲς κι ὅλοι ὅσοι ἀνήκουν στὸ προσωπικὸ ἐνὸς σχολείου πρέπει νὰ σέβονται ἓναν κανονισμὸ ὁ ὁποῖος τοὺς ὑπαγορεύει νὰ ζοῦν μ' ἓνα συγκεκριμένο τρόπο καὶ νὰ ἐκπληρῶνουν ὠρισμένα καθήκοντα. Ἐπὶ πλέον, ἐκτὸς ἀπ' τὸν γενικὸ κανονισμὸ κάθε σχολεῖο μπορεῖ νὰ ἔχει ἓνα ἰδιαίτερο κανονισμὸ. Ζητεῖστε ἀπὸ τοὺς καθηγητὲς σας νὰ σᾶς δείξουν τὸν ἢ τοὺς κανονισμοὺς ποὺ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ἐφαρμόζουν. Ἄν ὁ καθηγητὴς σας δείξει ἐκπληξῆ πέστε του ὅτι

είναι φυσικό να θέλετε να ξέρετε τον κανονισμό του όπως εκείνος ξέρει το δικό σας.

Θα καταλάβετε ποιοί καθηγητές είναι εναντίον όλου αυτού του συστήματος πειθαρχίας και είναι διατεθειμένοι να σας συμπαρασταθούν: είναι εκείνοι οι καθηγητές που καμιά φορά ξεγεύονται: ενάντια στο γυμνασιάρχη, τον επιθεωρητή ή οποιαδήποτε άλλη αρχή που θέλει να τους επιβάλει τί να κάνουν.

Πώς να επηρεάζετε ό ένας τόν άλλον;

Οί καθηγητές πληρώνονται για να σās επηρεάζουν και να σās βάζουν να κάνουνε ώρισμένα πράγματα, πολλές φορές, χωρίς καλά - καλά να τò καταλάβετε. Σ' ένα ώρισμένο βαθμό αὐτοί είναι πού καθορίζουν τήν ανάπτυξη και τήν εξέλιξη σας. Οί σχέσεις ανάμεσα στους νέους και στους μεγάλους είναι θετικές και εποικοδομητικές μόνο όταν και οί μὲν και οί δὲ μπορούν να ἀλληλοεπηρεάζονται και να ἀλληλοδιδάσκονται.

Μή νομίζεις ότι είναι δύσκολο να επηρεάσεις ένα καθηγητή. "Όλα δσα λές, δλα δσα λέτε και κυρίως δλα δσα κάνετε, ἀκόμα κι αν δέν τò καταλαβαίνετε εκείνη τή στιγμή, επηρεάζουν λίγο - πολύ τόν καθηγητή.

Για να μπορείτε να επηρεάζετε τούς άλλους δέν πρέπει να ξεχνάτε:

- ότι είναι πιò εύκολο να επηρεάσει κανείς κάποιον όταν τὰ πάει καλά μαζί του
- αὐτò πού επηρεάζει τούς άλλους είναι πάνω απ' δλα ή τιμιότητα στη συμπεριφορά και στα λόγια
- ότι οί πράξεις επηρεάζουν περισσότερο απ' τὰ λόγια
- ότι πρέπει να ξέρεις εκείνον πού θέλεις να επηρεάσεις και να καταλαβαίνεις γιατί φέρεται δπως φέρεται
- ότι είναι δύσκολο να επηρεάσεις κάποιον πού φοβάται. "Ο άνθρωπος πού φοβάται προσπαθει συχνά να κρύψει τò φόβο του πίσω από βάνουσα και χονδροειδή φερσίματα

- ὅτι εἶναι πολὺ καλλίτερο νὰ βοηθᾶς νὰ θγαίνουν στὴν ἐπιφάνεια οἱ ἀντιθέσεις πού ἤδη ὑπολανθάνουν παρὰ νὰ δημιουργεῖς νέες ἀντιθέσεις ἀπ' τὸ μηδέν·
- ὅτι εἶναι καλλίτερο νὰ παίρνεις μέρος σὲ συγκρούσεις πού ἤδη ὑπάρχουν παρὰ νὰ δημιουργεῖς νέες συγκρούσεις·
- ὅτι τὸ νὰ πάρει κανεὶς μέρος σὲ μιὰ σύγκρουση καὶ νὰ βρεῖ μιὰ λύση, εἶναι ὁ καλλίτερος τρόπος γιὰ νὰ γνωρίσει τοὺς ἄλλους κι ἕνας θαυμάσιος τρόπος γιὰ νὰ περνᾶει ἡ ὥρα.

Ἄν συμπαθεῖτε τὸν καθηγητὴ σας

Τὸ ὅτι συμπαθεῖτε τὸν τάδε καθηγητὴ δὲ σημαίνει πὼς ὅ,τι κάνει αὐτὸς ὁ καθηγητὴς εἶναι ἀξιόλογο κι ὠφέλιμο γιὰ σᾶς. Μπορεῖ νὰ πᾶνε ὅλα καλὰ στίς σχέσεις σας μ' αὐτὸν ἀπλῶς καὶ μόνο ἐπειδὴ αἰσθάνεται ἀνετα μαζί σας. Μπορεῖ ὅμως, π.χ. νὰ ἔχει γίνῃ λίγο τεμπέλης τώρα τελευταῖα.

Μὴ διστάσετε νὰ πεῖτε σ' αὐτὸν τὸν καθηγητὴ ὅτι τὸν συμπαθεῖτε καὶ τὸν βρίσκετε ἐν τάξει, ἀλλὰ ταυτόχρονα προσπαθεῖστε νὰ τὸν ἐπηρεάσετε καὶ νὰ τὸν κάνετε νὰ καλλιτερέψει τὴ διδασκαλία του.

Μπορεῖτε νὰ εἴσατε σίγουροι ὅτι ὁ καθηγητὴς πού σᾶς ἀφήνει μεγάλη ἐλευθερία, πού δὲ σᾶς κρύβει ποτὲ τὴν ἀλήθεια, ὅποια καὶ νὰ ἴναι αὐτή —ἔ, λοιπόν!— μπορεῖτε νὰ ἴστε σίγουροι ὅτι αὐτὸς ὁ καθηγητὴς ἔχει ἕνα σωρὸ φασαρίες μὲ τοὺς ἡλικιωμένους καθηγητὲς παλαιῶν ἀρχῶν. Στὰ συμβούλια τῶν καθηγητῶν, αὐτὸς ὁ καθηγητὴς πού τὸν βρίσκετε ἐν τάξει παίρνει συχνὰ τὸ μέρος σας κι αὐτὸ χωρὶς νὰ σᾶς τὸ πεῖ. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ἴσατε πολὺ προσεκτικοί: μὴν κάνετε τὴ βλακεία νὰ τὸν καρφώσετε σὲ καθηγητὲς πού δὲν εἶναι καὶ τόσο συμπαθητικοί. Ἄν ἀντιληφθεῖτε ὅτι τοῦ ἐπιτίθενται ὑπερασπίστε τον. Γενικά, νὰ εἴσατε πάντα ἑτοιμοὶ νὰ συμπαρασταθεῖτε σὲ κείνους πού ξέρετε ἢ ὑποψιάξετε ὅτι σᾶς ὑποστηρίζουν.

‘Η ειλικρίνεια μπορεῖ ν’ ἀλλάξει τὰ πάντα

“Αν ὁ καθέννας ἀποφάσιζε νὰ εἶναι τελείως τίμιος καὶ ειλικρινῆς μὲ τοὺς ἄλλους καὶ μὲ τὸν ἑαυτό του ὅλο τὸ σύστημα τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἐκπαίδευσης θὰ κατάρρρε γρήγορα. Ἐὰς ὑποθέσουμε π.χ. ὅτι ὅλοι οἱ μαθητὲς τῆς Ἑλλάδας ἀποφάσιζαν νὰ σηκωθοῦν ὄρθιοι, χωρὶς φασαρία ἐπὶ δύο λεπτά τὴν Παρασκευὴ στὶς τρεῖς καὶ μισή. Ἐὰν αὐτὸ ἐπαναλαμβάνονταν ἐπὶ τρεῖς Παρασκευὲς συνέχεια, μπορεῖτε νὰ ἴσατε σίγουροι ὅτι ἀρκετὰ πράγματα θὰ ἄλλαζαν. Ἐλλὰ γενικά, οὔτε οἱ μαθητὲς οὔτε οἱ καθηγητὲς δὲν τολμοῦν νὰ ἴναι ἀπόλυτα ειλικρινεῖς μεταξὺ τους.

Οὔτε οἱ καθηγητὲς οὔτε οἱ μαθητὲς δὲν τολμοῦν νὰ ποῦν ἀνοιχτὰ ὅτι θαρροῦνται. Ἐκόμα κι ἂν ὁ καθηγητὴς σας ξέρει καλὰ ὅτι θαρροῦσατε, δὲν τολμάει νὰ τὸ παραδεχτεῖ καὶ νὰ θγάλει τὰ συμπεράσματα ποὺ ἐπιβάλλονται. Γι’ αὐτὸ κι ὅταν ἐσεῖς κάνετε ὅ,τι μπορεῖτε γιὰ νὰ τοῦ δώσετε νὰ καταλάβει τὴν ἀλήθεια, τὸν ἐπηρεάζετε κι ἄς μένει τὸ πρόσωπό του ἀδιάφορο κι ἀνέκφραστο.

Ἐπάρχουν πολλοὶ τρόποι γιὰ νὰ πει κανεὶς τὴν ἀλήθεια. Μὴ διστάσετε νὰ πεῖτε στὸν καθηγητὴ σας αὐτὸ ποὺ σκέφτεστε. Μεταχειριστεῖτε σὰν πρόφαση τὴ σχολικὴ ἑφημερίδα, ἂν ὑπάρχει κάτι τέτοιο, ἢ συζητήσεις ποὺ γίνονται στὸ μάθημα γιὰ νὰ μιλήσετε γιὰ θέματα ποὺ σὰς ἐνδιαφέρουν καὶ γιὰ προβλήματα ποὺ κατὰ τὴ γνώμη σας εἶναι σοβαρά. Ζητεῖστε ἀπὸ τὸν καθηγητὴ τῶν Νέων Ἑλληνικῶν νὰ σὰς δάει μιὰ ἔκθεση μὲ θέμα «Τὸ σχολεῖο ὅπως θὰ τὸ θέλατε» καὶ ἐπωφεληθεῖτε ἀπ’ αὐτὸ γιὰ νὰ ἐκθέσετε τὰ μεγάλα προβλήματα ποὺ εἶναι βασικά γιὰ σὰς.

Ἐὰν ἔχετε κέφι νὰ μιλάτε στὸν καθηγητὴ σας στὸν ἐνικό, κάντε το! Ἐὰν τὸ κάνετε ὅλοι, αὐτὸ θὰ γίνεῖ γρήγορα μιὰ συνήθεια. Ἐφοῦ ὁ καθηγητὴς σας μιλάει, οὔτως ἢ ἄλλως στὸν ἐνικό, δὲν ὑπάρχει κανένας λόγος νὰ μὴν κάνετε κι ἐσεῖς τὸ ἴδιο.

Δρῶ σημαίνει ἐπηρεάζω

Μὲ τὸ νὰ μιλάς, νὰ ἐξηγεῖς, νὰ θέτεις σωστὰ τὰ προβλήματα, ἐπηρεάζεις τοὺς ἄλλους. Ὁ καλλίτερος, ὁμῶς, τρόπος κι ὁ πιὸ ἀποτελεσματικὸς εἶναι ἡ δράση. Ἐὰν διαπιστώσετε ὅτι μόνον μὲ τὴν εἰλικρίνεια δὲν προχωρᾶτε καθόλου, ὅτι τὰ λόγια δὲν ἐκφράζουν ἀποτελεσματικὰ τὴ θέλησή σας γιὰ ἀλλαγὴ, τότε μὴ διστάσετε νὰ δείξετε τί θέλετε μὲ πράξεις.

Οἱ πιὸ ἀποτελεσματικὲς πράξεις εἶναι ἐκεῖνες ποὺ ἔχουν σκοπὸ νὰ πραγματοποιήσουν κάποιον συγκεκριμένο σημεῖο ἐνὸς σχεδίου, ποὺ ὑπάρχει ἀπὸ καιρὸ. Ἐὰν ὑπάρχουν πράγματα ποὺ ἀπὸ καιρὸ θέλετε νὰ τὰ κάνετε στὸ σχολεῖο, μέσα στὴν τάξη ἢ στὸ διάλειμμα καὶ δὲ σὰς δίνουν τὴν ἄδεια, ἀρχίστε νὰ τὰ ἐπιβάλλετε μόνον σας.

Καὶ μόνον τὸ ὅτι θὰ δείξετε ὅτι εἴσατε ὅλοι σύμφωνοι μπορεῖ νὰ ξεκινήσει μιὰ διαδικασία καὶ νὰ ὀδηγήσει σὲ ἀλλαγές.

Ἐὰν νομίζετε ὅτι πάνω στὰ σεξουαλικά προβλήματα σὰς κρύβουν ἕνα σωρὸ πράγματα κι ὅτι ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ τὰ ξέρετε, χρησιμοποιεῖστε τὸν πίνακα τῶν ἀνακοινώσεων τοῦ σχολείου, ἀφίσσες ἢ καὶ προκηρύξεις γιὰ νὰ συμπληρώσετε τόσο τὴ δική σας πληροφόρηση ὅσο καὶ τῶν συμμαθητῶν σας.

Ἐὰν ἔχετε πιὰ βαρεθεῖ νὰ βλέπετε τὸ σβέρκο καὶ τὴν πλάτη τοῦ μπροστινοῦ σας, ἀλλάξτε τὴ διαρρύθμιση τῆς τάξης.

Ἐὰν νομίζετε ὅτι ἡ αἴθουσα ἔχει μιὰ ἀτμόσφαιρα θλιβερὴ ἀλλάξτε μόνον σας τὴ διακόσμησή της.

Τί φοβᾶται ὁ καθηγητής;

Οἱ κακοὶ καὶ αὐταρχικοὶ καθηγητὲς εἶναι, σχεδὸν πάντα, ἄνθρωποι ποὺ κατὰ βάθος φοβοῦνται. Τίς πιὸ πολλές φορές φοβοῦνται τοὺς μαθητὲς καὶ γι' αὐτὸ προσπαθοῦν νὰ ἐπιβληθοῦν μὲ τὴν αὐστηρότητα. Φοβοῦνται ὅτι ἔχουν δίκιο οἱ μαθητὲς τους κι ὄχι αὐτοί. Φοβοῦνται ὅτι ἂν εἶναι πιὸ μαλακοί, θ' ἀφήσουν ἐλεύθερο τὸ ἔδαφος στὸ χάος καὶ τὴν ἀναρχία.

Αὐτοὶ οἱ καθηγητὲς φοβοῦνται γιὰτὶ δὲν ἔχουν ποτὲ ἐμπι-

στοσύνη στους άλλους. Νομίζουν ότι οι άλλοι είναι ανίκανοι να κατευθύνουν τον εαυτό τους και να βρουν μόνοι τους, τη λύση ώρισμένων προβλημάτων και δεν έχουν εμπιστοσύνη στους άλλους, κυρίως γιατί δεν έχουν εμπιστοσύνη στον εαυτό τους. Ποτέ δεν είναι σίγουροι ότι έχουν δίκιο και γι' αυτό προσπαθούν πάντα να εϋθυγραμμίζονται με το κατεστημένο και να κρύβονται πίσω από το κύρος κάποιου άλλου.

Για να μπορείτε να επιδράτε πάνω σ' ένα καθηγητή, πρέπει να 'χετε ώρισμένες πληροφορίες γι' αυτόν. "Αν δεν τολμάτε να τις ζητήσετε κατ' εϋθείαν απ' αυτόν, ρωτήστε τους άλλους καθηγητές. Παρατηρήστε μόνοι σας τη συμπεριφορά του καθηγητή σας και προσπαθήστε να καταλάβετε ποιόν φοβάται (καθηγητή, γυμνασιάρχη, έπιθεωρητή κλπ.). Κάθε καθηγητής έχει τὰ έλαττώματα και τὰ προτερήματά του. Βρείτε τα, και έπωφεληθείτε από τὰ προτερήματά του περισσότερο απ' όσο κριτικάρετε τὰ έλαττώματά του.

Είναι δύσκολο να έπηρεάσετε κάποιον που φοβάται

"Αν ο καθηγητής σας φοβάται, δε θα τολμήσει να ανάλαβει τίποτα καινούριο μαζί σας και θα 'ναι γενικά πολύ δύσκολο να τον έπηρεάσετε.

Είναι αδύνατο να έπηρεάσει ο ένας τον άλλο αν δεν υπάρχει αμοιβαία εμπιστοσύνη. Μπορείτε να έπηρεάσετε ένα καθηγητή που φοβάται καθησυχάζοντάς τον.

Πέστε του ότι θέλετε να κάνετε κάτι καινούριο όχι για να τον έννευρίσετε αλλά για να αισθάνονται όλοι πιο έλευθερα και πιο άνετα. "Αν συνειδητοποιήσει ότι, ένδεχόμενα, θα μπορούσαν να δουλέψουν οι μαθητές μ' ένα καινούριο τρόπο, ίσως να 'χετε μερικές πιθανότητες να τον έπηρεάσετε.

Οι καθηγητές που φοβούνται ότι θα βασιλέψει το χάος κι η αναρχία, αν μαζί με το παλτό τους αφήσουν στην κρεμάστρα και τή μάσκα του πολύξερου καθηγητή, δε θα δεχθούν ποτέ με τή θέλησή τους κανενός είδους νεωτερισμό. Κι αν

τὸ κάνουν, θὰ σᾶς ἐξηγήσουν ὅτι εἶναι γιὰ «πρώτη καὶ τελευταία φορά», ἢ γιὰ μιὰ «δοκιμή».

“Ὅταν σᾶς δίνουν τὴν ἄδεια νὰ κάνετε κάτι ὑπὸ δρους νὰ ἀναρωτιόσαστε πάντα, ἂν μ’ αὐτοὺς τοὺς δρους ἀξίζει ὄντως τὸν κόπο νὰ τὸ κάνετε. Ὑπάρχουν δροι πού σᾶς τοὺς ἐπιβάλλουν μὲ μοναδικὸ σκοπὸ νὰ σᾶς κάνουν νὰ ἀποτύχετε. Γι’ αὐτὸ φυλαχτεῖτε!

Συγκρούσεις καὶ ἄλλα θέματα παρεξηγήσεων

“Ἄν δὲν καταφέρετε νὰ ἐξουδετερώσετε τὰ ἐμπόδια μὲ τὴ συζήτηση ἢ μὲ κοινὲς ἐξηγήσεις κι ἂν καταλάβετε ὅτι τὰ προβλήματα κουκουλώνονται κάτω ἀπὸ ὠραία λόγια, τότε θὰ πρέπει νὰ καταφύγετε σὲ ἄλλες μεθόδους δράσης.

Οἱ συγκρούσεις κι οἱ διαφωνίες δὲν ὑπάρχουν μόνο ἀνάμεσα στοὺς μαθητὲς ἀπ’ τὴ μιὰ πλευρὰ καὶ τοὺς καθηγητὲς ἀπ’ τὴν ἄλλη, ἀλλὰ κι ἀνάμεσα σὲ ὠρισμένες ομάδες μαθητῶν καὶ ἀνάμεσα σὲ ὠρισμένες ομάδες καθηγητῶν. “Ἄν σκεφτεῖ κανεὶς καλά, βλέπει ὅτι οἱ πιὸ σοβαρὲς ἀντιθέσεις καὶ συγκρούσεις εἶναι ἐκεῖνες πού χωρίζουν τοὺς μαθητὲς καὶ τοὺς καθηγητὲς πού δὲν εἶναι εὐχαριστημένοι, ἀπ’ τοὺς μαθητὲς καὶ καθηγητὲς πού εἶναι εὐχαριστημένοι. Εἶναι πολὺ φυσιολογικὸ νὰ ὑπάρχουν συγκρούσεις, τὸ κακὸ εἶναι νὰ μὴν ἐκδηλώνονται οἱ συγκρούσεις πού ὑπάρχουν ἢ νὰ παραμένουν κουκουλωμένες γιὰ πολὺ καιρὸ. Τὰ ἀποτελέσματα μιᾶς σύγκρουσης, εἴτε θετικὰ εἶναι εἴτε ἀρνητικὰ, διδάσκουν πολλὰ σ’ αὐτοὺς πού παίρνουν μέρος σ’ αὐτήν.

“Ἐχουμε ἤδη, μιλήσει γιὰ ὠρισμένους τρόπους μὲ τοὺς ὁποίους μπορούμε νὰ βοηθάμε νὰ ἐκδηλώνονται οἱ συγκρούσεις. Τὸ δυσκολώτερο, ὅμως, εἶναι νὰ πείσετε ὄλους ὄσους διστάζουν νὰ ποῦν ἀνοιχτὰ αὐτὸ πού σκέφτονται καὶ νὰ πάρουν μιὰ ξεκάθαρη θέση. Π.χ. γιὰ σᾶς μπορεῖ νὰ ἴναι ἤδη δύσκολο νὰ πείτε ἀνοιχτὰ, μπροστὰ σ’ ὄλο τὸν κόσμο, ὅτι προτιμᾶτε νὰ μένετε μέσα στὸ διάλεμμα καὶ τὴ στιγμή πού καταφέρνετε νὰ γίνεῖ μιὰ συζήτηση πάνω σ’ αὐτὸ τὸ θέμα,

είναι απογοητευτικό να ανακαλύψετε ότι οι φίλοι σας δεν τολμάνε ν' ανοίξουν το στόμα τους για να πουνε τή γνώμη τους.

“Αν υπάρχει μιὰ έπιτροπή μαθητών και παρ' όλ' αυτά οι προτάσεις που κάνει δεν καταλήγουν πουθενά, τότε αυτή ή έπιτροπή είναι άχρηστη.

“Αν τὰ πράγματα είναι έτσι και δεν καταφέρνετε να σās ακούσουν αυτοί που κατέχουν όλη τήν έξουσία, τότε θα πρέπει να καταφύγετε σε μέσα λιγότερο ειρηνικά, παραδείγματος χάρη σε μιὰ άπεργία. Θα πρέπει, όμως, να ξέρετε καλά ότι ή άπεργία είναι ένα δυναμικό μέσο πάλης κι ότι κινδυνεύετε να υποστείτε σοβαρές συνέπειες. Άλλά πρέπει να ξέρετε ότι όσο περισσότεροι συμμετέχουν σε μιὰ πράξη τόσο περισσότερες πιθανότητες έπιτυχίας υπάρχουν και τόσο λιγότερες θά 'ναι οι κυρώσεις.

Άπεργίες και μαζικές εκδηλώσεις

Δέν πρέπει να ξεκινήσετε μιὰ άπεργία ή μιὰ άλλη δυναμική εκδήλωση αν δεν είσαστε σίγουροι ότι έχετε μερικές πιθανότητες έπιτυχίας.

Πριν από μιὰ άπεργία ή άλλη εκδήλωση:

Πρέπει να σιγουρευτείτε ότι πολλοί άλλοι μαθητές και, ένδεχόμενα, μερικοί καθηγητές είναι σύμφωνοι με τὸ κίνητρο τής άπεργίας.

Έπίσης, παίζει σημαντικό ρόλο τὸ να έχετε χρησιμοποιήσει από πριν ειρηνικότερα μέσα για να πετύχετε τὸ σκοπό σας. Πριν ξεκινήσετε μιὰ εκδήλωση διαμαρτυρίας πρέπει να εξηγήσετε σ' όλο τὸν κόσμο γιατί διαμαρτυρόσαστε και τί θέλετε να πετύχετε: γι' αυτό τὸ σκοπὸ μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τή μαθητική έφημερίδα, αν υπάρχει, προκηρύξεις που θά μοιράσετε στὸ διάλειμμα, συνθήματα κλπ. Μὴν ξεχά-

σετε να μιλήσετε σ' όλους τους καθηγητές που πιστεύετε ότι είναι άξιοι εμπιστοσύνης.

Μην περιμένετε να 'χετε την άδεια των γονιών σας για ν' αρχίσετε να δρατε, κυρίως αν τους τή ζητήσετε εκ των προτέρων. Αντίθετα πρέπει μάλλον ν' αποφύγετε, εκ των προτέρων, ν' αντιμετωπίσετε το θυμό τους ή, ένδεχόμενα, κάποια τιμωρία.

Αν το αντικείμενο της δράσης σας έχει κάποια σημασία δέν είναι άπιθανο ν' ασχοληθούν μ' αυτό και οι έφημερίδες.

Επίσης, πρέπει να 'χετε υπόψη ότι μερικοί απ' τους συμμαθητές σας θα σās έγκαταλείψουν όταν θ' αρχίσουν οι άπειλές εκ μέρους του σχολείου και των γονιών.

Για να 'χει αποτελέσματα ή εκδήλωση που αποφασίσατε

Η εκδήλωσή σας πρέπει να δείχνει με την ίδια της τη μορφή αυτό που θέλετε να πετύχετε. Παραδείγματος χάρη: αν δέ θέλετε πια να μπαίγεται στο σχολείο παραταγμένοι σε γραμμές, ή εκδήλωσή σας μπορεί να περιοριστεί στο να μπειτε στο σχολείο κατ' ευθείαν, χωρίς να κάνετε γραμμές. Αν θέλετε να μένετε στην τάξη την ώρα του διαλείμματος, μη βγαίγεται στην αύλή όταν χτυπάει το κουδούνι αλλά καθίστε στα θρανία σας ή κάτω στο πάτωμα.

Αν υπάρχει μιá έφημερίδα στο σχολείο που τά άρθρα της πρέπει πρώτα να διαβάζονται από ένα καθηγητή, βγάλτε μιá άλλη έφημερίδα και μοιράστε την κρυφά.

Αν υπάρχει κάποιος καθηγητής που δέ θέλετε να τον δείτε ούτε ζωγραφιστό, αποφασίστε, μιá μέρα, να μείνετε δλοι στην αύλή την ώρα του μαθήματός του.

Ετοιμάστε προκηρύξεις ή τρυκ που θα έξηγούν τί ζητάτε και μην ξεχάσετε να στείλετε και στις έφημερίδες.

Μή χάνετε το θάρρος σας άπλώς και μόνο έπειδή σās ύψώνουν τον τόνο της φωνής ή σās άπειλούν.

Μετὰ τὴν ἐκδήλωση

Ἄν οἱ ἀρχές θεωρήσουν κάποιον ἀνάμεσα σὰς σὰν ἀποδιοπομπαῖο τράγο καὶ συγκεντρώσουν ὄλες τὶς ἐπιθέσεις πάνω του λέγοντας ὅτι εἶναι δῆθεν ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐξέγερσης, πρέπει νὰ ἐκδηλώσετε μὲ συγκεκριμένο τρόπο τὴν ἀλληλεγγύη σας. Ἄν τὸν ἐπιπλήξουν, τὸν τιμωρήσουν ἢ τὸν ἀποβάλουν νὰ ἔχετε ὄλοι τὸ θάρρος νὰ ὑποστηρίξετε ὅτι ἀξίζετε κι ἐσεῖς τὶς ἴδιες κυρώσεις.

Οἱ ὑποσχέσεις πού σὰς ἔδωσαν πραγματοποιήθηκαν; Μὲ κανένα τρόπο δὲν πρέπει νὰ νομίζετε ὅτι τὰ αἰτήματά σας ἱκανοποιήθηκαν ἀπλῶς καὶ μόνο ἐπειδὴ ἀνέθεσαν σὲ κάποια ἐπιτροπὴ καθηγητῶν ἢ καὶ μαθητῶν νὰ τὰ ἐξετάσει. Κι ἂν δὲ σὰς ἔχουν μείνει πιά ἄλλα μέσα ἔκφρασης, θάλτε μιὰ ἀφίσσα στὴν αὐτὴ ἢ σ' ἓνα διάδρομο καὶ πέστε τί σκεφτόσα-στε καὶ τί θέλετε. Ἐπίσης στείλτε στὶς ἐφημερίδες γράμματα πού νὰ ἔχουν ὑπογραφῆ ἀπ' ὄσο περισσότερους συμμαθητές σας γίνεται. Μιὰ ἀπεργία, ὅπως κάθε ἄλλη μορφή διεκδίκησης ἔχει, γενικά, σὰν ἀποτέλεσμα νὰ συγκεντρώνει περισσότερο τὴν προσοχὴ σ' αὐτὸ πού εἴσατε καὶ σ' αὐτὸ πού θέλετε. Κι αὐτὸ —νὰ ἴσατε σίγουροι— ἰσχύει ἀκόμα κι ὅταν ἡ δράση σας ὀδηγήσει σὲ ἀποτυχία.

Μὴν ἐμπιστεύετε τοὺς καθηγητές πού ἰσχυρίζονται ὅτι θέλουν νὰ συζητήσουν μαζί σας τὸ *κ ὁ κ κ ι ν ο β ι θ λ ι α ρ ἄ κ ι*. Πιθανὸν νὰ θέλουν νὰ τὸ συζητήσουν ἀπλῶς καὶ μόνο γιὰ νὰ σὰς ἀποτρέψουν νὰ κάνετε αὐτὸ πού θέλετε. Δεχθεῖτε τὴ συζήτηση ἀλλὰ προσπαθεῖτε νὰ ἴσατε καλὰ ἐτοιμασμένοι, παραδείγματος χάρι συζητώντας μεταξύ σας τὰ κύρια προβλήματα. Ἔτσι θὰ ἔχετε ἀκόμα καλλίτερα ἐπιχειρήματα.

Ἄν μερικοὶ καθηγητές σὰς ποῦν ὅτι συμφωνοῦν γιὰ κείνη ἢ τὴν ἄλλη ἀλλαγὴ, νὰ ἐπιμείνετε νὰ ἐκδηλώσουν τὴ συμφωνία τους αὐτὴ μὲ πράξεις. Ρωτᾶτε τους συνέχεια τί ἔχουν κάνει συγκεκριμένα γιὰ νὰ πετύχουν αὐτὲς τὶς ἀλλαγές πού τὶς κρίνουν, ὅπως καὶ σεῖς, ἀπαραίτητες. Ἐνα καθηγητὴ τὸν ἐκτιμᾷ κανεὶς ἀπ' αὐτὰ πού κάνει κι ὄχι ἀπ' αὐτὰ πού λέει.

Ἄλλωστε μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἐκτιμᾷ κανεὶς καὶ τοὺς μαθητές.

Πώς να διαμαρτυρηθείτε για ένα καθηγητή;

Πρώτα απ' όλα πρέπει να 'χετε λόγους για να τὸ κάνετε. Εἶναι πολὺ σοβαρὸ γιὰ ἕνα καθηγητὴ ἂν οἱ μαθητὲς τοῦ κάνουν ἀναφορά. Ἄλλὰ προσοχή! Τὸ γεγονὸς ὅτι φοβάστε τὶς συνέπειες ἢ ὅτι δὲ σᾶς ὑποστηρίζουν οἱ γονεῖς σας δὲν εἶναι λόγος νὰ παρατήσετε τὴν προσπάθειά σας.

Ἐπάρχει κάτι ποὺ πρέπει νὰ τὸ χωνέψετε καλά: τὸ σχολεῖο, οἱ καθηγητὲς, οἱ γονεῖς σας κι ὅτι ἄλλο ὑπάρχει δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ φτιάξουν ἂν δὲν τοὺς κάνετε κριτική.

Μαζέψτε ὕλικὸ

Πρέπει νὰ μαζέψετε ὕλικὸ, ποὺ νὰ στηρίζει τὶς κατηγορίες σας, δηλαδή, ὅτι κάνει ὁ καθηγητὴς ποῦ, κατὰ τὴ γνώμη σας δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ κάνει. Ἐπάρχουν, παραδείγματος χάρι, δυὸ - τρία παιδιὰ ποὺ δὲ θέλει νὰ τὰ βλέπει οὔτε ζωγραφιστὰ κι ὅλο τὰ θάζει μαζί τους; Ἡ, καμιὰ φορὰ, ὁ καθηγητὴς προσπαθεῖ νὰ κάνει ὅσο δυνατὸν λιγότερο μάθημα, ἢ κάνει ὅτι δὲ βλέπει τίποτα ὅταν τὸ «σκᾶτε» μπροστὰ στὰ μάτια του, ἀπλούστατα γιατί 'ναι ἀνίκανος νὰ ἐπιβληθεῖ στοὺς μαθητὲς.

Ἴσως, ἀκόμα, νὰ χτυπάει καμιὰ φορὰ τοὺς μαθητὲς, ἢ νὰ κάνει ἄλλα πράγματα, ποὺ δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τὰ κάνει. (Βλέπε τὸ κεφάλαιο γιὰ τὶς «Τυμωρίες»).

Ζήτησε ἀπ' τοὺς συμμαθητὲς σου νὰ τὰ σημειώνουν ὅλ' αὐτά, ὅπως καὶ σὺ ἄλλωστε, κάθε μέρα. Μόνο ἢ δική σου μαρτυρία δὲ χρησιμεύει σὲ τίποτα κι ἂν δὲν τὰ 'χετε γραμμένα, δὲ θὰ σᾶς πιστέψει κανεὶς. Ἄν εἴσαστε πολλοὶ θὰ 'ναι λίγο

δύσκολο νά μὴ σᾶς πιστέψουν. Μὴν ξεχάσετε νά θάλετε μέσα στὴν ἀναφορὰ τὴν ὥρα, τὴ μέρα, τὴν ἡμερομηνία καὶ τὸ μάθημα ποὺ διδάσκει ὁ καθηγητής.

Ἐπευθυνθεῖτε πρῶτα στὸν καθηγητὴ ἢ στὸ μαθητικὸ συμβούλιο

Ἄν, παραδείγματος χάριν, ἔχετε μαζέψει ἓνα σωρὸ ὕλικὸ καὶ ἀποδείξεις, δεῖξτε τα πρῶτα στὸν ἐνδιαφερόμενο καθηγητὴ καὶ συζητήστε τα μαζί του. Οἱ πῶ πολλοὶ καθηγητὲς προτιμοῦν νά μὴν ἀκούγονται τέτοιες ὑποθέσεις πάρα ἔξω κι εἶναι πολὺ πιθανὸν νά μπορέσετε νά κανονίσετε τὰ πράγματα ἀπ' εὐθείας μ' αὐτόν.

Ἄν ἡ συζήτηση μὲ τὸν καθηγητὴ δὲν καταλήξει πουθενά παρουσιάστε τὰ στοιχεῖα ποὺ ἔχετε στὸ μαθητικὸ συμβούλιο ποὺ θὰ παραπονεθεῖ στὴ διεύθυνση τοῦ σχολείου.

Ἄν θέλετε νά κάνετε ἀναφορὰ ἐναντίον σ' ἓνα καθηγητὴ γιατί σᾶς δέρνει, εἶναι, βέβαια, περιττὸ νά προσπαθήσετε πρῶτα νά μιλήσετε μαζί του. Ἐπευθυνθεῖτε κατ' εὐθείαν στὴ διεύθυνση.

Ἐπευθυνθεῖτε στὴ διεύθυνση

Ἄν δὲν ὑπάρχει μαθητικὸ συμβούλιο, ἢ ἂν οἱ ἐνέργειες ποὺ κάνει τὸ συμβούλιο αὐτὸ μένουν χωρὶς ἀποτέλεσμα, πηγαίνετε μόνοι σας στὴ διεύθυνση. Θὰ ἴταν πολὺ σκόπιμο κι ἀποτελεσματικὸ ἂν μπορούσατε νά πείσετε τοὺς γονεῖς σας νά σᾶς συνοδεύσουν. Ὅπωςδήποτε, ὅμως, πρέπει νά τοὺς ἐνημερώσετε.

Ἄν ὑπάρχουν πολλοὶ μαθητὲς ποὺ θέλουν νά κάνουν παράπονα ἀτομικὰ γιὰ ἓνα καθηγητὴ, θὰ ἴταν καλὸ νά βρισκόντουσαν καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς γονεῖς τους γιὰ νά παραπονεθοῦν. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νά ῥθουν μαζί σας ὅλοι οἱ γονεῖς. Ἄρκει

νά υπογράψουν τήν ἀναφορά. Ἐπίσης εἶναι ἀπαραίτητο νά τήν υπογράψουν ὅσο γίνεται περισσότεροι μαθητές.

Ὁ διευθυντής ἢ ὁ γυμνασιάρχης θά σᾶς ὑποσχεθοῦν πιθανόν ὅτι θά μιλήσουν σ' αὐτόν τόν καθηγητή. Πρέπει νά ἐλέγξετε ἂν τὸ ἔκαναν, κι ἂν ὄχι, νά πᾶτε νά τοὺς ξαναβρεῖτε.

Μιά ἀναφορά ἢ διαμαρτυρία πρὸς τὴν διεύθυνση πρέπει νά γίνεται γραπτὴ καὶ νά ἔχει τὶς ὑπογραφὰς ὅλων τῶν ἐνδιαφερομένων. Δὲν πρέπει νά ἴναι πολὺ γενικὴ ἀλλὰ νά δίνει παραδείγματα καὶ νά ἀναφέρει συγκεκριμένα γεγονότα. Ἡ σύνταξη μιᾶς παρόμοιας ἀναφορᾶς δὲν εἶναι πάντα εὐκόλη κι ἀπαιτεῖ κάμποση δουλειά. Μπορεῖτε νά ζητήσετε νά σᾶς δοθηθῶσιν πιὸ μεγάλοι μαθητές. Στὸ τέλος αὐτοῦ τοῦ κεφαλαίου θά βρεῖτε μερικὲς πρακτικὲς συμβουλὲς γιὰ τὸ πῶς νά συντάξετε μιὰ τέτοια ἀναφορά. Μὴν πετάξετε τὶς σημειώσεις πού ἔχετε κρατήσῃ γιὰ τὴν συμπεριφορά αὐτοῦ τοῦ καθηγητῆ. Ἴσως νά σᾶς χρειαστοῦν ἀργότερα.

Ἄπευθυνθεῖτε στὶς ἀρχές

Ἄν δεῖτε ὅτι ἡ διεύθυνση τοῦ σχολείου ἔβαλε τὴν ἀναφορά σας σ' ἓνα συρτάρι καὶ δὲν ἔδωσε καμιὰ συνέχεια, τότε θά πρέπει νά ἀπευθυνθεῖτε ἀλλοῦ. Μπορεῖτε νά γράψετε στὸν ἐπιθεωρητὴ Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ἢ καὶ στὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας.

Εἶναι ἀπαραίτητο νά ὑπάρχουν πολλοὶ γονεῖς καὶ συμμαθητές σας πού νά υπογράψουν. Τὸ πιὸ πιθανὸ εἶναι ὅτι ἡ διεύθυνση τοῦ σχολείου θά πάρει τὸ μέρος τοῦ καθηγητῆ. Ὅσο γιὰ τὶς ἐπίσημες ἀρχές ἔχουν κι αὐτὲς τὴν τάση νά ὑποστηρίζουν τὴν διεύθυνση τοῦ σχολείου. Γι' αὐτό, ἡ ἀναφορά σας πρέπει νά ἴναι πολὺ καλὰ ἐτοιμασμένη, δηλαδὴ νά περιέχει συγκεκριμένα καὶ ἀδιάσειστα στοιχεῖα καὶ νά τὴν ἔχουν υπογράψει ὅσο γίνεται πιὸ πολλὰ ἄτομα.

Ἄν ἡ ἀναφορά σας εἶναι δικαιολογημένη καὶ φτάσει μέχρι τὸ Ὑπουργεῖο, ὑπάρχουν μερικὲς πιθανότητες νά φέρει κάποιον ἀποτέλεσμα. Ἄλλ' ἂν καὶ τὸ Ὑπουργεῖο δὲ δώσει

καμιά σημασία — πράγμα πολύ πιθανό— μὴν ἀπογοητευτείτε: κρατείστε τὰ στοιχεῖα ποὺ εἶχατε, προσθέστε κι ἄλλα καινούρια καὶ κάνετε μιὰ νέα ἀναφορά. Ἄν τὰ γεγονότα ποὺ ἀναφέρετε εἶναι πολλὰ καὶ σοβαρὰ ἔχετε μερικές ἐλπίδες νὰ γίνεῖ κάτι.

Πῶς νὰ συντάξετε τὴν ἀναφορά

Πρὸς τὸν κύριον Ἐπιθεωρητὴν τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ἢ πρὸς ὅποιον ἄλλον ἀπευθύνεται.

Οἱ κάτωθι ὑπογεγραμμένοι μαθηταὶ τῆς τάδε τάξεως τοῦ Γυμνασίου τάδε, ἐπιθυμοῦμε νὰ ἀναφέρωμεν τὴν συμπεριφορὰν τοῦ κυρίου ἢ κυρίας... (τ' ὄνομα τοῦ καθηγητῆ) καθηγητοῦ μας εἰς τὸ μάθημα τάδε.

Θεωροῦμε ἄδικο καὶ ἀπαράδεκτο τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἐν λόγῳ καθηγητῆς (ἐδῶ πρέπει νὰ πεῖτε σύντομα, σὲ λίγες γραμμὲς τί σᾶς ἐνοχλεῖ στὴ συμπεριφορὰ τοῦ καθηγητῆ αὐτοῦ ἢ στὶς μεθόδους του).

Γιὰ νὰ καταστοῦμε περισσότερο συγκεκριμένοι, ἀναφέρωμεν, χάριν παραδείγματος, ὠρισμένας πράξεις τοῦ ἐν λόγῳ καθηγητοῦ τὰς ὁποίας θεωροῦμεν ἀχαρακτηρίστους.

(Ἐδῶ πρέπει νὰ χρησιμοποιήσετε τὶς σημειώσεις ποὺ ἔχετε πάρει γι' αὐτὸν τὸν καθηγητῆ. Πρῶτα πρῶτα πρέπει νὰ δάζετε τὴν ἡμερομηνία καὶ τὴν ὥρα. Ἐξηγεῖστε μὲ λίγα λόγια τί ἔκανε ὁ καθηγητῆς, γιατί τὸ ἔκανε κι ὅλες τὶς συγκεκριμένους λεπτομέρειες ποὺ χρειάζονται. Κάθε γεγονὸς ποὺ ἀναφέρετε πρέπει νὰ ἴναι σύντομα γραμμένο. Αὐτὸ ποὺ ἔχει σημασία εἶναι νὰ θγαίνει ξεκάθαρα, χωρὶς καμιά περίπτωσιν παρανόησιν, γιὰ ποῖο πράγμα κατηγορεῖτε τὸν καθηγητῆ σας).

Κατ' ἀρχάς, ὠμιλήσαμεν περὶ τοῦ θέματος τούτου εἰς τὸν ἐν λόγῳ καθηγητῆ ἀλλὰ τοῦτο εἰς οὐδὲν ὠφέλησεν. Ὡς ἐκ τούτου, ἀπευθυνόμεθα πρὸς ὑμᾶς κύριε Ἐπιθεωρητά, ἐλπίζοντες ὅτι θὰ ἀσχοληθῆτε μὲ τὴν περίπτωσιν μας καὶ θὰ πράξετε τὰ δέοντα. Θὰ εἴμεθα εὐγνώμονες ἐὰν μᾶς ἐνημερώνετε

διὰ τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ λάβετε κατόπιν τῆς ἀναφορᾶς μας.

Διατελοῦμεν μετὰ τιμῆς
Ὑπογραφές.

Κυρίως μὴν ξεχνᾶτε ὅτι...

Δὲ μπορεῖτε νὰ κάνετε ἀναφορὰ παρὰ μόνο δταν εἴσαστε σὲ θέση ν' ἀποδείξετε αὐτὰ πού λέτε: πρέπει ὀπωσδήποτε ἡ ἀναφορὰ νὰ περιέχει μιὰ σειρά ἀπὸ συγκεκριμένα γεγονότα καὶ πού νὰ τὰ ὑπογράψει ὁ μεγαλύτερος δυνατὸς ἀριθμὸς παιδιῶν. Ἄν ὑπάρχουν αὐτὲς οἱ προϋποθέσεις, μὴ διστάσετε νὰ κάνετε αὐτὴ τὴν ἀναφορὰ, ὅσο κι ἂν σᾶς φαίνεται λίγο μπλεγμένη ὑπόθεση. Πρέπει νὰ ξέρετε ὅτι πάντα εἶναι δύσκολο νὰ προσπαθεῖ ν' ἀλλάξει κανεὶς τὰ πράγματα, ἀλλὰ ἂν τὸ ἀντιμετωπίζει ἀπὸ μιὰ σκοπιὰ μακρόχρονη, ἀξίζει τὸν κόπο.

Ἄν νομίζετε ὅτι εἶναι μεγάλη φασαρία νὰ ἀπευθυνθεῖτε στὶς ἀρχές ἢ ὅτι δὲ θὰ χρησιμέψει σὲ τίποτα, τότε μπορεῖτε νὰ ἀπευθυνθεῖτε κατ' εὐθείαν στὶς ἐφημερίδες. Φροντίστε νὰ δημοσιευθεῖ ἓνα γράμμα σας στὴ στήλη τῆς ἀλληλογραφίας μὲ τοὺς ἀναγνώστες μιᾶς ἐφημερίδας πού θὰ διαλέξετε ἐσεῖς. Προσπαθεῖστε νὰ ἔρθετε σὲ ἐπαφή μ' ἓνα δημοσιογράφο. Γενικά, οἱ ἐφημερίδες τὰ δημοσιεύουν κάτι τέτοια. Ὅμως προσέξτε: μὴν πεῖτε ποτὲ σ' ἓνα δημοσιογράφο κάτι πού δὲ μπορεῖτε ν' ἀποδείξετε. Ἀλλοιῶτα μπορεῖ νὰ ἔχετε μπλεξίματα.

Ἔνας καθηγητὴς μπορεῖ νὰ ἀπολυθεῖ;

Ἄν ἔχετε προβλήματα μ' ἓνα καθηγητὴ, ἢ διεύθυνση τοῦ σχολείου θὰ παίρνει, σχεδὸν πάντα τὸ μέρος του ἀκόμα κι δταν εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι φταίει αὐτὸς. Γι' αὐτὸ ἀλλωστε

είναι δύσκολο νά φτιάξει κανείς τὰ πράγματα μὲ ἀναφορὲς καὶ αἰτήσεις.

Ἄν κάποιος ἀπ' τοὺς καθηγητὲς εἶναι τόσο κακὸς ὥστε κανένας ἀπὸ σᾶς νὰ μὴ μπορεῖ νὰ ἐπωφεληθεῖ ἀπ' τὴ διδασκαλία του, ἂν σᾶς τρομοκρατεῖ καὶ κάνει κατάχρηση τῆς ἐξουσίας του, πρέπει νὰ διαμαρτυρηθεῖτε ἔντονα καὶ πολλές φορές.

Εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ τιμωρηθεῖ ἢ καὶ νὰ ἀπολυθεῖ ἓνας τέτοιος καθηγητὴς πὺ κάνει κατάχρηση τῆς ἐξουσίας του. Αὐτὸ θὰ τὸ ἔχετε διαπιστώσει καὶ σεῖς ἀπὸ τὴν πείρα σας. Τὸ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα εἶναι πολὺ ἐλαστικὸ σὲ τέτοιου εἴδους παραπτώματα ἐνῶ εἶναι ἀμείλικτο σὲ ἄλλα. Ἐνῶ π.χ. ὁ καθηγητὴς πὺ σᾶς δέρνει εἶναι μᾶλλον ἀπίθανο νὰ τιμωρηθεῖ, ὁ καθηγητὴς πὺ παίρνει μέρος σὲ μιὰ ἀπεργία γιὰ νὰ καλλιτερέψει τὴ ζωὴ του, κινδυνεύει νὰ ἀπολυθεῖ. Ἐνῶ ὁ καθηγητὴς πὺ σᾶς φέρεται ἄσχημα καὶ σᾶς τρομοκρατεῖ μένει συνήθως ἀτιμώρητος, ὁ καθηγητὴς πὺ ἔχει μιὰ διαφορετικὴ ἀντίληψη τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας ἀπὸ τὴν ἀντίληψη πὺ ἐκφράζει τὸ σχολικὸ βιβλίον κινδυνεύει νὰ κατηγορηθεῖ γιὰ «προπαγάνδα» καὶ νὰ τιμωρηθεῖ.

Εἶναι λοιπὸν, φανερὸ ὅτι ὁ καθηγητὴς πὺ ἀποτελεῖ τὸν ἐκπρόσωπο ἑνὸς ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος πὺ σᾶς καταπιέζει, εἶναι ταυτόχρονα καὶ θύμα τοῦ ἴδιου καταπιεστικοῦ συστήματος.

Γι' αὐτὸ ὅταν ἀγωνιζόσαστε ἐνάντια σ' ἓνα κακὸ καθηγητὴ, δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶτε ὅτι ἡ ρίζα τοῦ κακοῦ θρίσκειται στὸ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα πὺ εὐνοεῖ τὴν ὑπαρξὴ τέτοιων κακῶν καθηγητῶν.

Οί τιμωρίες: ποιές έπιτρέπονται καί ποιές όχι

Ἡ τιμωρία δέ χρησιμεύει καθόλου γιά νά σέ κάνει νά μάθεις κάτι. Εἶναι ἡ χειρότερη παιδαγωγική μέθοδος εἴτε πρόκειται γιά ζῶα, γιά παιδιά ἢ γιά μεγάλους. Ἐδῶ καί πολὺ καιρὸ οἱ ψυχολόγοι ἐπιμένουν σ' αὐτό, ἀλλ' ὑπάρχουν ἀκόμα ἕνα σωρὸ γονεῖς καί καθηγητές πού κάνουν πῶς δὲν καταλαβαίνουν.

Ἐπάρχουν πολλῶν λογιῶν τιμωρίες: παραπανίσια δουλειά γιά τὸ σπίτι, ὑποχρέωση νά μένεις καί μετὰ τὸ μάθημα, ἐπίπληξη, γελοιοποίηση τοῦ μαθητῆ μπροστὰ σ' ὄλο τὸν κόσμο, σκαμπίλια, ξύλο, ἀποβολή γιά λίγες μέρες ἢ γιά πάντα. Μερικὲς τιμωρίες εἶναι νόμιμες ἢ τουλάχιστον ἐπιτρέπονται ἀπ' τὸ νόμο, ἀλλες ἀπαγορεύονται οὕτως ἢ ἄλλως. Παραδείγματος χάρη: κανένας καθηγητῆς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νά σοῦ πάρει κάτι πού εἶναι δικό σου π.χ. τὸ κ ό κ κ ι ν ο β ι β λ ι α ρ ά κ ι τ ῶ ν μαθητῶν ἔχει ὑποχρέωση νά στοῦ ἐπιστρέψει στοῦ τέλος τοῦ μαθήματος.

Πολλὲς φορές οἱ καθηγητές φέρονται μὲ ὠρισμένο τρόπο πού θέβαια δὲ θεωρεῖται ἐπίσημα σάν τιμωρία, ἀλλὰ πού στήν οὐσία ἀποτελεῖ τιμωρία. Παίρνουν δηλαδὴ ἀπὸ κακὸ μάτι ὠρισμένα παιδιά καί τὰ θάζουν ὄλο μαζί τους. Δὲ θέλουν οὔτε νά τὰ ἀφήσουν νά μιλήσουν κι ὅταν τὰ ἀκοῦνε τὸ κάνουν κακόπιστα καί περιφρονητικά. Τοὺς θάζουν πάντα χειρότερους βαθμούς ἀπ' αὐτοὺς πού ἀξίζουν. Μπορεῖτε ν' ἀναγκάσετε τοὺς καθηγητές αὐτοὺς νά μὴν ἐφαρμόσουν αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὴν τιμωρία. (Βλ. τὸ κεφάλαιο «Πῶς νά διαμαρτυρηθεῖτε γιά ἕνα καθηγητῆ»).

Οἱ κανονισμοὶ

Ἐπάρχει ἕνας γενικός κανονισμός γιὰ κάθε ἴδρυμα πού ἐξαρτᾶται ἀπ' τὸ ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων. Ἐπὶ πλέον κάθε σχολεῖο μπορεῖ νὰ ἔχει κι ἕνα δικό του κανονισμό. Τὰ ἰδιωτικά σχολεῖα ἔχουν τὸ καθένα ἕνα δικό του ἐσωτερικό κανονισμό. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ κανονισμοὶ ἔχουν τὸ ἴδιο κίνητρο: πῶς νὰ ἐπιβάλλεται ἡ τάξη.

Τὸ πρῶτο καθήκον τῶν μαθητικῶν συμβουλίων ἢ ἐπιτροπῶν εἶναι νὰ ἀπαιτήσουν ὅλα τὰ διοικητικὰ ἔγγραφα πού ἀφοροῦν τὸν κανονισμό. Θὰ τὰ μελετήσετε ὅλοι μαζί καὶ στὴν ἀνάγκη, θὰ ζητήσετε διευκρινίσεις ἀπὸ μαθητὲς μεγαλύτερων τάξεων ἢ καὶ ἀπὸ μεγάλους πού σᾶς συμπαθοῦν. Κατ' ἀρχήν, ὅλοι οἱ καθηγητὲς πρέπει νὰ ξέρουν τὸν κανονισμό. Ἄν κάποιος καθηγητὴς κάνει κάτι ἐνάντια στὸν κανονισμό, μιλήστε του καὶ δείξτε του τὰ ἀποσπάσματα τοῦ κανονισμοῦ πού δείχνουν ὅτι ἔχετε δίκιο ἢ ὅτι ἔχει ἄδικο.

Θὰ ἔταν πέρα γιὰ πέρα φυσιολογικό νὰ προτείνει τὸ μαθητικό συμβούλιο, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ κιόλας τοῦ χρόνου, μιὰ συζήτηση πάνω στὸν κανονισμό καὶ, ἐνδεχόμενα μιὰ ἀναθεώρησή του. Τὰ αὐτοκίνητα τὰ πηγαίνουν γιὰ διόρθωση τουλάχιστον μιὰ φορά τὸ χρόνο. Ἀλλὰ οἱ νόμοι καὶ οἱ κανονισμοὶ φθείρονται καμιά φορά πολὺ πιδ γρήγορα. Γενικά, οἱ κανονισμοὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ μιὰ ἀπαρίθμηση τῶν πραγμάτων πού πρέπει ἢ δὲν πρέπει νὰ κάνουν οἱ μαθητὲς. Ἀπαιτεῖστε νὰ σᾶς δώσουν γ ρ α π τ ᾶ τὴ λίστα τῶν πραγμάτων πού πρέπει ἢ δὲν πρέπει νὰ κάνουν οἱ καθηγητὲς.

Οἱ τιμωρίες καὶ τὰ πειθαρχικὰ μέτρα

Ἄν ὁ καθηγητὴς νομίζει ὅτι ἔκανες ἢ κάνεις πράγματα ἀπαράδεκτα, ὀφείλει, πρὶν νὰ σὲ τιμωρήσει, νὰ σοῦ ἐξηγήσει ὅτι φέρεσαι ἄσχημα. Ἄν αὐτὸ δὲν ἔχει κανένα ἀποτέλεσμα τότε μπορεῖ νὰ σὲ μαλλώσει μπροστὰ σ' ὅλους, χωρὶς ὁμως

νά σέ βρίσει. Μπορεῖ καί νά σέ ἀπειλήσει μὲ διάφορα πειθαρχικά μέτρα.

Μπορεῖ νά σέ ἀλλάξει θέση, νά σέ φέρει στοῦ πρώτου θρανίου κάτω ἀπ' τή μύτη του ἢ νά σέ βάλει νά κάθῃσαι στοῦ βάθους τῆς αἴθουσας. Μπορεῖ νά σέ βγάλει ἔξω ἀπ' τήν τάξη γιά μιὰ ὥρα ἢ νά σοῦ δώσει καμιὰ γραπτὴ τιμωρία γιά τὸ σπίτι. Ὅφειλει, ὅμως, νά μὴν ἐπιβάλλει αὐτὰ τὰ μέτρα συνέχεια στὸν ἴδιο μαθητὴ. Ὅσο γιά τίς γραπτές τιμωρίες, δὲν πρέπει ν' ἀνεχόσαστε νά σᾶς βάζουν νά γράφετε ἑσᾶς ἢ κάποιο συμμαθητὴ σας— ἀτέλειωτα κατεβατά. Ἄν γίνῃ κάτι τέτοιο πρέπει νά τὸ πείτε στοὺς γονεῖς σας ἢ καί νά γράφετε τήν τιμωρία πολλοὶ μαζί: σ' αὐτὴ τήν τελευταία περίπτωση μὴ ξεχάσετε νά σημειώσετε ἀπὸ κάτω πῶς καί ἀπὸ ποιούς γράφτηκε.

Ἡ ἀποβολή: ὅπως ὁ καθηγητὴς ἔχει τὸ δικαίωμα νά σέ βγάλει ἔξω, ἔτσι κι ἡ διεύθυνση τοῦ σχολείου μπορεῖ νά σέ ἀποβάλει γιά δυὸ - τρεῖς μέρες ἢ καί μιὰ ὀδομάδα. Σὲ περιπτώσεις ἐξαιρετικὰ σοβαρές, μπορεῖ νά τὸ κάνει αὐτὸ δυὸ φορές μέσα στὸν ἴδιο χρόνο ὄχι, ὅμως, πιδ συχνά, γιὰτι τότε ἔρχεται σὲ ἀντίφαση μὲ τὸν ὑποτιθέμενο ρόλο τῆς: νά σᾶς μάθει, δηλαδή, αὐτὰ πού ἔχετε δικαίωμα νά μάθετε.

Ἄν σᾶς ἀποβάλουν γιά δεκαπέντε μέρες, τότε, ἔχετε τὸ δικαίωμα νά πάρετε μεταγραφὴ γιά ἄλλο σχολεῖο.

Ὅλ' αὐτὰ τὰ πειθαρχικά μέτρα εἶναι βέβαια νόμιμα ἀλλὰ δὲν παύουν νά εἶναι πολὺ σοβαρά. Γι' αὐτὸ οἱ μαθητὲς πρέπει νά ἀπαιτοῦν νά μὴ λαμβάνονται τέτοιου εἴδους μέτρα χωρὶς νά τοὺς ρωτήσουν. Ἐτσι κι ἄλλοιῶς, εἶναι πολὺ πιδ κατάλληλοι ἀπὸ τὴ διεύθυνση νά ξέρουν τί γίνῃται μέσα στὴν τάξη.

Οἱ σωματικὲς ποινές: ὁ καθηγητὴς ἔχει τὸ δικαίωμα νά σᾶς χτυπήσει;

Δὲν ὑπάρχει κανένας νόμος στὴν Ἑλλάδα πού νά ἐπιτρέπει τίς σωματικὲς ποινές δηλαδή τὸ «ξύλο». Παρ' ὅλ' αὐτά,

τὸ ξύλο ἢ μᾶλλον ὁ «σωφρονισμὸς ἀνηλίκων» —ὅπως ὀνομάζεται στὴ γλώσσα τῶν νομικῶν— ἐπιτρέπεται.

Ἔτσι κι ἀλλοιῶς οἱ γονεῖς ἔχουν δικαίωμα νὰ χρησιμοποιοῦν τὴ σωματικὴ βία σὰ μέσο «σωφρονισμοῦ» τῶν παιδιῶν τους. Τὸ δικαίωμα αὐτὸ τοὺς τὸ δίνει ὁ Ἀστικὸς Κώδικας ποὺ τοὺς ἀναθέτει τὴν ἐπιμέλεια τῶν ἀνηλίκων παιδιῶν τους.

Ὅσο γιὰ τοὺς καθηγητὲς τὰ πράγματα εἶναι κάπως διαφορετικά. Παρ' ὅλο ποὺ δὲν ὑπάρχει κανένας νόμος, οἱ καθηγητὲς μποροῦν νὰ στηρίξουν τὸ δικαίωμα ποὺ ἔχουν νὰ δέρουν κάποιο μαθητὴ σὲ δυὸ νομικὲς ἀπόψεις:

1) Στὸ ἐθιμικὸ δίκαιο. Εἶναι ἔθιμο ἀπὸ καταβολῆς κόσμου —καὶ γιατί ν' ἀλλάξει;— νὰ δέρνουν τὰ παιδιά γιὰ νὰ τὰ «κάνουν ἀνθρώπους». Αὐτὴ ἡ ἄποψη, ποὺ εἶναι καὶ ἡ ἐπικρατέστερη, στηρίζεται στὴν ἐξῆς προϋπόθεση, ποὺ θεωρεῖται αὐτονόητη ἀπὸ τὸν νομικὸ, ποὺ τὴν διατύπωσε: στὴ διαπαιδαγώγηση ἀνηλίκου ὑπάρχουν σχέσεις στοργῆς κι ἐμπιστοσύνης ἀνάμεσα σ' αὐτὸν ποὺ «σωφρονίζει» καὶ σ' αὐτὸν ποὺ «σωφρονίζεται». Κι αὐτὲς οἱ σχέσεις ὑπάρχουν ἀνάμεσα στοὺς γονεῖς καὶ τὰ παιδιά, στοὺς δασκάλους καὶ τὰ παιδιά. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ δάσκαλος θέλει τὸ καλὸ σου, τί πιὸ φυσικὸ ἀπὸ τὸ νὰ σοῦ δίνει ποῦ καὶ ποῦ κανένα χαστοῦκι γιὰ νὰ «στρώσεις»!!

2) Ἡ δεύτερη ἄποψη στὴν ὁποία μπορεῖ νὰ στηριχθεῖ ἓνας καθηγητὴς εἶναι ἡ λεγόμενη «ἐξουσιοδότηση τῶν γονέων». Ἄν δηλαδή, οἱ γονεῖς σου ἔχουν ἀναθέσει στὸν ἢ τοὺς καθηγητὲς σου νὰ σὲ διαπαιδαγωγήσουν μὲ ὅποιο τρόπο θρῖσκουν αὐτοὶ κατάλληλο, δηλαδή καὶ μὲ τὴν χρησιμοποίησι σωματικῶν ποινῶν, τότε ὁ καθηγητὴς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ σὲ χτυπήσει. Σύμφωνα μ' αὐτὴ τὴν ἄποψη, ἂν οἱ γονεῖς σου δὲν συμφωνοῦν μὲ τὴν χρησιμοποίησι σωματικῶν ποινῶν μποροῦν νὰ κάνουν μήνυση στὸν καθηγητὴ ποὺ σὲ χτύπησε.

Πρέπει νὰ ἔχεις ὑπ' ὄψη σου ὅτι αὐτὲς οἱ ἀπόψεις δὲν εἶναι ἀναγκαστικὲς γιὰ κανένα δικαστήριον κι ἄρα, στὴ θεωρία, ὑπάρχει δυνατότητα παρ' ὅλ' αὐτὰ νὰ καταδικαστεῖ ὁ καθηγητὴς. Στὴν πράξι, ὅμως, τὰ περισσότερα δικαστήρια

προτιμούν να στηρίζονται στις απόψεις που υπάρχουν ήδη, αποφεύγοντας τους νεωτερισμούς.

Πρέπει, ακόμα, να ξέρετε ότι ενώ μέχρι να κλείσετε τα δεκατρία μόνο ο πατέρας σας μπορεί να υποβάλει μήνυση, από δεκατριών μέχρι δεκαεφτά ετών μπορεί να την υποβάλει ή ο πατέρας σας ή έσείς. Έχετε δηλαδή το δικαίωμα ακόμα κι αν οι γονείς σας δέ συμφωνούν να υποβάλετε μήνυση στο πιο κοντινό αστυνομικό τμήμα.

Η μόνη περίπτωση στην οποία τιμωρείται σίγουρα ο καθηγητής είναι όταν «υπερβαίνει τα όρια», π.χ., όταν σας προκαλεί σωματικές βλάβες, σημάδια κλπ. Αυτό, βέβαια, δεν είναι και τόσο ικανοποιητικό για σας που ίσως να μη θέλετε να περιμένετε να σας τσακίσει ο καθηγητής στο ξύλο για να το κάνετε μήνυση.

Οί μαθητές

Γεγονότα

- Στό σχολείο σου συναντᾶς λογιῶν - λογιῶν συμμαθητές:
- Μερικοί γίνονται φίλοι σου ἐνῶ ἄλλοι σοῦ εἶναι ἀντιπαθητικοί.
 - Μερικοί σοῦ φαίνονται ἐνδιαφέροντες καὶ θά 'θελες νὰ τοὺς γνωρίσεις καλλίτερα.
 - Μερικούς τοὺς περιφρονεῖς κι ἄλλους τοὺς θαυμάζεις.
 - Μερικοί εἶναι μοναχικοί, κλεισμένοι στὸν ἑαυτὸ τους, ἐνῶ ἄλλοι εἶναι δημοφιλεῖς κι ὅλοι ζητοῦν τὴν παρέα τους.
 - Μερικοί εἶναι καλοὶ σ' ἓνα ἢ σ' ὅλα τὰ μαθήματα, ἐνῶ ἄλλοι εἶναι λίγο - πολὺ ἀδύνατοι μαθητές.
 - Ὑπάρχουν μερικοί, πού μπορεῖς νὰ τοὺς ἔχεις ἐμπιστοσύνη κι ἄλλοι πού δὲ μπορεῖς νὰ στηριχθεῖς πάνω τους ἢ εἶναι καρφιά.
 - Μερικοί εἶναι πάντα ἔτοιμοι νὰ βοηθήσουν κι ἄλλοι ἔχουν κακὸ χαρακτήρα καὶ κρατᾶνε γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους ὅ,τι ξέρουν.
 - Μερικοί ἔχουν σχεδὸν πάντα καλὲς ιδέες κι ἄλλοι ποτέ.
 - Μερικοί ἔχουν καλὲς ιδέες ἀλλὰ δὲ εἶναι ποτέ σὲ θέση νὰ τίς πραγματοποιήσουν, ἄλλοι βρίσκουν πάντα τὸν τρόπο νὰ πραγματοποιήσουν τίς ιδέες τῶν ἄλλων.
 - Μερικοί εἶναι ἐτοιμόλογοι καὶ βρίσκουν πάντα μιὰ ἀπάντηση κατάλληλη γιὰ τὴν κάθε περίσταση, ἄλλοι σκέφτονται κατόπιν ἑορτῆς τί θά 'πρεπε ν' ἀπαντήσουν.
 - Μερικοί εἶναι ἐλεύθεροι νὰ κάνουν ὅ,τι θέλουν κι ἄλλοι εἶναι πολὺ περιορισμένοι ἀπ' τὴν οἰκογένειά τους.
 - Μερικοί φοροῦν περίεργα ρούχα ἢ εἶναι κακοντυμένοι κι ἄλλοι εἶναι πάντα κομψοί.

—'Επίσης, υπάρχουν παιδιά που ξεχωρίζουν απ' τὰ ἄλλα γιατί φοροῦν χοντρά γυαλιά, ψευδίζουν ἢ τραυλίζουν όταν μιλοῦν κι ἄλλα που σᾶς φαίνονται πολύ καλοφτιαγμένα ἐπειδὴ εἶναι ψηλά, ἔχουν φαρδεῖς ὤμους, ὠραῖα μαλλιά, κλπ.

Ξέρεις ὅτι...;

- Ξέρεις ὅτι οἱ καθηγητές σου σέ ἐπηρεάζουν; *Ὅτι πιθανὸν αὐτὴ τους ἢ ἐπίδραση μπαρεῖ νὰ καθορίζει μέχρι κάποιου βαθμοῦ τὴ γνώμη σου γιὰ τοὺς συμμαθητές σου;
- Ξέρεις ὅτι αὐτὰ που σκέφτεσαι γιὰ τοὺς συμμαθητές σου εἶναι ἐπηρεασμένα απ' τὶς γνώμες τῶν μεγάλων που σέ περιστοιχίζουν;
- Ξέρεις ὅτι ἐπηρεάζεσαι απ' τοὺς συμμαθητές σου; Πολὺ απ' αὐτοὺς που κάνεις παρέα κι ἐλάχιστα ἢ καθόλου απ' αὐτοὺς που δὲν κάνεις παρέα;
- Ξέρεις ὅτι δέχεσαι τὴν ἐπίδραση τῆς διαφήμισης τοῦ κινηματογράφου, τῆς τηλεόρασης, τῶν μουσικῶν συγκροτημάτων, τῶν ἐφημερίδων κι ὄλων τῶν ἄλλων μέσων που χρησιμεύουν στὸ νὰ φτιάχνουν τὴν κοινὴ γνώμη;
- Ξέρεις ὅτι σ' ἄλλες χῶρες ἢ καὶ σ' ἄλλες ἠπείρους, οἱ κανόνες συμπεριφορᾶς, τὰ ἰδανικά, τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ εἶναι τελείως διαφορετικὰ απ' ὅ,τι ἐδῶ;
- Ξέρεις ὅτι σ' ἄλλους τόπους δουλειᾶς ἢ σ' ἄλλες χῶρες υπάρχουν μιὰ ἠθικὴ καὶ ἀξίες που ἔχουν σὰ βάση τὴν ἀμοιβαία ἐκτίμηση καὶ τὸ σεβασμὸ, καὶ δὲν ἔχουν ἄρα καμιὰ σχέση μ' αὐτὰ που σοῦ μαθαίνουν στὸ σχολεῖο καὶ που ἰσχύουν ἀνάμεσα στοὺς συμμαθητές σου;
- Ξέρεις ὅτι τὰ ἦθη, οἱ κοινωνικοὶ κανόνες κι οἱ ἠθικὲς ἀξίες σύμφωνα μὲ τὶς ὁποῖες κρίνεις τοὺς συμμαθητές σου, ἐξελίσσονται τόσο γρήγορα ὅσο καὶ σὺ ὁ ἴδιος κι ὅτι ἡ κοινωνία ἀναπτύσσεται καὶ ἐξελίσσεται;
- Ξέρεις ὅτι συζητώντας μὲ τοὺς φίλους σου εἴσατε σὲ θέση νὰ διαμορφώσετε δικές σας ἀξίες, δικούς σας κανόνες συμ-

περιφορᾶς σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους μπορείτε νὰ κρίνετε τοὺς ἄλλους;

- Ξέρεις ὅτι δὲν ἀπαγορεύεται νὰ πετάξεις στὰ σκουπίδια τὴν ἠθικὴ καὶ τὶς ἀξίες πού σου βάζουν στὸ κεφάλι σου οἱ μεγάλοι στὴ διάρκεια τῆς παιδικῆς καὶ τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας;
- Ξέρεις ὅτι οἱ καθηγητὲς καὶ οἱ μεγάλοι γενικά, χρησιμοποιοῦν συνέχεια αὐτὴ τὴν ἠθικὴ κι αὐτὲς τὶς ἀξίες γιὰ νὰ καταδικάσουν κάποιον ἀπὸ σᾶς, νὰ τὸν τιμωρήσουν ἢ νὰ τὸν ταπεινώσουν καὶ γενικά γιὰ νὰ σᾶς καταπιέζουν; Αὐτὸ θὰ ἐξακολουθεῖ μέχρι τῆ στιγμῆ πού θὰ ἀπορρίψετε αὐτὸ τὸ σύστημα ἀξιῶν πού οἱ μεγάλοι κατέχουν ὅλες του τὶς λεπτομέρειες καὶ τὰ παραθυράκια, ἀφοῦ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι σᾶς τὸ ἔβαλαν μέσα στὸ κεφάλι σας.

Δύο συστήματα ἀξιῶν

Πρῶτο σύστημα:

- Μὴ νομίζεις ὅτι εἶσαι τίποτα σπουδαῖο
- Μὴ νομίζεις ὅτι ἀξίζεις ὅσο ἐμεῖς
- Μὴ νομίζεις ὅτι εἶσαι πιὸ ἔξυπνος ἀπὸ μᾶς
- Μὴ φαντάζεσαι ὅτι εἶσαι καλλίτερος ἀπὸ μᾶς
- Μὴ νομίζεις ὅτι ξέρεις περισσότερα ἀπὸ μᾶς
- Μὴ νομίζεις ὅτι εἶσαι ἀνώτερος ἀπὸ μᾶς
- Μὴ νομίζεις ὅτι εἶσαι ἱκανὸς γιὰ πολλὰ πράγματα
- Μὴ νομίζεις ὅτι ὑπάρχουν πολλοὶ ἄνθρωποι πού σ' ἀγαπᾶνε
- Δὲ μπορείς νὰ μὴ μᾶς παίρνεις στὰ σοβαρά
- Μὴ φαντάζεσαι ὅτι μπορείς νὰ μάθεις κάτι.

Δεύτερο σύστημα:

- Ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ ἀναπτύξεις τὴν προσωπικότητά σου διαλέγοντας τὸ δικό σου δρόμο
- Κυρίως στὸν ἑαυτό σου πρέπει νὰ δίνεις λόγο γιὰ τὶς πράξεις σου καὶ μόνο στὸν ἑαυτό σου εἶσαι ὑπεύθυνος
- Ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ παίζεις κι ἄλλους ρόλους ἐκτὸς ἀπὸ

- αυτούς πού σοῦ ἔχουν δώσει οἱ γονεῖς σου, ὁ καθηγητῆς
καὶ οἱ συμμαθητές σου
- Εἶσαι τὸ ἴδιο καλὸς ὅσο καὶ οἱ ἄλλοι
 - Ἀξίζεις κάτι
 - Μπορεῖς νὰ μάθεις κάτι ἀπ' τοὺς ἄλλους κι οἱ ἄλλοι μπο-
ροῦν νὰ μάθουν κάτι ἀπὸ σένα
 - Πρέπει νὰ ξέρεις ὅτι κάποιος σ' ἀγαπάει
 - Εἶσαι κι ἐσύ κάποιος.

Διάφορα πράγματα πού πρέπει νὰ ξέρεις

Δουλεύει κανεὶς καλλίτερα ὅταν δουλεύει ὁμαδικά. Πρέπει
νὰ καταλαβαίνεις πότε μιὰ ομάδα δὲ λειτουργεῖ ἀποτελε-
σματικά. Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ ἕνα σωρὸ ἐνδείξεις πού εἶναι
πολὺ εὐκολο νὰ τίς παρατηρήσεις:

- μερικοὶ μαθητές —οἱ «ἡγέτες»— εἶναι πάντα πιὸ ἐνεργη-
τικοὶ καὶ πιὸ δραστήριοι ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Μερικοὶ ἔχουν
μεγάλο κύρος καὶ παρασύρουν πάντα μαζί τους καὶ τοὺς
ἄλλους
- μερικοὶ μαθητές ἀκοῦνε πολὺ λιγότερο ἀπ' ὅ,τι οἱ ὑπόλοι-
ποι καὶ μιᾶνε πολὺ περισσότερο
- μερικοὶ μαθητές ἔχουν τὴ συνήθεια νὰ διατάζουν τοὺς
ἄλλους.

Ἄν ἡ ομάδα λειτουργεῖ ἔτσι, μοιάζει μὲ μιὰ πυραμίδα,
μὲ πολὺ λίγους στὴν κορυφὴ πού διευθύνουν, κι ὄλους τοὺς
ὑπόλοιπους στὴ βάση πού ἀκολουθοῦν.

Πρέπει νὰ ξέρεις ὅτι ἡ ὁμαδικὴ δουλειὰ μπορεῖ καὶ μάλι-
στα πρέπει νὰ γίνεται μὲ τελείως διαφορετικὸ τρόπο. Ὑπάρ-
χουν πολλοὶ ἄλλοι τρόποι νὰ ὀργανωθεῖ ἡ δουλειὰ καὶ ἡ
ὁμάδα δουλειᾶς. Εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξει ἀνάμεσα στὰ μέλη
τῆς ὁμάδας μιὰ συνεργασία πραγματικά δημοκρατικὴ πού νὰ
ἐπιτρέπει στὸν καθένα νὰ συμμετέχει στὴ δραστηριότητα τῆς
ὁμάδας μὲ ἴσους ὀρους καὶ πάνω σὲ μιὰ βάση ἀμοιβαίας ἐμπι-
στοσύνης. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσιν ὁ καθένας θὰ ξέρει ποιὸς
εἶναι ὁ ρόλος πού πρέπει νὰ παίξει κι ὅτι μπορεῖ νὰ ἐπηρεά-

σει τή δουλειά τῆς ομάδας: ἔτσι κανένας δὲ θὰ φεύγει ἀπογοητευμένος κι ὅλοι θὰ ἔχουν τὴν ἱκανοποίηση ὅτι δουλεύουν. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι δὲ θὰ παίζει κανεὶς πάντα τὸν ἴδιο ρόλο μέσα στὴν ομάδα: σὲ μερικές περιπτώσεις οἱ πιὸ κατάλληλοι νὰ πρωτοστατήσουν στὴ συγκεκριμένη δουλειά θὰ ἴναι ὁ τάδε καὶ ὁ τάδε μαθητής, σ' ἄλλες περιπτώσεις θὰ ἴναι ἄλλοι οἱ πιὸ κατάλληλοι. Μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν τόσοι ἡγέτες ὅσα εἶναι καὶ τὰ προβλήματα πού παρουσιάζονται.

Κι ἔπειτα δὲν εἶναι ἀναγκαστικὸ νὰ ὑπάρχει μόνο ἓνας πού πρωτοστατεῖ κάθε φορά. Μιὰ μικρὴ ομάδα μαθητῶν — πέντε - ἕξι — μπορεῖ κάλλιστα νὰ ἀναλάβει τὴ διεύθυνση τῆς ἀντίστοιχης δραστηριότητας.

Πρέπει νὰ ξέρεις ὅτι ὑπάρχουν δυὸ εἰδῶν «ἡγέτες»: ἐκεῖνοι, πού θέλουν πάντα νὰ τ' ἀποφασίζουν ὅλα μόνοι τους, πού χρησιμοποιοῦν τὸ κύρος τους γιὰ νὰ ἀναλάβουν οἱ ἴδιοι τὶς δραστηριότητες πού τοὺς ἐνδιαφέρουν καὶ θέλουν σῶνει καὶ καλὰ νὰ ἐπιβάλουν τὴ θέλησή τους στοὺς ἄλλους. Ὑπάρχει ὅμως, κι ἓνα ἄλλο εἶδος «ἡγέτη» στὸ ὁποῖο ἀνήκουν ἐκεῖνοι πού ἀρνοῦνται νὰ ἀποφασίσουν μόνοι τους καὶ νὰ τὰ κάνουν ὅλα οἱ ἴδιοι καὶ πού ἀφήνουν σ' ὅλα τ' ἄλλα μέλη τῆς ομάδας μεγάλο περιθώριο πρωτοβουλίας.

Πρέπει νὰ ξέρεις ὅτι κανένας δὲ μπορεῖ νὰ εἶναι «ἡγέτης» παρὰ μόνο στὸ μέτρο πού τὸν δέχεται καὶ τὸν ἀναγνωρίζει σὰν τέτοιο. Εἴτε αὐτὸς ὁ «ἡγέτης» εἶναι φίλος σου, εἴτε συμμαθητής σου εἴτε καθηγητής τὸ ἴδιο κάνει: θὰ πάψει νὰ εἶναι ἡγέτης ἀπὸ τὴ στιγμή πού θὰ ἀρνηθεῖς νὰ ἀκολουθεῖς τὶς συμβουλές ἢ τὶς γνώμες του. Ἄν τὸν ἔχεις βαρεθεῖ τὸν «ἀρχηγό» σου, διάλεξε κάποιον ἄλλο ἢ γίνε ἐσὺ ὁ ἴδιος ἀρχηγὸς τοῦ ἑαυτοῦ σου.

Καὶ κυρίως, μὴν ξεχνᾷς ὅτι ὑπάρχουν δύο τρόποι νὰ ἐκφράζεσαι καὶ νὰ σὲ καταλαβαίνουν: τὰ λόγια καὶ ἀκόμα καλλίτερα, οἱ πράξεις.

Στήν παρανομία...

Ἐάν, τήν ὥρα τοῦ μαθήματος, ἐνῶ καθόσαστε φρόνιμα κι ἔχετε πολὺ προσεκτικὸ ὕφος, ἀλλὰ παρ' ὄλ' αὐτὰ τὸ μυαλό σας τρέχει ἀλλοῦ, τότε, θρῃσκόσαστε στήν παρανομία.

Κι αὐτὸ γιὰ τὸν ἀπλούστατο λόγο ὅτι ἂν σᾶς ρωτήσουν ἐκείνῃ τῇ στιγμή: «Ἀκοῦς; Προσέχεις;» θὰ ἀπαντήσετε «ναί» καὶ θὰ λέτε ψέματα.

Ἄν τὸ σκάσετε κάποια ὥρα ἢ ὀλόκληρη τῇ μέρα γιὰ νὰ πᾶτε στὸ σινεμὰ ἢ σὲ κάποιο καφενεῖο κι ἂν σᾶς ρωτήσουν γιὰτί λείπατε δὲ θὰ πεῖτε τὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ θὰ σκαρφιστεῖτε σὰ δικαιολογία κάποια ἱστορία μὲ ἀγρίους. Κι αὐτὸ γιὰτί κάνατε κάτι ἀπαγορευμένο καὶ θέλετε νὰ τὸ κρύψετε.

Σᾶς ἀπαγορεύουν νὰ καπνίζετε ἀλλ' αὐτὸ δὲ σᾶς ἐμποδίζει νὰ καπνίζετε σχεδὸν καθημερινὰ ἓνα τσιγαράκι στοὺς καμπινέδες, μόνοι ἢ μαζὶ μὲ ἄλλους συμμαθητές σας. Ὅταν τὸ κάνατε αὐτὸ εἴσαστε, ἄλλη μιὰ φορά, παράνομοι...

Πολλοὶ ἄνθρωποι περνᾶνε ἓνα μεγάλο μέρος τῆς ζωῆς τους στήν παρανομία αὐτὴ καί, γιὰ μερικοὺς, αὐτὸ τὸ παράνομο μέρος εἶναι καὶ τὸ πιὸ σημαντικὸ.

Ἴσως αἰσθάνεστε ὑποχρεωμένοι νὰ κρύψετε τὸ ὅτι κάνατε παρέα μ' αὐτὸν ἢ ἐκεῖνο τὸ συμμαθητὴ σας καὶ τί σᾶς ἀπασχολεῖ ὅταν εἴσαστε μαζὶ μ' αὐτοὺς. Ἴσως, ἀκόμα νὰ μὴν τολμάτε νὰ πεῖτε ὅτι θγαίνετε μ' αὐτὴ τὴν κοπέλλα ἢ αὐτὸ τὸ ἀγόρι κι ὅτι ἔχετε σεξουαλικὲς σχέσεις. Προτιμᾶτε νὰ κρατᾶτε μυστικὰ τὰ προβλήματα πού σᾶς βασανίζουν περισσότερο καὶ πού δὲν καταφέρνετε νὰ λύσετε.

Ἄν μόνο μπροστὰ στοὺς συμμαθητές σας τολμάτε νὰ παραδεχθεῖτε ποιὸς εἶναι ὁ πραγματικὸς σας ἑαυτός, τί ἀγαπᾶτε καὶ τί σᾶς ἀπασχολεῖ, σ' αὐτὸ φταῖνε οἱ γονεῖς σας, οἱ καθηγητές, τὸ σχολεῖο. Ὅλος ὁ κόσμος ὑποψιάζεται ἢ μᾶλλον ξέρεي καλά ὅτι ἔχετε αὐτές τίς κρυφές δραστηριότητες. Κι οἱ γονεῖς κι οἱ καθηγητές σας ἔκαναν τὸ ἴδιο ἀκριβῶς μὲ σᾶς ὅταν ἦταν στήν ἡλικία σας. Κι ἔπειτα πρέπει νὰ ἔχετε ὑπ' ὄψη σας ὅτι κι οἱ γονεῖς κρύβουν ἀπ' τὰ παιδιὰ τους ἓνα σωρὸ πράγματα.

Ὅταν ἔρχεται: ἡ ὥρα νὰ διαλλέξεις ποιὸς θέλεις νὰ εἶσαι

και τί θέλεις νά κάνεις, αὐτὰ πού ἔχεις περισσότερο ἀνάγκη εἶναι ὅσα ἔμαθες σ' αὐτὸ τὸ παράνομο μέρος τῆς ζωῆς σου. Ἄν δὲν εἶχες τολμήσει νά δοκιμάσεις αὐτές τις ἐμπειρίες και τις περιπέτειες πού ἀποτελέσαν τὴν παράνομη ζωὴ σου θὰ εἶχες πολὺ λίγα ἐφόδια γιὰ νά ἀντιμετωπίσεις τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, ὅπως ἡ ἐργασία, ἡ ἀγάπη, ἡ φιλία, ἡ ζωὴ μὲ τοὺς ἄλλους.

Ἡ ἐξυπνάδα: μόνο οἱ κουτοὶ πιστεύουν σ' αὐτὴν

Ἐδῶ και λίγο καιρὸ ὁ κόσμος πιστεue ὅτι οἱ κακοὶ μαθητές, αὐτοὶ πού δὲν κατάφερναν νά παρακολουθοῦν καλὰ τὰ μαθήματα, εἶναι βλάκες. Κι ἀκόμα ὅτι οἱ ἀνθρώποι γεννι-οῦνται μὲ μιὰ ὀρισμένη δόση ἐξυπνάδας πού τὴν κρατοῦν σ' ὅλη τους τὴ ζωὴ. Κι οἱ δυὸ αὐτές ἀπόψεις εἶναι παράλογες ἀλλὰ πολλοὶ ἀνθρώποι —γονεῖς και καθηγητές— τις διατηροῦν ἀκόμα.

Βέβαια δὲ γεννιόμαστε ὅλοι ἴδιοι, ἀλλὰ οἱ διαφορὲς ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους ἐξελίσσονται σὲ μεγάλες ἀνισότητες πολὺ ἀργότερα. Και τὸ παράδοξο εἶναι ὅτι τὸ σχολεῖο ἀσχολεῖται περισσότερο μ' αὐτοὺς πού μαθαίνουν πιδ εὐκολα παρὰ μὲ τὰ παιδιὰ πού ἀντιμετωπίζουν δυσκολίες.

Λένε ὅτι αὐτοὶ οἱ μαθητές ἀφομοιώνουν μὲ μεγάλη δυσκολία τὴν ἐκπαίδευση ἐνῶ εἶναι τὸ σχολεῖο πού δὲν κάνει καμιά προσπάθεια νά τοὺς ἀφομοιώσει. Τοὺς διώχνουν μὲ τὴν πρόφαση ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὰ «ῶριμοι» γιὰ τὸ σχολεῖο. Σ' ἄλλες περιπτώσεις τοὺς στέλνουν σὲ τεχνικὲς σχολές.

Ἦσονται, ὅμως, ἀνθρώποι πού πιστεύουν ὅτι εἶναι σὰ νά προδίδεται ἡ ἀληθινὴ ἀποστολὴ τοῦ σχολείου μὲ τὸ νά διώχνει ἢ νά ἀφήνει στὴν ἴδια τάξη τοὺς ἀδύνατους μαθητές κι ὅτι, ἀντίθετα, τὸ σχολεῖο πρέπει νά ἀφομοιώνει ὅλους τοὺς μαθητές και γὰ προωθεῖ τὴν ἐξέλιξή τους ἀκόμα —κι ἴσως κυρίως— ὅταν πρόκειται γιὰ μαθητές πού ἔχουν κάποια καθυστέρηση στὶς γνώσεις τους.

Ἡ ἐξυπνάδα μπορεῖ νὰ μεγαλώσει ἢ νὰ λιγοστεύει

Ἐχει ἀποδειχτεῖ, ἐδῶ καὶ πολὺ καιρὸ, ὅτι ἡ ἐξυπνάδα ποὺ τὴν μετρᾶνε οἱ ψυχολόγοι μὲ τέστ, εἶναι μιὰ ἰδιότητα ποὺ ἐξελίσσεται. Μπορεῖ νὰ γίνεῖ κανεὶς περισσότερο ἢ λιγότερο ἐξυπνος, ἀνάλογα μὲ τὸ πῶς τὸν ἀντιμετωπίζουν.

Δυὸ ἀληθινὰ δίδυμοι εἶναι τελείως ἴδιοι ὅταν γεννιοῦνται. Ἄν ὅμως ἀνατραποῦν σὲ διαφορετικὰ μέρη καὶ ἀπὸ διαφορετικούς ἀνθρώπους δὲ θὰ ἔχουν τὴν ἴδια ἐξυπνάδα: αὐτὸς ποὺ ἀνατράφηκε σὲ μιὰ εὐπορῆ οἰκογένεια π.χ., θὰ ᾖναι πιὸ ἐξυπνος ἀπ' τὸν ἄλλο ποὺ μεγάλωσε σὲ μιὰ φτωχὴ οἰκογένεια.

Ἐχουν γίνεῖ μελέτες πάνω σὲ ὄρφανοτροφεία. Ἐχουν συγκρίνει ὄρφανοτροφεία ὅπου τὸ προσωπικὸ ἀσχολιόταν πολὺ μὲ τὰ παιδιά, μὲ ἄλλα ὄρφανοτροφεία ὅπου τὰ παιδιά μεγάλωσαν οὐσιαστικὰ μόνα τους. Μέσα σὲ λίγα χρόνια παρατηρήθηκε ὅτι τὰ παιδιά τῶν «καλῶν» ὄρφανοτροφείων εἶχαν ἀποκτήσει ἕνα βαθμὸ ἐξυπνάδας πολὺ ἀνώτερο ἀπ' τὰ ὑπόλοιπα, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι εἶχαν ξεκινήσει μὲ τὶς ἴδιες δυνατότητες.

Ἐπομένως, δὲ μπορούμε νὰ ἀποκαλέσουμε θλάκα κάθε παιδί ποὺ ἀφομοιώνει δύσκολα. Αὐτὸ ποὺ μπορούμε νὰ ποῦμε εἶναι ὅτι δὲν τοῦ προσφέρθηκαν ὅλες οἱ δυνατότητες γιὰ νὰ μάθει κι ὅτι δὲν τοῦ δόθηκε ἀρκετὴ προσοχή. Ἴσως νὰ χρειάζόταν νὰ τοῦ ἀφιερῶσουμε περισσότερο χρόνο ἀπ' ὅ,τι στὰ ἄλλα παιδιά.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ὑπάρχουν διαφορὲς

Κανονικά, τὸ σχολεῖο θὰ ᾖπρεπε νὰ παίρνει ὑπ' ὄψη τὶς διαφορὲς ποὺ ὑπάρχουν ἀνάμεσα στοὺς μαθητές, π.χ. ὅτι ὅλοι οἱ μαθητές δὲν μαθαίνουν μὲ τὴν ἴδια ταχύτητα. Ἐνας μαθητὴς ποὺ μαθαίνει ἀργὰ εἶναι σὲ θέση νὰ ξέρει ὅσα πράγματα ξέρει ἕνας ἄλλος ποὺ μαθαίνει γρηγορότερα.

Εἶναι ὅμως, πολὺ δύσκολο, γιὰτὶ ὑπάρχουν πολλοὶ μαθητὲς σὲ μιὰ τάξη, γιὰτὶ ὑπάρχουν ἕνα σωρὸ πράγματα ποὺ

πρέπει να μάθουν σύμφωνα με το πρόγραμμα, γιατί ο καθηγητής μπορεί να μην είναι καλός παιδαγωγός. Αυτά είναι τα ουσιαστικά προβλήματα.

Υπάρχουν κι άλλες διαφορές ανάμεσα στους μαθητές. Μερικές προέρχονται από το γεγονός, ότι το σχολείο δεν ασχολείται: παρά με μερικές κατηγορίες πραγμάτων. Το σχολείο δεν αντιπροσωπεύει συνολικά τον πραγματικό κόσμο όπου ζουν οι άνθρωποι. Κάθε άλλο! Είναι πολύ πιθανό ότι, οι μαθητές που δεν καταφέρνουν να ανταποκριθούν σ' αυτά που ζητάει το σχολείο, τα καταφέρνουν μιά χαρά έξω απ' αυτό ή όταν τελειώσουν τις σπουδές τους.

Κανένας δεν είναι κακός σέ όλα. Υπάρχουν πάντα μερικά πράγματα που τα κάνουμε καλά ή καλλίτερα από άλλα. Όταν βλέπει κανείς ότι τα καταφέρνει καλλίτερα στον έξω κόσμο παρά στο σχολείο, χάνει σιγά σιγά κάθε διάθεση να πηγαίνει στο σχολείο. Κι αυτό είναι φυσιολογικό. Σημαίνει ότι μαθαίνουμε πολύ δύσκολα στο σχολείο κι ότι μαθαίνουμε καλλίτερα και πολύ περισσότερα στον έξω κόσμο.

Τί είναι τα «καθυστερημένα» παιδιά;

Υπάρχουν παιδιά που μαθαίνουν με τόση δυσκολία που είναι σχεδόν αδύνατο να ασχοληθεί κανείς μ' αυτά στα πλαίσια μίας κανονικής τάξης. Γι' αυτό τα παιδιά αυτά πηγαίνουν σέ φροντιστήρια ή κάνουν ξεχωριστά μαθήματα για να φτάσουν τους συμμαθητές τους.

Αυτά τα παιδιά ονομάζονται «αδύνατοι» μαθητές. Τα λεγόμενα «καθυστερημένα» παιδιά είναι τελείως άλλο πράγμα. «Καθυστερημένο» είναι ένα παιδί που βρίσκει άξεπέραστες δυσκολίες, προκειμένου να μάθει τα περισσότερα πράγματα. Τα περισσότερα απ' αυτά τα παιδιά έχουν κάποια ελάτθια στον εγκέφαλο, πράγμα που δυσκολεύει ακόμα περισσότερο την κατάσταση.

Οι περισσότεροι αδύνατοι μαθητές τα θγάζουν πέρα μιά χαρά στη ζωή, ενώ οι «καθυστερημένοι» δεν τα καταφέρ-

νουν σχεδόν ποτέ. Τίς περισσότερες φορές τούς κλείνουν σέ ψυχιατρικές κλινικές.

Διαλογή, απόρριψη, διακρίσεις

Πολλές φορές, κατά τή διάρκεια τών σπουδών γίνεται διαλογή τών μαθητῶν, ανάλογα μέ τίς «ίκανότητές» τους. Αυτό σημαίνει ὅτι ἀποφασίζεται ἀπό τούς καθηγητές ποιό εἶναι οἱ καλοί, οἱ μέτριοι κι οἱ κακοί μαθητές. Μετά ἀπό εἰσαγωγικές ἐξετάσεις ἐπιτρέπουν στούς καλοὺς καί τούς μέτριους νά συνεχίσουν τή μόρφωσή τους στό γυμνάσιο. Ἐπίσης μετά τήν τρίτη Γυμνασίου πρέπει νά δώσει κανεῖς ἐξετάσεις γιά νά ἀκολουθήσει τόν πρακτικό κύκλο τών γυμνασιακῶν σπουδῶν. Καί μετά τό γυμνάσιο γίνεται διαλογή (εἰσαγωγικές στό πανεπιστήμιο, διπλωματικές, ἐξετάσεις γιά ἄδεια ἐξασκήσεως ἐπαγγέλματος κλπ.) .

Ἦλο τό σύστημα τῆς διαλογῆς πάνω στό ὁποῖο στηρίζεται ἡ παιδεία δέν κάνει τίποτ' ἄλλο ἀπό τό νά ἀποκλείει κάθε χρόνο καί νά υποβιάζει σ' ἓνα κατώτερο ἐπίπεδο ἓνα ἀριθμό μαθητῶν. Κάθε χρόνο ὑπάρχουν μερικοί «ἐπιτυχόντες» καί πολλοί «ἀπορριφθέντες» κι ἔχει κανεῖς τήν ἐντύπωση ὅτι τό σύστημα ἐπιδιώκει νά ἐμποδίσει ἓνα μεγάλο μέρος μαθητῶν νά συνεχίσουν τίς σπουδές τους.

Τό σύστημα διατείνεται ὅτι οἱ μαθητές ἐπιλέγονται βάσει τῶν ἱκανοτήτων τους. Στήν πραγματικότητα, σά βάση γιά τή διαλογή χρησιμεύουν αὐτά πού σᾶς μάθανε καί ἡ γνώμη τῶν καθηγητῶν σας. Γιά νά γίνει ἡ διαλογή χρησιμοποιοῦνται σάν κριτήριο οἱ βαθμοί, πράγματα τελείως αὐθαίρετο.

Οἱ στατιστικές δείχνουν ὅτι σ' ὄλες τίς περιπτώσεις διαλογῆς ὁ μεγαλύτερος ἀριθμός τῶν παιδιῶν πού πετυχαίνουν προέρχεται ἀπό εὐπορες ἢ μορφωμένες οἰκογένειες. Αυτό δέ σημαίνει μέ κανένα τρόπο ὅτι οἱ ὑπόλοιποι μαθητές εἶναι βλάκες, ἀλλ' ἀπλῶς καί μόνο, ὅτι οἱ παιδεῖα καί οἱ μέθοδοι πού ἐφαρμόζονται στό σχολεῖο εὐνοοῦν τὰ παιδιά πού προέρχονται ἀπό ὠρισμένα κοινωνικά στρώματα. Βέβαια, ἴσως

νά 'ταν χειρότερα τὰ πράγματα πρὶν ἀπὸ πενήντα χρόνια, ἀλλ' ἀκόμα καὶ σήμερα ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν αὐτὲς οἱ διακρίσεις.

Ἐνίσχυση τῆς διαλογῆς

Τὸ σχολεῖο δὲ ζητάει παρὰ μόνον ἑνὸς εἴδους ἱκανότητες. Πολλὰ παιδιὰ ἔχουν ἄλλες ἱκανότητες, ἀπ' αὐτὲς ποὺ ζητάει τὸ σχολεῖο, οἱ ὁποῖες ὁμως δὲν τοὺς χρησιμεύουν σὲ τίποτα οὔτε κὰν γιὰ νὰ ἀναπτυχθοῦν μέσα στὰ πλαίσια τῆς σημερινῆς ἐκπαίδευσης. Θεωρεῖται πολὺ δύσκολο νὰ ἀλλάξει τὸ σύστημα καὶ νὰ δημιουργηθεῖ ἕνα σχολεῖο γιὰ ὅλους. Κι ἔπειτα, εἶναι πολὺ πιὸ εὐκόλο καὶ λιγότερο ἐπικίνδυνο νὰ ἀπομακρύνονται οἱ μαθητὲς ποὺ δὲν τὰ πᾶνε καλά μὲ τὸ σύστημα.

Τὰ παιδιὰ ποὺ δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ καλύψουν μ' ἕνα γρήγορο ρυθμὸ τὴν ὕλη ποὺ ἀπαιτεῖ τὸ πρόγραμμα, ἀναγκάζονται νὰ τρέχουν στὰ φροντιστήρια ἢ νὰ κάνουν ἰδιαίτερα μαθήματα. Κι ἐνῶ αὐτὸ τὸ φαινόμενο ἦταν ἐξαιρεση στὴν ἀρχή, σήμερα κοντεύει νὰ γίνῃ κανόνας, μὲ ἀποτέλεσμα ἀκόμα καὶ τὰ παιδιὰ ποὺ πηγαίνουν σὲ δημόσια σχολεῖα νὰ εἶναι ἀναγκασμένα νὰ πληρώνουν σοβαρὰ ποσὰ κάθε μῆνα γιὰ νὰ περάσουν τὶς τάξεις τοῦ γυμνασίου.

Ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά, γιὰ νὰ μπεῖ κανεὶς σὲ μιὰ ἀνώτερη σχολή, εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ κάνει ἐπὶ δύο χρόνια —τουλάχιστον— φροντιστήριο γιὰτὶ ἀπλούστατα ἢ ὕλη ποὺ ἀπαιτοῦν οἱ εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις δὲ διδάσκεται στὸ γυμνάσιο.

Ὅλες αὐτὲς οἱ προσπάθειες διαλογῆς γίνονται ἀφοῦ ἔχουν διαγραφῆ ἔκ τῶν προτέρων ὅλοι οἱ «μὴ φυσιολογικοὶ» μαθητὲς: κωχουστερημένοι, τυφλοὶ, κουφοὶ, μουγγοί, ἀνάπηροι, πηγαίνουν συνήθως σὲ εἰδικὰ σχολεῖα. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, τὸ σχολεῖο ἐμποδίζει μιὰ γιὰ πάντα τὰ μὴ φυσιολογικὰ παιδιὰ νὰ ζήσουν μὲ τὰ φυσιολογικὰ, ἐνῶ τὰ φυσιολογικὰ παιδιὰ δὲ μαθαίνουν νὰ ζοῦν ἀνάμεσα σὲ ἀνθρώπους ποὺ εἶναι διαφορετικοὶ ἀπ' αὐτά.

Ἐξυπνάδα καὶ βλακεία

Ἄν ὁ καθηγητὴς ἀρχίσει νὰ ξεχωρίζει μέσα στὴν τάξη τοὺς ἔξυπνους καὶ τοὺς χαζοὺς, ρωτεῖστε τον πῶς τὴν ἔννοεῖ τὴν «ἐξυπνάδα». Θὰ διαπιστώσετε, σχεδὸν σίγουρα, ὅτι γιὰ τὸν καθηγητὴ σας ἐξυπνάδα εἶναι νὰ ἐτοιμάζει κανεὶς τὰ μαθήματα ποὺ σᾶς δίνει.

Στὴ ζωὴ, ὅμως, ὑπάρχουν κι ἄλλα πράγματα καὶ μάλιστα πολὺ πιὸ σπουδαῖα ἀπ' τὰ μαθήματα. Μπορεῖ κανεὶς νὰ ἔχει σχολικὴ ἐξυπνάδα, δηλαδή νὰ ἔναι καλὸς στὸ σχολεῖο καὶ νὰ μὴ μπορεῖ ν' ἀντιμετωπίσει τίς ἐξωσχολικὲς δραστηριότητες, ποὺ ἀποτελοῦν τὴ βάση τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Τὸ νὰ πεῖ κανεὶς γιὰ ἕνα μαθητὴ ὅτι εἶναι βλάκας, εἶναι χαζὸ καὶ δὲ σημαίνει τίποτα.

Ὁ ἐλεύθερος χρόνος

Οἱ γονεῖς, οἱ καθηγητῆς καὶ γενικὰ οἱ μεγάλοι συχνὰ ἀνησυχοῦν γιὰ σᾶς. Ἡ συμπεριφορὰ σας τοὺς τρομάζει. Τοὺς τρομάζει π.χ. ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ντυνόσαστε ἢ τὸ ὅτι ἀφήνετε μακριὰ τὰ μαλλιά σας. Μὰ πάνω ἀπ' ὅλα τοὺς τρομάζουν ὅσα κάνετε ὅταν δὲ θρῖσκόσαστε κάτω ἀπ' τὴν ἄμεση ἐπίβλεψή τους.

Λένε ὅτι ἐσεῖς φταίτε. Λένε ὅτι θὰ τοὺς προξενούσε μεγάλη λύπη νὰ χαραμιστεῖτε καὶ νὰ μὴν προκόψετε.

Αὐτὸ ποὺ θέλουν, ὅμως, νὰ ποῦν εἶναι ὅτι θὰ χαραμιστεῖτε ἂν διαλλέξετε ἓνα ἄλλο τρόπο ζωῆς ἀπ' τὸ δικό τους, ἂν τραβήξετε ἄλλο δρόμο ἀπ' αὐτὸν ποὺ πῆραν ἐκεῖνοι.

Θὰ εἶναι δυστυχισμένοι ἂν δὲ θγάζετε πιὸ πολλὰ λεφτὰ ἢ τουλάχιστον ὅσα θγάζουν ἐκεῖνοι. Θᾶθελαν πολὺ νὰ κάνετε στὴ ζωὴ σας ὅ,τι ἐπιθυμοῦσαν αὐτοὶ καὶ δὲ μπόρεσαν νὰ τὸ κάνουν. Δὲν πρέπει νὰ τοὺς κρατᾶτε κακία γι' αὐτό. Φταίει ἡ κοινωνία ποὺ ἔγιναν ἔτσι, κι εἶναι πολὺ δύσκολο γι' αὐτοὺς ν' ἀποβάλουν ἀπ' τὴ μιὰ στιγμή στὴν ἄλλη ὅσες προκαταλήψεις ἔχουν συσσωρευτεῖ πάνω τους καὶ νὰ ξαναβροῦν τὸν πραγματικό τους ἑαυτό.

Τί σᾶς προσφέρουν οἱ μεγάλοι

Οἱ μεγάλοι καὶ γενικότερα ἡ κοινωνία σᾶς προσφέρουν μερικὰ μέσα γιὰ νὰ χρησιμοποιήσετε τὸν ἐλεύθερο χρόνο σας: ἀθλητικοὶ ὄμιλοι, πρόσκοποι, ναυτοπρόσκοποι κλπ.

Μὴ ξεχνᾶτε, ὅμως, ὅτι παντοῦ καὶ πάντοτε ὅταν οἱ μεγάλοι διαθέτουν μέσα γιὰ νὰ περνᾶτε τὸν ἐλεύθερο χρόνο σας,

τὸ κάνουν γιὰ νὰ ἐλέγχουν καὶ νὰ κατευθύνουν τὶς δραστηριότητές σας. Παντοῦ καὶ πάντοτε χρησιμοποιοῦν αὐτὰ τὰ μέσα γιὰ νὰ σᾶς διαμορφώνουν ὅπως θέλουν αὐτοί.

Ὁ προσκοπισμὸς θέλει σώνει καὶ καλά νὰ σᾶς φορέσει μιὰ στολή. Χοντρικά, δυὸ εἶναι οἱ στόχοι του: πρῶτα - πρῶτα ν' ἀναβάλλει ὅσο γίνεται γιὰ ἀργότερα τὶς σχέσεις σας μὲ τὸ ἄλλο φύλο καὶ νὰ ἐλέγχει τὴν ἐξέλιξη τῶν σχέσεων αὐτῶν. Δεύτερο, νὰ σᾶς κάνει καλοὺς καὶ πειθίγιους πολίτες.

Εἶμαι «καλὸς πολίτης» σημαίνει εἶμαι πιστὸς ὑπηρετῆς τῆς κοινωνίας, τοῦ καθεστώτος καὶ τῶν θεαμῶν ποὺ ὑπάρχουν —ὅπως ὑπάρχουν σήμερα— κι ὅτι εἶμαι ἱκανὸς νὰ προσαρμοστῶ σ' ὅλα ὅσα ἐπιβάλλει ἡ ἐξουσία, χωρὶς πολλὲς συζητήσεις καὶ διαμαρτυρίες.

Οἱ ἀθλητικοὶ ὄμιλοι ἔχουν σκοπὸ νὰ σᾶς μάθουν νὰ εἴσαστε οἱ πιὸ γρήγοροι, οἱ πιὸ δυνατοί, οἱ πιὸ ἐπιδέξιοι καὶ νὰ προσπαθεῖτε πάντα νὰ κερδίζετε τοὺς ἄλλους. Κι ἐπίσης στὴν περίπτωση ποὺ χάνετε νὰ κλείνετε τὸ στόμα σας.

Οἱ μεγάλοι φροντίζουν πάντα, ὅταν αὐτοὶ ὀργανώνουν τὶς ἐλεύθερες ὥρες σας, νὰ βρίσκονται ὅπωςδὴποτε μαζί σας μερικοὶ μεγάλοι, ὥστε νὰ ἐπικρατεῖ ἐκεῖνο ποὺ αὐτοὶ ὀνομάζουν «τάξη».

Τί μπορεῖτε νὰ κάνετε μόνοι σας

Φτιάξτε μιὰ ομάδα, κάτι σὰ λέσχη ἢ ὄμιλο ποὺ νὰ ἀποτελεῖται ἢ ἀπὸ μαθητὲς ὄλων τῶν τάξεων, ἢ μόνο ἀπὸ μαθητὲς τῆς δικῆς σας τάξης.

Δώστε ἓνα ὄνομα στὴν ομάδα σας καὶ καθορίστε τὸ σκοπὸ, τὰ μέσα καὶ τὴ λειτουργία του. Π.χ.:

* Ἀ ρ θ ρ ο 1: Ἀνάμεσα στοὺς μαθητὲς (γράψτε ποιοὶ μετέχουν) δημιουργεῖται ὁ ὄμιλος (γράψτε τὸ ὄνομα ποὺ διαλέξατε).

* Ἀ ρ θ ρ ο 2: Αὐτὸς ὁ ὄμιλος ἔχει σκοπὸ νὰ ἀναπτύξει τὴ φιλία καὶ τὴ συνεργασία ἀνάμεσα στὰ παιδιὰ ποὺ ἐνδ:αφέρονται γιὰ (κινηματογράφο, θέατρο, μουσικὴ κλπ.).

***Αρθρο 3:** Θα εκπληρώσουμε το σκοπό αυτό με συναντήσεις μιὰ ἢ δυὸ φορές τὴν ἑβδομάδα, πού θα ἀφιερώνονται σὲ συζητήσεις, προβολὴ ταινιῶν κλπ.

Ἀπευθυνθεῖτε στὴ διεύθυνση τοῦ σχολείου ἢ στὸ σιμβούλιο τῶν καθηγητῶν καὶ ζητεῖστε νὰ σᾶς διαθέσουν μιὰ αἴθουσα γιὰ τὶς συναντήσεις σας. Ἄν σᾶς ἀρνηθοῦν πρέπει νὰ ζητήσετε ἐξηγήσεις καὶ νὰ ἐπιμείνετε.

Πολλές φορές, βέβαια, τὰ κτίρια τῶν σχολείων εἶναι πολὺ μικρὰ καὶ στεγάζουν πάρα πάνω ἀπὸ ἓνα σχολεῖο. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι πρέπει νὰ φάξετε ἄλλου γιὰ αἴθουσες. Κοιτάξτε μήπως ὑπάρχουν στὴ γειτονιά σας. Τίποτα ὑπόγεια πού δὲν χρησιμοποιοῦνται ἢ χώροι πού τοὺς χρησιμοποιοῦσαν σὺν καταφύγια στὸν πόλεμο, κλπ.

***Ἐχετε δικαιώματα**

Ναί! Ἐχετε δικαιώματα! Ἄλλὰ μόνο σὲ σᾶς τοὺς ἴδιους πρέπει νὰ βασίζεστε γιὰ νὰ κάνετε τοὺς μεγάλους νὰ τὰ σεβαστοῦν. Ἐχετε τὸ δικαίωμα νὰ πηγαίνετε σ' ἓνα σχολεῖο πού νὰ μὴν ἔχει σκοπὸ τὴν καταστολὴ καὶ τὴν καταπίεσι ἀλλὰ τὸ νὰ σᾶς ἀφήνει νὰ ἐκφράζεστε. Ἐχετε τὸ δικαίωμα νὰ πηγαίνετε σ' ἓνα σχολεῖο πού νὰ σᾶς ἀρέσει καὶ νὰ σᾶς κάνει νὰ αισθάνεστε εὐτυχημένοι κι ἐλεύθεροι. Ἐχετε τὸ δικαίωμα νὰ πηγαίνετε σ' ἓνα σχολεῖο πού ὄχι μόνο δὲν ἀπωθεῖ τὶς ἀνησυχίες σας ἀλλὰ καὶ ἐξασφαλίζει τὴν ἐλεύθερη ἀνάπτυξι δλων. Ἐχετε δικαίωμα σὲ μιὰ ἐκπαίδευσι πού σᾶς ἀφήνει νὰ διαμορφώσετε τὴν προσωπικότητά σας ἀκόμα κι ὅταν αὐτὴ δὲν ταιριάζει μὲ τὸ πρότυπο πού ἔχουν κατασκευάσει οἱ μεγάλοι καὶ δὲν ἔχει πέρασι στὸν κόσμο τους. Ἐχετε δικαίωμα σὲ μιὰ ἐκπαίδευσι πού νὰ εἶναι ἱκανὴ νὰ σᾶς μάθει νὰ εἶστε ἄνθρωποι κι ὄχι ἀπλὰ γρανάξια τοῦ σύγχρονου κοινωνικοῦ συστήματος.

Μόνο στὶς δυνάμεις σας πρέπει νὰ ὑπολογίζετε γιὰ νὰ καταφέρετε νὰ σέβονται οἱ μεγάλοι τὰ δικαιώματά σας. Ἴσως αὐτὸς ὁ τρόπος νὰ 'ναι δύσκολος καὶ νὰ χρειάζεται πολὺ καιρὸ ἀλλὰ μακροπρόθεσμα εἶναι ὁ μόνος ἀποτελεσματικὸς.

Οί σεξουαλικές σχέσεις

Τὰ ἀγόρια καὶ τὰ κορίτσια ἔχουν σχέσεις γιὰ διάφορους λόγους:

- γιατί συμπαθιοῦνται μεταξὺ τους καὶ τοὺς ἀρέσει νὰ ῥχονται σὲ ἐπαφή καὶ μὲ τὸ σῶμα
 - γιατί, καὶ τὰ ἀγόρια καὶ τὰ κορίτσια αἰσθάνονται, μετὰ ἀπὸ ἓνα ὀρισμένο χρόνο, τὴν ἀνάγκη μιᾶς πραγματικῆς σεξουαλικῆς ἱκανοποίησης
 - γιατί ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ στοργή καὶ τρυφερότητα καὶ νομίζουν ὅτι θὰ τὰ θροῦν στὶς σχέσεις
 - γιατί στὴν παρέα τους ὑπάρχουν συμμαθητές τους πού διαρκῶς περηφανεύονται γιὰ τίς κατακτήσεις τους.
- Ὅποιοι καὶ νὰ ᾿ναι οἱ λόγοι γιὰ τοὺς ὁποίους τ' ἀγόρια καὶ τὰ κορίτσια ἔχουν σχέσεις, ἐκεῖνο πού πρέπει νὰ ξέρουν εἶναι ὅτι αὐτὸ ἔχει ἐπιπτώσεις καὶ γιὰ τοὺς δύο.

Μπορεῖ κανεὶς νὰ κοιμηθεῖ μὲ μιὰ κοπέλλα ἢ ἀντίστοιχα μ' ἓνα ἀγόρι, ὄντας πολὺ ἐρωτευμένος, ἀλλὰ αὐτὸ δὲ γίνεται πάντα. Μπορεῖ κανεὶς νὰ ᾿ναι ἐρωτευμένος μὲ μιὰ κοπέλλα χωρὶς νὰ κοιμηθεῖ μ' αὐτήν. Γιὰ νὰ μὴν ἔχουν δυσάρεστα καὶ ἀπρόοπτα ἀποτελέσματα οἱ σεξουαλικές σχέσεις, πρέπει οἱ ἐνδιαφερόμενοι νὰ ἀντιμετωπίζουν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο μὲ τιμῴτητα καὶ εὐθύτητα: πρέπει νὰ ἔχουν τὸν ἴδιο σκοπὸ καὶ νὰ ψάχνουν νὰ θροῦν τὰ ἴδια πράγματα.

- Ἄν ζητᾶς λίγη τρυφερότητα καὶ ἀγάπη δὲ θὰ τὰ θρεῖς σὲ κάποιον πού ζητᾶ μόνο καὶ μόνο σεξουαλικὴ ἱκανοποίηση.
- Ἄν κάποιος ἀναγκαστεῖ γιὰ ὁποιοδήποτε λόγο νὰ ἔχει σεξουαλικές σχέσεις, εἶναι σχεδὸν σίγουρο ὅτι θὰ ἀπογοητευτεῖ.

—“Όταν αυτό πού επιδιώξεις είναι νά αισθανθῆς ἱκανοποίηση, δὲν πρόκειται ποτὲ νά τὸ πετύξεις μὲ τὸ νά ὑποχρεώσεις —μὲ ὁποιοδήποτε τρόπο— τὸ ἀγόρι ἢ τὴν κοπέλλα νά κοιμηθῆί μαζί σου.

Θὰ ὑπάρχουν πάντα ἄνθρωποι πού θὰ σοῦ λένε ὅτι τὰ αἰσθήματα εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνα κι οἱ σεξουαλικές σχέσεις ἀκόμα περισσότερο. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ὅμως, στὰ λένε αὐτὰ γιατί, τίς περισσότερες φορές, φοβοῦνται οἱ ἴδιοι τὰ αἰσθήματα καὶ τίς σχέσεις. Σχεδὸν ποτὲ δὲν τόλμησαν ν’ ἀγαπήσουν πραγματικά. Ἐσεῖς πρέπει νά ἔχετε τὸ κουράγιο νά ἀποκτᾶτε μόνοι σας τίς ἐμπειρίες. Μόνο ἔτσι θὰ μπορέσετε νά μάθετε καί, γιατί ὄχι, νά μᾶς διδάξετε καὶ μᾶς.

Σ’ αὐτὸ τὸ κεφάλαιο δίνουμε ὀρισμένες πληροφορίες, τίς ὁποῖες πιθανὸν νά χρειαστεῖς. Στὸ σχολεῖο δὲν πληροφοροῦν τοὺς μαθητὲς γι’ αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ στίς σπάνιες περιπτώσεις πού αὐτὸ γίνεται, ἡ πληροφόρηση εἶναι πολὺ μερικὴ καὶ πολλὲς φορές περιέχει ἓνα σωρὸ λάθη.

ἍΟ ἀνανισμός

“Όταν τὰ ἀγόρια χαϊδεύουν τὰ γεννητικά τους ὄργανα αἰσθάνονται πολὺ γρήγορα μιὰ μεγάλη εὐχαρίστηση πού οἱ ἐπιστήμονες τὴν ἀποκαλοῦν ὄργασμὸ. Μετὰ ἀπὸ μιὰ ὀρισμένη ἡλικία, ταυτόχρονα μὲ τὸν ὄργασμὸ ἐκσπερματώνουν, δηλαδὴ ἐκκρίνουν ἓνα ὑγρὸ πού περιέχει σπερματοζωάρια. “Όταν τὰ κορίτσια χαϊδεύουν τὸ γεννητικὸ τους ὄργανο, κυρίως στὴν ἀνώτερη περιοχὴ, αἰσθάνονται κι αὐτὰ μιὰ μεγάλη εὐχαρίστηση καὶ περιέρχονται σὲ κατάσταση ὄργασμοῦ. Σ’ αὐτὴ τὴν περίπτωσι λέμε ὅτι τὰ ἀγόρια καὶ τὰ κορίτσια ἀνανίζονται.

Ἐπάρχουν κορίτσια καμιά φορὰ καὶ ἀγόρια, πού δὲν ἀνανίζονται. Αὐτὸ δὲ σημαίνει ὅτι δὲν εἶναι φυσιολογικά. Ἀντίθετα, εἶναι ὅσο φυσιολογικά εἶναι καὶ τὰ ὑπόλοιπα παιδιά. Ἐπάρχουν παιδιά πού κάνουν αὐτὸ τὸ πράγμα συχνότερα, ἄλλα πού τὸ κάνουν πιὸ σπάνια. Πρέπει νά ξέρεις ὅτι καὶ οἱ

μεγάλοι, δηλαδή οί γονεῖς καί οί καθηγητῆς κάνανε κι αὐτοί τὸ ἴδιο πράγμα.

Ἔπάρχουν ἄνθρωποι πού λένε ὅτι εἶναι ἐπικίνδυνος ὁ αὐνανισμός. Ἄλλοι σοῦ ἐξηγοῦν ὅτι δὲν πρέπει νὰ τὸ παρακάνεις. Αὐτὸ δὲν εἶναι ἀλήθεια, γιὰ τὸν ἀπλούστατο λόγο ὅτι δὲν εἶναι στὸ χέρι σου νὰ τὸ παρακάνεις.

Χάδια καὶ συνουσία

Ὄταν ἓνα ἀγόρι εἰσάγει τὸ γεννητικὸ του ὄργανο ἐν στήσε: (δηλαδή πού ἔχει μεγαλώσει καὶ σκληρύνει) στὸ γεννητικὸ ὄργανο ἐνός κοριτσιοῦ, τότε λέμε ὅτι ὑπάρχει συνουσία, ὅπως τὸ ἀποκαλοῦν οἱ ἐπιστήμονες, ἢ πιὸ ἀπλᾶ ὅτι τὸ ἀγόρι καὶ τὸ κορίτσι κοιμοῦνται μαζί, ἀκόμα κι ἂν δὲ νυστάζουν καθόλου.

Δὲν εἶναι ὅμως ἀναγκαστικὸ ἓνα ἀγόρι κι ἓνα κορίτσι νὰ ἔρχονται σὲ συνουσία γιὰ νὰ νιώσουν εὐχαρίστηση.

Ἄν δὲν τολμοῦν νὰ κάνουν ἔρωτα, ἀπὸ φόβο π.χ. μήπως κάνουν παιδιά, μποροῦν νὰ αἰσθανθοῦν ὥραϊα καὶ νὰ νιώσουν εὐχαρίστηση χαϊδεύοντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλο.

Τὸ ἀγόρι καὶ τὸ κορίτσι μποροῦν νὰ χαϊδεύουν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο στὰ πιὸ εὐαίσθητα σημεῖα τοῦ σώματος. Τὰ εὐαίσθητα σημεῖα δὲν εἶναι τὰ ἴδια γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Γι' αὐτὸ τὸ ἀγόρι καὶ τὸ κορίτσι πρέπει νὰ συζητοῦν γι' αὐτὰ τὰ πράγματα μὲ εἰλικρίνεια.

Τὰ ἀγόρια νιώθουν εὐχαρίστηση πολὺ πιὸ εὐκολα. Ἄρκει τὸ κορίτσι νὰ τοὺς χαϊδέψει στὰ γεννητικὰ τους ὄργανα. Γιὰ τὰ κορίτσια εἶναι πιὸ πολύπλοκο. Τὸ πιὸ εὐαίσθητο σημεῖο σ' αὐτὰ εἶναι κάτι σὰ μικρὸ κομπανάκι, πού ὀνομάζεται «κλειτωρίδα» καὶ θρίσκεται στὸ ἀνώτερο τμήμα τοῦ αἰδέιου.

Ἔπάρχουν πολλὰ μέρη τοῦ σώματος πού εἶναι εὐαίσθητα. Ἄλλὰ αὐτὰ διαφέρουν ἀπὸ ἄνθρωπο σὲ ἄνθρωπο.

Μὲ ποιὰ μέσα μπορεῖ ν' ἀποφύγει κανεὶς τὰ παιδιὰ

Όταν ἔνα ἀγόρι κι ἔνα κορίτσι κοιμοῦνται μαζί, εἶναι πολὺ πιθανὸν νὰ κάνουν παιδί. Γιὰ ν' ἀποφύγουν κάτι τέτοιο ὑπάρχουν ὀρισμένες προφυλάξεις πὸ μποροῦν νὰ πάρουν. Γιὰ τὰ ἀγόρια ὑπάρχει, μέχρι τώρα, μόνο ἕνας τρόπος: νὰ χρησιμοποιήσουν προφυλακτικό. Τὸ προφυλακτικό μοιάζει μ' ἕνα μεγάλο δάχτυλο γαντιοῦ ἀπὸ καουτσούκ, λεπτὸ καὶ διαφανές πὸ τὸ προσαρμολόζουν τὰ ἀγόρια στὸ γεννητικό τους ὄργανο, ὅταν εἶναι ἐν στήσει, πρὶν νὰ κάνουν ἔρωτα. Τὸ θρῖσκει κανεὶς σ' ὄλα τὰ φαρμακεία, ἀκόμα καὶ στὰ περίπτερα χωρὶς συνταγὴ γιαιτροῦ.

Γιὰ τὰ κορίτσια ὑπάρχουν διάφορα προληπτικὰ μέτρα. Ὑπάρχουν διάφορες ἀλοιφές καὶ τὰ ἀντισυλληπτικὰ χάπια. Γιὰ νὰ πάρει χάπια μιὰ κοπέλλα, παρ' ὄλο πὸ στὰ περισσότερα φαρμακεία τὰ δίνουν χωρὶς συνταγὴ, πρέπει πρῶτα νὰ τῆ δεῖ ἕνας γυναικολόγος. Ὁ γυναικολόγος γιὰ νὰ τῆς δώσει χάπια πρέπει νὰ ἔχει ὀρισμένες πληροφορίες γιὰ τὸν μηνιαῖο κύκλο τῆς κοπέλλας. Προσέξτε! Ἄν ὁ γιαιτρὸς σᾶς κάνει ἐρωτήσεις γιὰ πράγματα πὸ δὲν τὸν ἀφοροῦν, ἢ προσπαθήσει νὰ σᾶς κάνει δίδαγμα, παρατεῖστε τον καὶ πηγαίνετε σ' ἄλλο γιαιτρό.

Τὰ χάπια τὰ παίρνει κανεὶς καθημερινὰ ἐκτὸς ἀπὸ τις μέρες τῆς μηνιαίας περιόδου. Ὑπάρχουν κορίτσια πὸ τὰ πειράζουν ὀρισμένες μάρκες ἀντισυλληπτικῶν. Ἄλλ' ὑπάρχουν πολλὲς μάρκες καὶ ἄρα μεγάλη ἐπιλογή. Μερικοὶ γιαιτροὶ δὲν δίνουν χάπια σὲ πολὺ νέα κορίτσια καὶ δὲν ἔχουν ἄδικο. Ἔτσι κι ἄλλοιῶς, εἶπαμε, ὅτι ὑπάρχουν κι ἄλλα μέσα, λιγότερο πολύπλοκα, ὅπως τὰ προφυλακτικὰ.

Ὁνειρωξία καὶ περίοδος

Καμιὰ φορά, τὰ ἀγόρια φτάνουν σὲ ὄργασμὸ κι ἐκσπερμάτωνουν τῆ νύχτα, στὸν ὕπνο τους. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ λέγεται ἐπιστημονικὰ ὄνειρωξία κι εἶναι τελείως φυσιολογικό.

Όταν τὰ κορίτσια μεγαλώσουν τούς ἔρχεται ἡ «περίοδος» τους. Δηλαδή χάνουν αἷμα ἀπ' τὸ γεννητικό τους ὄργανο περίπου μιά φορά τὸ μήνα. Μερικά κορίτσια ἔχουν πολὺ νωρίς περίοδο, ἄλλα ἀργότερα. Καὶ στὶς δυὸ περιπτώσεις εἶναι φυσιολογικά.

Οἱ σεξουαλικά ἀνώμαλοι

Οἱ ἐφημερίδες γράφουν ποῦ καὶ ποῦ γιὰ ἀνώμαλους τύπους ποῦ ἐνοχλοῦν ἢ ἐπιτίθενται σὲ παιδιά. Ἡ γνώμη ποῦ ἐπικρατεῖ εἶναι ὅτι αὐτοὶ οἱ τύποι εἶναι ἐπικίνδυνοι. Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι σωστό, τουλάχιστον στὶς περισσότερες περιπτώσεις. Συνήθως οἱ ἀνώμαλοι δὲν εἶναι σεξουαλικοὶ ἐγκληματίες, ἀλλὰ ἄνθρωποι ποῦ τούς ἔχει λείψει πάρα πολὺ ἡ ἀγάπη, ἡ ἀγάπη ποῦ δέχεται κανεὶς ἀπὸ τούς ἄλλους καὶ ἡ ἀγάπη ποῦ δίνει.

Συνήθως αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἢ ἐπιδειξίες, δηλαδή τούς ἀρέσει νὰ δείχνουν στὸν κόσμο τὰ γεννητικά τους ὄργανα, ἢ καὶ νὰ ἀνανίζονται μπροστὰ σ' ὄλους, ἢ ἐφαψίες, ἄνθρωποι δηλαδή ποῦ ἐπιδιώκουν νὰ χαϊδέψουν τούς ἄλλους —συνήθως στὴν περιοχὴ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων— μὲ τὸ ζόρι.

Βέβαια, συμβαίνει πολλὲς φορές νὰ ἐπιτίθενται νὰ βιάζον ἢ καὶ νὰ σκοτώνουν. Αὐτὸ συμβαίνει τὶς περισσότερες φορές γιὰτὶ φοβήθηκαν ξαφνικά. Πρέπει, ἄρα, κανεὶς νὰ ἔχει πάντα τὸ νοῦ του.

Ἄν συναντήσεις κάποιον ἀπ' αὐτούς τούς μεγάλους ποῦ ἐνδιαφέρονται πάρα πάνω ἀπ' ὅσο πρέπει γιὰ τὰ παιδιά, εἰδοποίησε ἀμέσως τούς φίλους σου, τούς καθηγητὲς ἢ τούς γονεῖς σου.

Ἡ πορνογραφία

Τὰ βιβλία, τὰ περιοδικὰ καὶ οἱ φωτογραφίες ποῦ ἔχουν μοναδικὸ σκοπὸ νὰ ἐρεθίσουν τὶς αἰσθήσεις καὶ τὶς σεξουαλι-

κὲς ἐπιθυμίες τῶν ἀνθρώπων, ὅλ' αὐτὰ ἀνήκουν στὴν πορνογραφία. Ἡ πορνογραφία ἐπιτρέπεται σὲ πολὺ λίγες χῶρες, ὅπως π.χ. στὴ Δανία. Σ' ὅλες τὶς ἄλλες χῶρες ἀπαγορεύεται καὶ κυκλοφορεῖ μόνο παράνομα.

Οἱ πορνογραφικὲς φωτογραφίες δείχνουν τὶς περισσότερες φορές ἢ δολόγυμνους ἀνθρώπους —κυρίως κοπέλλες— ἢ γυμνοὺς ἄντρες καὶ γυναῖκες πού χαϊδεύονται. Πολλὲς φορές δείχνουν καὶ εἰκόνες ὁμοφυλοφιλίας κλπ.

Τὰ πορνογραφικὰ ἔντυπα τὰ παίρνουν γιὰ διάφορους λόγους. Μερικοὶ τὰ ἀγοράζουν ἀπὸ ἀπλή περιέργεια. Ἄλλοι γιὰ νὰ ἐρεθίζονται σεξουαλικά. Ἄλλοι γιὰ νὰ βλέπουν διάφορες ἐρωτικὲς στάσεις.

Πάντως ἓνα πράγμα εἶναι σίγουρο: ὅτι ἡ πορνογραφία — εἴτε πρόκειται γιὰ κείμενο εἴτε γιὰ φωτογραφία— δίνει μιὰ ψεύτικη εἰκόνα τῆς πραγματικότητας. Πρέπει νὰ ξέρετε κανεῖς ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού νὰ θέλουν ἢ νὰ μποροῦν νὰ κάνουν ἐρωτὰ διαρκῶς καὶ νὰ ἔχουν συνέχεια ἐρωτικὲς ἐπιτυχίες.

Ἡ πορνογραφία δὲν κάνει κακό, μόνο ὅταν δὲν τὴν παίρνει κανεῖς στὰ σοβαρὰ καὶ δὲν πιστεύει ὅτι αὐτὰ πού δείχνει ἐκφράζουν μιὰ ζωντανὴ πραγματικότητα. Ἄν ὅμως κανεῖς πιστεύει ὅτι τὰ πράγματα εἶναι ἔτσι ὅπως τὰ παρουσιάζει ἡ πορνογραφία, τότε, κινδυνεύει νὰ ἀποκτήσει πολὺ παραμορφωμένες ἀπόψεις γιὰ τὴ ζωὴ.

Ἡ ὁμοφυλοφιλία

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι διαφορετικοί. Αὐτὸ ἰσχύει καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὸν σεξουαλικὸ τομέα. Ἐδῶ καὶ πάρα πολὺ καιρὸ ἔχουν διαιρέσει τοὺς ἀνθρώπους σὲ δύο κατηγορίες:

1) Σ' αὐτοὺς πού ἐπιθυμοῦν σεξουαλικά ἀνθρώπους τοῦ ἄλλου φύλου:

2) Σ' αὐτοὺς πού ἐπιθυμοῦν ἀνθρώπους τοῦ ἴδιου φύλου.

Ὑπολογίζεται ὅτι 5% τῶν ἀνδρῶν, δηλαδή ἓνας στοὺς 20, εἶναι ὁμοφυλόφιλοι. Στὶς γυναῖκες, τὸ ποσοστὸ εἶναι πρὸς μισό.

Ἡ ἀγάπη τῶν ὁμοφυλόφιλων καὶ τὰ αἰσθήματά τους μπορεῖ νά ἔναι τὸ ἴδιο εἰλικρινά μετὰ τὰ αἰσθήματα τῶν ἄλλων.

Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἔχουν πολλὰ προβλήματα καὶ φασαρίες λόγῳ τῆς ὁμοφυλοφιλίας τους. Αὐτὸ συμβαίνει γιατί ἡ χριστιανικὴ κουλτούρα καὶ ἠθικὴ θεωρεῖ τοὺς ὁμοφυλόφιλους ἀνθρώπους ἄρρωστους, μὴ φυσιολογικοὺς ἢ καὶ ἐγκληματίες. Ὑπάρχουν κοινωνίες μετὰ διαφορετικοὺς ἠθικοὺς νόμους καὶ διαφορετικὴ κουλτούρα, πού θεωροῦν ὅτι ἡ ὁμοφυλοφιλία εἶναι τὸ ἴδιο φυσιολογικὴ ὅσο καὶ ἡ ἑτεροφιλία. Ἄλλωστε σὲ ὀρισμένες χώρες ὑπάρχουν ὀργανώσεις πού ἀγωνίζονται γιὰ τὴν ἀναγνώριση τῶν δικαιωμάτων τῶν ὁμοφυλόφιλων.

Τί εἶναι φυσιολογικὸ καὶ τί ὄχι

Εἶναι φυσιολογικὸ νὰ μὴν εἶναι κανεὶς σὰν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἀφοῦ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι διαφορετικοί.

Ὅταν οἱ ἄνθρωποι χρησιμοποιοῦν τὴ λέξη «ἀφύσικος» ἢ «ἀνώμαλος», ἐννοοῦν ἕνα σωρὸ διαφορετικὰ πράγματα. Κάτι εἶναι «ἀφύσικο» ἢ «ἀνώμαλο» ὅταν δὲν ἀκολουθεῖ ὀρισμένους συγκεκριμένους κανόνες (τίς ἐντολές μᾶς θρησκείας, τὸν κανονισμὸ τοῦ σχολείου κλπ.).

Ἐπίσης εἶναι ἀνώμαλο ὅ,τι δὲ συμβιδάζεται μετὰ ὀρισμένες πατροπαράδοτες ἀντιλήψεις (συχνὰ πολὺ παλιές) καὶ ὅ,τι διαφωνεῖ μ' αὐτὸ πού οἱ ἄνθρωποι πιστεύουν ὅτι εἶναι ἀλήθεια καλὸ ἢ κακὸ. Ἴσως, ὅμως, «ἀφύσικα» ἢ «ἀνώμαλα» νὰ εἶναι οἱ ἐντολές, ἡ πειθαρχία, οἱ πατροπαράδοτες ἀντιλήψεις. Κι ἴσως οἱ ἄνθρωποι χρησιμοποιοῦν τίς λέξεις «ἀνώμαλος» καὶ «ἀφύσικος» ἐπειδὴ αἰσθάνονται ὅτι κάτι τοὺς ἀπειλεῖ ἢ ἐπειδὴ φοβοῦνται.

Ἡ λέξεις «ἀνώμαλος» ἢ «ἀφύσικος» εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνες. Πολλές φορές τίς χρησιμοποιοῦμε σὰν πρόσχημα γιὰ νὰ καταδικάσουμε ἢ νὰ ταπεινώσουμε τοὺς ἄλλους. Κι ἀκόμα, κάνουμε πολλές φορές, κατάχρηση τῶν λέξεων αὐτῶν στὸν σεξουαλικὸ τομέα.

Δὲ θεωροῦμε ἀνώμαλους ὄσους ἔχουν κόκκινα μαλλιά, ἢ κάνουν συλλογὴ γραμματοσῆμων. Γιατί, λοιπόν, εἶναι ἀνώ-

μαλοι ἐκείνοι πού ἐρωτεύονται ἀνθρώπους τοῦ ἴδιου φύλου, ἢ πού τούς ἀρέσει νά τούς χαϊδεύουν σέ ἄλλα σημεῖα ἀπ' αὐτά πού προτιμοῦν οἱ περισσότεροι ἀνθρωποι;

Αὐτό πού ἀρέσει σέ κάποιον γιά τόν ἑαυτό του καί πού δέν κάνει κακό σέ κανέναν, εἶναι παράλογο νά τὸ θεωρεῖ κανεὶς ἀφύσικο, κυρίως ἂν μ' αὐτὸ ἐννοεῖ ὅτι κάτι τέτοιο δὲ θά ἔπρεπε νά ὑπάρχει.

Τὸ γεγονός ὅτι μερικοὶ ἀνθρωποι αἰσθάνονται ἄσχημα καί δέν τὰ πᾶνε καλά μὲ τὸν ἑαυτό τους ὀφείλεται, τίς περισσότερες φορές στήν ἀμείλικτη στάση τῶν ἄλλων. Κι ἀκόμα, ὀφείλεται στὸ ὅτι αἰσθανόμαστε πῶς μόνο ἐμεῖς εἴμαστε ἔτσι, εἴμαστε δηλαδή παράξενοι.

Προσπαθεῖστε νά μάθετε περισσότερα

Ἄν θέλετε νά μάθετε περισσότερα, ρωτεῖστε τοὺς μεγάλους (χωρὶς, φυσικά, νά πιστεύετε ὅλα ὅσα σᾶς λένε). Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς φοβοῦνται νά μιλήσουν γιά ὅ,τι ἔχει σχέση μὲ τὴ σεξουαλικότητα. Ἐπίσης συμβουλευτεῖτε τὰ βιβλία. Προσέξτε ὁμῶς! Ὑπάρχουν ἄπειρα κακὰ βιβλία πάνω στὸν ἔρωτα καί τίς ἐρωτικὲς σχέσεις, βιβλία πού λένε βλακεῖες, πού λένε ψέματα ἢ διαδίδουν ἕνα σωρὸ δεισιδαιμονίες. Κακὰ βιβλία εἶναι κι αὐτὰ πού προσπαθοῦν νά σοῦ ἐξηγήσουν πῶς πρέπει νά αἰσθάνεσαι.

Ἡ ἔκτρωση

Ἄν πάρει μιὰ κοπέλλα τὶς ἀναγκαῖες προφυλάξεις (βλ. τὸ προηγούμενο κεφάλαιο), δὲν ὑπάρχει καμιὰ περίπτωση νὰ μείνει ἔγκυος. Ἡ ἔγκυμοσύνη ὀφείλεται ἢ σὲ ἀγνοία ἢ σὲ ἀμέλεια: ἢ δὲν ξέρατε τί μέτρα ἔπρεπε νὰ λάβετε ἢ ξέρατε καὶ δὲν τὰ χρησιμοποίησατε.

Κατὰ κανόνα, μιὰ κοπέλλα καταλαβαίνει ὅτι εἶναι ἔγκυος ὅταν δὲν ἔχει πιά περίοδο. Αὐτό, ὅμως, δὲν εἶναι ἰκανὴ ἀπόδειξη. Πολλὲς γυναῖκες ἔχουν περίοδο μιὰ ἢ δυὸ φορές, ἀφοῦ συλλάβουν. Ἄλλες μπορεῖ νὰ ἔχουν κάποια καθυστέρηση χωρὶς νὰ εἶναι ἔγκυες. Αὐτὸ συμβαίνει καμιὰ φορὰ ὅταν ἡ κοπέλλα φοβᾶται ὅτι εἶναι ἔγκυος.

Ἄν ὑποψιάζεσαι ὅτι εἶσαι ἔγκυος — ὅποια καὶ νὰ ἴναι ἡ ἡλικία σου — πρέπει νὰ πᾶς νὰ σ' ἐξετάσει ἕνας γυναικολόγος. Ὅποιοσδήποτε γιὰτρός μπορεῖ καὶ ἔχει ὑποχρέωση νὰ σ' ἐξετάσει. Εἶναι δεσμευμένος ἀπὸ τὸ νόμο τοῦ ἐπαγγελματικοῦ μυστικοῦ πού τοῦ ἀπαγορεύει νὰ δώσει πληροφορίες ἀκόμα καὶ στοὺς γονεῖς σου.

Ἐνα παιδί ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ζήσει καὶ νὰ μεγαλώσει σὲ εὐνοϊκὲς συνθῆκες. Ἄν εἶσαι πολὺ νέα, ἂν δὲν κερδίζεις ἀκόμα τὴ ζωὴ σου καὶ δὲ δουλεύεις, θὰ ἐπιβάλλεις ἀναπόφευκτα στὸ παιδί σου δύσκολες συνθῆκες ζωῆς πού μπορεῖ νὰ τὸ σημαδέψουν γιὰ πάντα.

Εἶναι φυσιολογικὸ νὰ πανικοβάλεσαι ὅταν μένεις ἔγκυος. Τελικὰ, ὅμως, δὲν εἶναι κάτι πού δὲ διορθώνεται. Πρέπει νὰ ἀνακτήσεις τὴν ψυχραιμία σου καὶ νὰ σκεφτεῖς ὅτι εἶναι δυνατὸ νὰ θγείς ἀπ' αὐτὴ τὴ δύσκολη θέση.

Στὴν Ἑλλάδα, παρ' ὅλο πού ἡ ἔκτρωση εἶναι ἀπαγορευμένη ἀπὸ τὸ νόμο, ὅλες σχεδὸν οἱ γυναικολογικὲς κλινικὲς

τήν κάνουν. Έτσι, σχεδόν δέν υπάρχει κίνδυνος, από άποψη υγιεινής, αντίθετα με όρισμένες χώρες όπου ή έκτρωση απαγορεύεται αυστηρά κι όταν γίνεται ή είναι άπλησίαστη από χρηματική άποψη ή γίνεται σε φοβερές συνθήκες υγιεινής.

Διεγερτικά, ναρκωτικά, βαρβιτουρικά κλπ.

Όλα τὰ τέτοιου είδους προϊόντα είναι θλαβερά, ἀλλ' ἔχουν τὴν ιδιότητα νὰ προκαλοῦν εὐχάριστα συναισθήματα. Αὐτοὶ ποὺ τὰ χρησιμοποιοῦν παραβλέπουν τὸ μακρόχρονο σοβαρὸ κίνδυνο μὲ τὴ σκέψη τῆς πρόσκαιρης εὐχαρίστησης ποὺ δημιουργοῦν αὐτὰ τὰ προϊόντα.

Τὰ ναρκωτικά προκαλοῦν δυὸ εἰδῶν θλαβερά ἀποτελέσματα. Πρῶτα - πρῶτα, ἐπίδρουν ἄμεσα στὸν ὀργανισμό. Κι ἔπειτα δημιουργοῦν ἔθισμό: γίνεται κανεὶς τοξικομανῆς κι ἔχει συνέχεια ἀνάγκη ἀπὸ ναρκωτικά.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ὀργανισμό, τὰ ναρκωτικά ἐπηρεάζουν κυρίως τὴν κυκλοφορία τοῦ αἵματος, τὸ νευρικὸ σύστημα, τοὺς μῦς. Ἡ ἐπίδρασή τους ἐκδηλώνεται πολὺ γρήγορα. Ἐπίσης, ἔχουν μακρόχρονα κι ἄλλες καταστρεπτικὲς ἐπιπτώσεις στὶς φλέβες, τὸν ἐγκέφαλο, τὴν καρδιά, τοὺς πνεύμονες κλπ.

Παραδείγματα:

Τονωτικά	καφὲς τσάι καπνὸς
----------	-------	-------------------------

Προϊόντα ποὺ προκαλοῦν μέθη	οἶνοπνευμα χασίς
-----------------------------	------	---------------------

Ψυχεδελικά προϊόντα	LSD μεσκαλίνη
---------------------	-------	------------------

Ἡρεμιστικά	ρεστενίλ βάλιουμ λίμπριουμ ὕπνωτικά
------------	-------	--

Διεγερτικά	άμφεταμίνες
Ναρκωτικά	όπιο ήρωίνη μορφίνη κοκαΐνη και τὰ παράγωγά τους

Ἐθισμός και ἐξάρτηση

Τὰ πιδ πολλά άπ' τὰ προϊόντα πού αναφέραμε προκαλοϋν έθισμό και ἐξάρτηση, δηλαδή, μετά από ένα ώρισμένο χρονικό διάστημα, καταλαβαίνει κανείς ότι είναι υποχρεωμένος νά τὰ μεταχειρίζεται τακτικά.

Ἡ ἐξάρτηση από ένα διεγερτικό ή ναρκωτικό προέρχεται από τήν πεποίθηση ότι μ' αυτό θά μπορούσαμε νά λύσουμε εύκολότερα τὰ προβλήματά μας. Κι επειδή βέβαια, τὰ προβλήματα εξακολουθοϋν νά υπάρχουν, συνεχίζουμε νά παίρνομε.

Ἐνα άλλο άποτέλεσμα τής ἐξάρτησης είναι τó ότι πρέπει νά παίρνει κανείς όλο και μεγαλύτερη δόση για νά έχει τὰ ίδια άποτελέσματα. Κι αυτό συμβαίνει γιατί ó οργανισμός «συνηθίζει» τó προϊόν αυτό.

Ἐπίσης, υπάρχει κι ó κοινωνικός έθισμός. Αὐτός όμως είναι λιγότερο επικίνδυνος άπ' τήν πραγματική ἐξάρτηση. Ἐνα σωρό πράγματα τὰ κάνουμε μόνο και μόνο από κοινωνική συνήθεια, επειδή τὰ κάνουν κι οί άλλοι. Ἐτσι δημιουργοϋμε ó ένας στον άλλο διάφορους τρόπους συμπεριφοράς πού σιγά - σιγά γίνονται πραγματικές συνήθειες.

Οί συνήθειες από μόνες τους δέν είναι επικίνδυνες. Γίνονται, όμως, όταν αυτό πού μάς έχει γίνει άπαραίτητο είναι ένα ναρκωτικό.

Ο καπνός

Ο καπνός περιέχει μιὰ τοξική ουσία πού λέγεται «νικοτίνη». Ἡ συγκέντρωση τῆς νικοτίνης στὸν ἐγκέφαλο φτάνει στὸ ἀνώτερο σημεῖο τέσσερα λεπτά μετὰ τὴν πρώτη ρουφηξιά. Ἡ νικοτίνη δὲ διαδίδεται στὸ ὑπόλοιπο σῶμα παρὰ μιὰ ὥρα ἀργότερα.

Ἡ νικοτίνη ἐπιδρᾷ στὸ νευρικό σύστημα, τὴν καρδιὰ καὶ τὴ χώνευση. Πολύ σύντομα ἡ νικοτίνη ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα τὴ σύσφιξη τῶν φλεβῶν. Αὐτὸ ἐλαττώνει τὴν τροφοδότηση σὲ αἷμα τῶν διαφόρων ὀργάνων καὶ κυρίως τοῦ ἐγκεφάλου. Ἔτσι τὰ ὄργανα δέχονται μικρότερη ποσότητα ὀξυγόνου καὶ ἄλλων συστατικῶν τοῦ αἵματος καὶ λειτουργοῦν χειρότερα.

Ο καπνός τοῦ τσιγάρου περιέχει πολὺ ὀξειδιο τοῦ ἀνθρακος. Καθὼς τὸ εἰσπνέουμε μπαίνει στὸ αἷμα. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἀφαιρεῖται ἀπὸ τὸ αἷμα τόση ποσότητα ὀξυγόνου ὅσο εἶναι τὸ ὀξειδιο τοῦ ἀνθρακος. Ὅλα τὰ ὄργανά μας ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ὀξυγόνο. Ὅταν καπνίζουμε, ὄχι μόνο δέχονται λιγότερο ὀξυγόνο, ἀλλὰ παίρνουν καὶ ὀξειδιο τοῦ ἀνθρακος πού τὰ καταστρέφει. Αὐτὸ σημαίνει, π.χ. ὅτι ὀρισμένα κύτταρα τοῦ ἐγκεφάλου καταστρέφονται. Βέβαια, ἔχουμε ἕνα σημαντικὸ ἀριθμὸ κυττάρων στὸν ἐγκέφαλο, ἀλλὰ ὅσα ἀπ' αὐτὰ καταστρέφονται, καταστρέφονται γιὰ πάντα. Ἡ νικοτίνη ἐμποδίζει, ἐπίσης, τὴ δημιουργία νέων κυττάρων.

Ο καπνός, ἰδίως ὁ καπνός τῶν τσιγάρων, περιέχει κι ἄλλες οὐσίες ἐπικίνδυνες. Μερικὲς ἀπ' αὐτὲς μποροῦν νὰ προκαλέσουν καρκίνο τοῦ πνεύμονα. Ο κίνδυνος τοῦ καρκίνου αὐξάνει ὅταν καπνίζουμε πολὺ.

Ὅταν καπνίζουμε πάρα πολὺ (30 μὲ 40 τσιγάρα τὴν ἡμέρα) κινδυνεύουμε νὰ πάθουμε δηλητηρίαση ἀπὸ τὴ νικοτίνη, ἡ ὁποία ἐκδηλώνεται μὲ χλωμάδα, πονοκεφάλους, ναυτίες

και έμετούς. *Όταν καπνίζουμε πάρα πολύ και για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα κινδυνεύουμε να πάθουμε χρόνια δηλητηρίαση.

Η χρόνια δηλητηρίαση από τη νικοτίνη έχει τα ακόλουθα συμπτώματα: νευρικήτητα και άνησυχία, αστάθεια, άυπνίες, πονοκεφάλους και καμιά φορά ίλιγγους, άνορεξία, κακή χώνεψη, ταχυπαλμίες, βήχα.

Υπάρχουν άνθρωποι που ύποστηρίζουν ότι ένα τσιγάρο σε κάνει να είναι σε φόρμα, σε ξυπνάει. Αυτό δέν είναι σωστό παρά τò γεγονός ότι μπορεί να μένουμε μ' αυτή τήν έντύπωση. Τò μόνο που κάνει τò τσιγάρο είναι ότι ήρεμεί τόν καπνιστή και προκαλεί μιὰ πιò άργή λειτουργία τού όργανισμού του.

Τò τσιγάρο προκαλεί κυρίως κοινωνικό έθισμό. Αυτόι που έχουν συνηθίσει να καπνίζουν πολύ, δυσκολεύονται πολύ να τò κόψουν, ακόμα κι όταν ξέρουν ότι είναι επικίνδυνο.

“Αν νομίζετε ότι δέν μπορείτε με κανένα τρόπο να κόψετε τò κάπνισμα, καπνίζετε καλύτερα πίπα ή πούρο που είναι λιγότερο επικίνδυνα. “Αν παρ' όλ' αυτά έξακολουθείς να καπνίζεις πάρε τουλάχιστον όρισμένα μέτρα. Κάνε με μιὰ βελόνα μικρές τρυπίτσες στο τσιγάρο ώστε ο καπνός που ρουφάς να έχει περισσότερο όξυγόνο.

Καπνίζοντας άργά άπορροφάμε πολύ λιγότερη νικοτίνη άπ' ότι όταν καπνίζουμε γρήγορα: 4% αν καπνίζεις άργά, 30% αν καπνίζεις κανονικά και 40—50% αν καπνίζεις πολύ γρήγορα.

Τὸ οἰνόπνευμα

Τὸ οἰνόπνευμα πὸ πίνουμε δὲ διαφέρει πολὺ ἀπ' αὐτὸ πὸ καίμε. Ὑπάρχουν ἕνα σωρὸ ποτὰ πὸ περιέχουν οἰνόπνευμα κι ἀνάλογα μὲ τὸ βαθμὸ τοῦ οἰνοπνεύματος τὰ κατατάσσουμε σὲ πέντε μεγάλες κατηγορίες:

- Οἱ κοινὲς μπύρες πὸ ἔχουν 3—4 βαθμοὺς οἰνοπν.
- Οἱ δυνατὲς μπύρες πὸ ἔχουν 6—7 β. οἰνοπν.
- Τὰ κρασιά πὸ ἔχουν 10—13 β. οἰνοπν.
- Τὰ λικέρ πὸ ἔχουν γύρω στοὺς 18—20 β.
- Τὰ δυνατὰ οἰνοπνευματώδη (κονιάκ, οὐτσκυ, βότκα, τζίν, τσίπουρο, οὔζο κλπ.) πὸ ἔχουν μεγάλη περιεκτικότητα σὲ οἰνόπνευμα: 40—50 β. καὶ καμιὰ φορὰ ἀκόμα περισσό-τερο.

Πολλοὶ μεγάλοι πίνουν καθημερινὰ μεγάλες ποσότητες οἰνόπνευμα.

Οἱ ἐπιπτώσεις του

Μιά μικρὴ ποσότητα οἰνόπνευμα ἐλαττώνει αἰσθητὰ τὴν εὐαίσθησία τῶν πέντε μας αἰσθήσεων. Ὁ μυϊκὸς ἔλεγχος ἀτονεῖ, ἀντιδρούμε πολὺ πιὸ ἀργὰ ἀπ' ὅ,τι συνήθως. Ἐπίσης παρατηροῦμε ὅτι ἡ φαντασία, ἡ δημιουργικότητα καὶ τὸ κριτικό μας αἰσθητήριο ἐλαττώνονται σημαντικὰ.

Ἄν ἀπορροφήσουμε μέσα σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα, μεγάλη ποσότητα οἰνοπνεύματος, ἂν π.χ. πιούμε μονορούφι μισὴ μπουκάλια ἀπὸ κάποιο δυνατὸ οἰνοπνευματώδες, ἡ δηλητηρίαση μπαρεῖ νὰ ᾖναι τόσο δυνατὴ ὥστε νὰ προκαλέσει τὸ θάνατο. Τὸ ὅτι πολλοὶ μεγάλοι καταφέρνουν αὐτὸ τὸ ἥλιθιο

κατόρθωμα χωρίς να πάθουν τίποτα οφείλεται στο γεγονός ότι πίνουν πολύ καθημερινά κι ο οργανισμός τους έχει συνηθίσει το οινόπνευμα.

Το οινόπνευμα δημιουργεί ψυχολογικό έθισμό. Βέβαια, όταν κανείς δεν κάνει μεγάλη χρήση, ο ψυχολογικός και κοινωνικός έθισμός δεν είναι επικίνδυνος. Όταν, όμως, ή καθημερινή κατανάλωση είναι μεγάλη κι όσο πάει καταναλώνουμε περισσότερο οινόπνευμα, οί συνέπειες μπορεί να 'ναι πολύ σοβαρές, τόσο από χρηματική άποψη όσο και σε σχέση με την αποδοτικότητα μας.

Η οργανική εξάρτηση από το οινόπνευμα είναι πολύ επικίνδυνη, όταν πίνει κανείς πολύ, κι αυτό συμβαίνει με ανθρώπους που δεν αντέχουν πολύ στο οινόπνευμα. Η αποτοξίνωση είναι δύσκολη και πολύ επώδυνη. Όταν πάρεις από έναν αλκοολικό το ποτό του, φτάνει πολύ συχνά μέχρι το σημείο να έχει παραισθήσεις. Επίσης πολλές φορές έχει πόνο σ' όλο του το σώμα. Αυτές οί παραισθήσεις παρατηρούνται: μόνο στους αλκοολικούς που έχουν συνηθίσει τα δυνατά ποτά. Γι' αυτούς που πίνουν πολύ κρασί ή μπύρα, ή αποτοξίνωση δεν είναι τόσο οδυνηρή αλλά, βέβαια, δεν είναι καθόλου ευχάριστη. Για να αποτοξινωθεί κανείς πρέπει να υποβληθεί σε θεραπεία σε μιὰ κλινική ή νοσοκομείο.

Τι είναι το μεθύσι

Όταν πιούμε λιγάκι —τρία - τέσσερα ποτηράκια— αισθανόμαστε ένα ελαφρό μεθύσι το οποίο συνήθως είναι πολύ ευχάριστο. Αισθανόμαστε ότι είμαστε σε φόρμα, δεν έχουμε πιά δρισμένες αναστολές π.χ. χάνουμε τή δειλία μας και τολμάμε να πούμε και να κάνουμε όσα έχουμε κέφι να κάνουμε. Το ελαφρό μεθύσι μπορεί να δημιουργήσει ζεστή ατμόσφαιρα σε μιὰ συγκέντρωση και να κάνει τή συζήτηση πιδ ενδιαφέρουσα.

Αν εξακολουθήσουμε να πίνουμε —πράγμα που συμβαίνει συχνά ακριβώς γιατί δεν έχουμε πιά πολύ καθαρή σκέψη— μεθάμε πολύ γρήγορα: ελέγχουμε τόν έαυτό μας όσο πάει και

λιγότερο, μιλάμε με δυσκολία, βλέπουμε τὰ πράγματα θολὰ καὶ καμιά φορά διπλά. Μιλάμε δυνατά, μερικοὶ γίνονται ἐπιθετικοὶ καὶ κακοὶ καὶ λένε πράγματα γιὰ τὰ ὁποῖα μετανοιῶνουν τὴν ἄλλη μέρα.

Ἄν ἐξακολουθήσουμε νὰ πίνουμε κι ἄλλο —κι αὐτὸ γίνεται γιὰτὶ ἀπὸ τὴ στιγμή πού εἴμαστε μεθυσμένοι δὲν ἔχουμε τὴ δύναμη ν' ἀποφασίσουμε κάτι— γινόμαστε αὐτὸ πού λένε σκνίπα στὸ μεθύσι, δηλαδὴ παθαίνουμε ἓνα εἶδος δηλητηρίασης ἀπὸ τὸ οἰνόπνευμα. Ψευδίζουμε, χάνουμε τὴν αἴσθηση τῆς ἰσορροπίας, δὲν ξέρουμε πιά τί λέμε. Καμιά φορά ἡ κατάσταση αὐτὴ προκαλεῖ δυνατοὺς ἔμετους. Δὲν ξέρουμε πιά τί νὰ κάνουμε καί, καμιά φορά, παθαίνουμε ἓνα εἶδος προσωρινῆς ἀμνησίας δηλαδὴ, τὴν ἐπομένῃ δὲ θυμόμαστε τίποτα ἀπ' αὐτὰ πού ἔγιναν ὅταν εἴμαστε μεθυσμένοι.

Ἐποτελέσματα τοῦ μεθυσιοῦ

Τὸ ἐλαφρὸ μεθύσι δὲ συνοδεύεται ἀπὸ κανένα δυσάρεστο ἀποτέλεσμα. Ὅταν, ὅμως, ἔχουμε πιεῖ πολὺ, μπορεῖ νὰ σηκωθοῦμε τὴν ἐπομένῃ μ' ἓνα φοβερὸ πονοκέφαλο, πολὺ συχνὰ ἔχουμε δυνατὴ τάση πρὸς ἔμετον.

Τὸ μόνο πού μπορεῖ κανεὶς νὰ κάνει σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσιν, εἶναι νὰ περιμένει ὑπομονητικὰ νὰ τοῦ περάσουν αὐτὰ τὰ συμπτώματα. Μπορεῖ βέβαια κανεὶς νὰ βρέξει τὸ κεφάλι του μὲ κρύο νερό, ἢ νὰ ἀναπνεύσει καθαρὸ ἀέρα. Ἀλλὰ αὐτὰ τὸν ἀνακουφίζουν μόνο προσωρινά.

Ὅλοι ὅσοι πίνουν —καὶ δὲν εἶναι καὶ λίγοι— θὰ βρεθοῦν πρόθυμοι νὰ σὰς ἐξηγήσουν τί πρέπει νὰ κάνετε γιὰ νὰ σὰς περάσει ὁ πονοκέφαλος. Βάλτε, ὅμως, καλὰ στὸ μυαλό σας ὅτι δὲν ὑπάρχει κανένα μέτρο πραγματικὰ ἀποτελεσματικὸ. Βέβαια, μπορεῖτε νὰ πάρετε κανένα παυσίπονο. Προσέξτε, ὅμως, πολλὰ παυσίπονα εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνα ὅταν ἔχουμε οἰνόπνευμα στὸ στομάχι.

Τὸ καλλίτερο ἀπ' ὅλα εἶναι νὰ προβλέψουμε ἀποβραδὶς ὅτι θὰ ἔχουμε πονοκέφαλο. Τὸ οἰνόπνευμα ἔχει τὴν ιδιότητα

νά αφυδατώνει τὸ σῶμα. Ἔτσι, ὅταν ἔχουμε πιεῖ, ὁ ὀργανισμός μας καὶ κυρίως ὁ ἐγκέφαλος, δὲν ἔχει πιὰ ἀρκετὸ νερό, κι αὐτὸ εἶναι τὸ πιὸ ὀδυνηρό. Γιὰ νὰ μὴν αἰσθανόμαστε τόσο ἄσχημα τὸ πρωὶ πρέπει, πρὶν νὰ ξαπλώσουμε, νὰ πιούμε δυὸ τρία ποτήρια νερὸ γιὰ νὰ ἀντισταθμίσουμε τὴν ἀφυδάτωση. Μιὰ οὐσία πὺ ἐμποδίζει τὴν ἀφυδάτωση εἶναι καὶ τὸ ἅλατι.

Ἐνας ἄλλος τρόπος ν' ἀποφύγει κανεὶς τὶς δυσάρεστες συνέπειες τοῦ οἴνοπνεύματος, εἶναι νὰ μὴν πίνει μεγάλη ποσότητα μέσα σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα. Χρειάζεται περίπου μιὰ ὥρα κι ἓνα τέταρτο γιὰ νὰ πάψει νὰ ὑφίσταται ὁ ὀργανισμὸς τὰ ἀποτελέσματα τοῦ οἴνοπνεύματος. Ἄν μέσα σ' ἕξη ὥρες ἔχουμε πιεῖ εἴκοσι ποτήρια, χρειάζεται νὰ περάσουν περίπου εἴκοσι ὥρες γιὰ νὰ νοιώσουμε καλά. Ἄν στὸ ἴδιο χρονικὸ διάστημα ἔχουμε πιεῖ δέκα ποτήρια, μέσα σ' ἕξη ὥρες δὲ θὰ αἰσθανόμαστε πιὰ καμιὰ ἀδιαθεσία.

Τό χασίς

Τὸ χασίς καὶ ἡ μαριχουάνα εἶναι οὐσίες πού ἐξάγονται ἀπὸ ἓνα φυτὸ πού ὀνομάζεται κάνναβις ἢ Ἰνδικὴ κάνναβις. Τὸ κανναβούρι εἶναι γνωστὸ ἀπὸ πολὺ παλιὰ στὴν Ἀνατολή, στὴ Μέση Ἀνατολή καὶ στὴ Βόρειο Ἀφρική. Παρουσιάζεται εἴτε μὲ τὴ μορφή λεπτοκαμμένου πρασινωποῦ καπνοῦ εἴτε σὰ μικρὰ σκληρὰ μπαλάκια διαφόρων χρωμάτων συνήθως, ὁμως, καφετιά.

Τὰ μπαλάκια αὐτὰ τὰ ζεσταίνουν μέχρι νὰ γίνουν σκόνη. Αὐτὴ τὴ σκόνη τὴ βάζουν μέσα σὲ γλυκὰ, στὸ τσάι ἢ καὶ μέσα σ' ἓνα τσιγάρο ἢ τὸν καπνὸ μιᾶς πίπας. Μερικοὶ ἐπίσης τὸ καπνίζουν καὶ σκέτο. Τὸ χασίς ἔχει τὰ πιὸ γρήγορα ἀποτελέσματα ὅταν τὸ καπνίζουν. Ἐπὶ πλέον, μ' αὐτὸν τὸν τρόπο μπορεῖ κανεὶς νὰ σταματήσει μὲ τίς πρώτες ἐκδηλώσεις τῆς ἐπίδρασης τοῦ χασίς. Οἱ ἐκδηλώσεις αὐτὲς ἀρχίζουν δέκα λεπτά μετὰ τὸ κάπνισμα, αὐξάνονται κατὰ τὴ διάρκεια μιᾶς ὥρας καὶ παύουν νὰ ὑπάρχουν μετὰ ἀπὸ μιὰμιση ὥρα. Συχνά, ὅταν καπνίζει κανεὶς χασίς γιὰ πρώτη φορὰ δὲν αἰσθάνεται τίποτα.

Τὸ χασίς ὅταν τὸ βάζουν μέσα σὲ γλυκὰ ἢ σὲ τροφίμα ἐπιδρᾷ πολὺ ἀργότερα. Κι ὅταν ἀρχίζει νὰ ἐπιδρᾷ εἶναι πολὺ πιθανὸ νὰ ἔχει κανεὶς δυσάρεστες ἐκπλήξεις: κι αὐτὸ γιατί εἶναι ἀδύνατο νὰ ὑπολογίσει κανεὶς τὴν ποσότητα πού παίρνει σὲ σχέση μὲ τὰ ἀποτελέσματα, μιὰ κι ἔφαγε μονομιᾶς τὸ γλυκὸ πού περιεῖχε τὸ χασίς. Αὐτὸ εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνο γιατί εἶναι πολὺ εὐκολο νὰ ξεπεράσει κανεὶς τὴ δόση πού σηκώνει ὁ ὀργανισμὸς τοῦ καθένα.

Τὰ «ταξίδια»

«Ταξιδεύω» σημαίνει θρῖσκομαι στήν κατάσταση εὐφορίας πού προκαλοῦν ἓνα δυὸ τσιγάρα μὲ χασίς ἢ μαριχουάνα. Τὸ σῶμα γίνεται πιὸ εὐέλικτο καὶ μαλακό, οἱ μῦς ἀντιδροῦν πιὸ ἀργά. Οἱ αἰσθήσεις δξύνονται καὶ κυρίως ἡ ὄσφρηση καὶ ἡ γεύση. Συχνά, αἰσθάνεται κανεὶς τὴν ἀνάγκη νὰ φάει κάτι νόστιμο. Ἀκόμα, αἰσθάνεται σὰ νὰ μὴ βλέπει πιά τὰ πράγματα μὲ τὸν ἴδιο τρόπο. Εἶναι σὰ νὰ μὴ μπορεῖ πιά νὰ βλέπει τόσα πράγματα ὅσα καὶ πρὶν, ἀλλὰ ὅ,τι βλέπει καὶ ἀκούει ἀποκτᾶ μιὰ σημασία καὶ μιὰ ἔνταση πού δὲν τὴν εἶχε πρὶν. Ἐπίσης, ἔχει κανεὶς τὴν ἐντύπωση ὅτι, καταλαβαίνει πολὺ καλλίτερα τοὺς ἄλλους καὶ μάλιστα πολλές φορές χωρὶς νὰ μιλῆσουν ἢ νὰ μιλήσει. Ὅλα αὐτά, ὅμως, ἐξαφανίζονται ἂν πάρει κανεὶς μεγάλη δόση.

Οἱ ἐπιδράσεις τοῦ χασίς ποικίλλουν ἀπὸ τὴ μιὰ φορά στήν ἄλλη. Ἐξαρτοῦνται πολλές φορές, ἀπὸ τὴν κατάσταση στήν ὁποία θρῖσκοτάν κανεὶς πρὶν τὸ πάρει. Ἐπίσης ποικίλλουν ἀνάλογα μὲ τὸν ἄνθρωπο. Πολὺ σπάνια τὸ χασίς προκαλεῖ βίαιες ἀντιδράσεις ἐνῶ αὐτὸ συμβαίνει πολὺ συχνά μὲ τὸ οἰνόπνευμα. Ἄν, ὅμως, πάρει κανεὶς πολὺ δυνατὴ δόση χασίς, εἶναι πολὺ πιθανὸ νὰ χάσει ὀλοκληρωτικὰ τὸν ἔλεγχό του καὶ νὰ γίνεῖ πολὺ βίαιος. Συνήθως, ὅταν παίρνει κανεὶς κανονικὲς δόσεις ἢ αἰσθάνεται μιὰ χαρὰ μόνος του ἢ ἀντίθετα εἶναι πολὺ εὐχάριστος καὶ κοινωνικὸς μὲ τοὺς ἄλλους. Πολ- λές φορές αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ γελάσει χωρὶς λόγο. Ὅταν καπνίζει κανεὶς χασίς ξεραίνεται τὸ στόμα του καὶ ἔχει ὄρεξη νὰ πιεῖ κάτι, ὄχι, ὅμως, οἰνοπνευματώδες. Ἀνάλογα μὲ τοὺς ἄνθρώπους, τὸ χασίς αὐξάνει ἢ ἐλαττώνει τὴ σεξουαλικὴ εὐαισθησία.

Τὸ χασίς δὲν προκαλεῖ ἀδιαθεσίες τὴν ἐπομένη ὅπως τὸ οἰνόπνευμα. Εἶναι, ὅμως, πολὺ πιθανὸ ὅτι μακροπρόθεσμα ἔχει πολὺ βλαβερὲς συνέπειες.

Τò χασις προκαλεῖ ἀρρώστειες;

Όταν «ταξιδεύει» κανείς βρίσκεται φυσικά σέ μιὰ ὄχι φυσιολογική κατάσταση, ἀλλά δὲ μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι εἶναι ἀρρωστος. Τò χασις μπορεῖ νὰ ἀρρωστήσει ἀνθρώπους πού αἰσθάνονται ἄσχημα ἤδη ἀπὸ τὴ στιγμή πού τὸ παίρνουν, αὐτοὺς πού παίρνουν μεγάλη δόση, ὅσους βρίσκονται σέ μεγάλη ἀπόγνωση καὶ δὲν εἶναι ἰσορροπημένοι. Εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνο, ἐπίσης, νὰ ξαναπάρει κανείς χασις ἀμέσως μετὰ ἀπὸ ἓνα «ταξίδι».

Πολλοὶ γιατροὶ λένε ὅτι τὸ χασις μπορεῖ νὰ ἐμποδίσει τὴν ἀνδρωση ἑνὸς ἐφήβου καὶ νὰ παρατείνει τὴν ἐφηβία.

Νέα πειράματα ἀπέδειξαν ὅτι τὸ χασις ἔχει δευτερεύουσες ἐπιπτώσεις ἐπὶ 30 ἢ 40 ὥρες μετὰ τὸ κάπνισμα. Αὐτὸ βέβαια δὲν τὸ αἰσθάνεται κανείς ἀλλά, παρ' ὅλα αὐτά, ἐπηρεάζει τὸν ἐγκέφαλο καὶ ἐλαττώνει τὴ διανοητικὴ δύναμη.

Τò χασις προκαλεῖ ἐθισμό;

Τò χασις προκαλεῖ συχνὰ ἐθισμό. Ἄν παίρνει κανείς συχνὰ καὶ γιὰ ἓνα μεγάλο χρονικὸ διάστημα, ὑπάρχει κίνδυνος νὰ τοῦ σπάσουν τὰ νεῦρα καὶ νὰ πάθει δυνατὸ κλονισμό ἂν σταματήσει νὰ παίρνει.

Τò χασις, ὅπως τὸ οἰνόπνευμα κι ὁ καπνός, δημιουργεῖ ἀναμφισβήτητα κι ἓνα ψυχολογικὸ καὶ κοινωνικὸ ἐθισμό. Κι ἂν δὲν εἶναι κανείς εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴ ζωὴ του κι ἀπὸ τὸν κόσμο, μέσα στὸν ὁποῖο ζεῖ, θά ἔχει ὄλο καὶ περισσότερο τὴν τάση νὰ καταφεύγει στὸ χασις. Χασις σὺν ἀπογοήτευση ὀδηγοῦν πολὺ συχνὰ στὴν ἀπόλυτη ἐξάρτησή.

Τò χασις εἶναι ἐπικίνδυνο;

- 1) Ἄπαγορεύεται ἡ χρησιμοποίησι τοῦ χασις.
- 2) Συνεπῶς, γιὰ νὰ μπορεῖ κάποιος νὰ τὸ προμηθεύεται πρέπει νὰ ἔχει σχέσεις μὲ ἀνθρώπους πού τὸ κυκλοφοροῦν

παράνομα, δηλαδή, μ' εκείνη την κατηγορία τών κακοποιών που ονομάζονται λαθρέμποροι ναρκωτικών.

3) Ἐφ' ὅπου τὸ χασίς ἀπαγορεύεται, ἡ ποιότητα καὶ ἡ ἀγνότητα τών διαφόρων εἰδῶν χασίς δὲν ὑποβάλλεται σὲ κανένα ἔλεγχο.

4) Ἐάν παίρνεις χασίς, ἔχεις μεγάλες πιθανότητες νὰ συναντήσεις κάποτε ἀνθρώπους πού παίρνουν βαρειά ναρκωτικά καὶ πού θὰ σὲ προκαλέσουν νὰ δοκιμάσεις κι ἐσύ.

Πρέπει κανεὶς νὰ βάλει καλὰ στὸ μυαλό του ὅτι μπορεῖ νὰ εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνο νὰ δοκιμάσει ἄλλα ναρκωτικά, πού εἶναι πολὺ πιὸ δυνατὰ ἀπ' τὸ χασίς. Ἡ τῆ μαριχουάνα καὶ πού ἔχουν τελείως διαφορετικὲς ἐπιπτώσεις. Αὐτὰ τὰ ἄλλα ναρκωτικά ἀποτελοῦνται ἀπὸ πολὺ γνωστὲς οὐσίες πού ὅλος ὁ κόσμος ξέρει ὅτι εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνες.

LSD καὶ μεσκαλίνη

Οἱ ἐπιπτώσεις τοῦ LSD καὶ τῆς μεσκαλίνης διαφέρουν φανερά ἀπὸ ἀνθρώπο σὲ ἀνθρώπο. Ὑπάρχουν ἀνθρώποι πού παίρνουν συστηματικὰ LSD ἐπὶ μῆνες ὀλόκληρους χωρὶς νὰ ἔχουν πάθει τίποτα. Ὑπάρχουν, ὅμως, καὶ περιπτώσεις ἀνθρώπων πού, μὲ τὴν πρώτη φορά πού τὸ δοκίμασαν, ἔπαθαν ἀγιάτρευτες ἀρρώστειες, πού σκότωσαν ἢ αὐτοκτόνησαν. Τὸ LSD εἶναι ἓνα ὑγρὸ χωρὶς χροῶμα καὶ γεύση πού ὑπάρχει καὶ μὲ τὴ μορφή χαπιοῦ. Ἡ μεσκαλίνη εἶναι μιὰ οὐσία πού ἐξάγεται ἀπὸ ἓνα μικρὸ κάκτο πού ὑπάρχει σὲ ἀφθονία στὸ Μεξικό.

Τὸ LSD καὶ τὴ μεσκαλίνη τὰ παίρνει κανεὶς ἀπὸ τὸ στόμα καὶ δὲν ὑπάρχει κανένας τρόπος νὰ ἐλέγξει κανεὶς ἂν πῆρε ἀρκετὴ δόση καὶ ὄχι ὑπερβολικὴ.

Οἱ δόσεις τίς ὁποῖες πούλανε παράνομα, εἶναι πάντα ὑπερβολικὰ δυνατές. Ὁ πιὸ σίγουρος τρόπος, γιὰ κάποιον πού θέλει σῶνει καὶ καλὰ νὰ δοκιμάσει μεσκαλίνη, εἶναι νὰ πιπιλήσει ἓνα κομματί ἀπ' αὐτὸ τὸν κάκτο πού περιέχει τὴ μεσκαλίνη. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση ἡ ἐπίδραση ἔρχεται προοδευτικὰ καὶ μπορεῖ νὰ σταματήσει πρὶν εἶναι πιὰ πολὺ ἀργά.

Μιά μέση δόση από LSD αρχίζει να επιδρά σ' αυτόν που την παίρνει ύστερα από μισή ώρα. Η επίρροια διαρκεί γύρω στις 8—9 ώρες και συνήθως συνοδεύεται από δεκάξη ώρες άυπνια. Η επίδραση της μεσκαλίνης αρχίζει ύστερα από 2—3 ώρες και διαρκεί περίπου δώδεκα ώρες. "Αν ή δόση είναι πολύ δυνατή, ή επίδραση έρχεται γρηγορότερα και διαρκεί περισσότερο.

Τό LSD και ή μεσκαλίνη προκαλούν, πολλές φορές, ισχυρές κρίσεις άγωνίας και άπρόβλεπτες αντίδράσεις. Γι' αυτό είναι άπαραίτητο, άν κάποιος δοκιμάσει τέτοια ναρκωτικά, να βρίσκονται μαζί του άνθρωποι που να τον παρακολουθούν συνέχεια και στην άνάγκη, να του δώσουν αντίδοτα.

Υπάρχουν άνθρωποι που διηγούνται, προφορικά ή γραπτά, ότι έκαναν υπέροχα «ταξίδια» με τό LSD και τη μεσκαλίνη. Πιθανόν να λέγε άλήθεια. Άλλ' αυτό δε σημαίνει σε καμιά περίπτωση, ότι αυτό θα συμβεί και στους άλλους που παίρνουν LSD. "Όταν άκούτε για άγόρια και κορίτσια που βρέθηκαν στο ψυχιατρείο έπειδή πήραν LSD ή μεσκαλίνη, είναι κι αυτό άλήθεια, άφου αυτά τά παιδιά βρίσκονται στο ψυχιατρείο.

Βιολογικές έρευνες έχουν άποδείξει ότι τό LSD και ή μεσκαλίνη μπορούν να καταστρέφουν τά χρωματοσώματα, δηλαδή τά στοιχεία κληρονομικότητας που μεταδίδουμε στα παιδιά μας. Άποφεύγετε σαν τό διάβολο τό λιβάνι, τό LSD, τη μεσκαλίνη κι όλα τά παρόμοια ναρκωτικά.

ΜΗΝ ΞΕΧΝΑΣ

"Όταν «ταξιδεύουμε» νοιώθουμε ότι έχουμε μια υπερφυσική δύναμη διανοητικής συγκέντρωσης. Ίσως αυτό να 'ναι σωστό. Άλλ' είμαστε τελείως άνίκανοι να άποφασίσουμε σε τί πράγμα θα συγκεντρώσουμε την προσοχή μας. Τό μυαλό μας είναι αιχμαλωτισμένο από κάθε τι που μās περιστοιχίζει και ή οποιαδήποτε διακόσμηση τό άπασχολεί και τό εκλει.

Ίσως να αισθάνονται καλά εκείνοι που «ταξιδεύουν». Άλλά μήν πιστεύετε σε καμιά περίπτωση ότι κατά τη διάρκεια του «ταξιδιού» θα μπορέσετε να δουλέψετε ή να μάθετε κάτι.

Τὰ ναρκωτικά

Τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ τὰ χρησιμοποιοῦσαν ἢ τὰ χρησιμοποιοῦν ἀκόμα οἱ γιατροὶ σὰ φάρμακα. Ἐδῶ καὶ μερικά χρόνια, γίνεται μιὰ προσπάθεια αὐστηροῦ ἐλέγχου στὴ χρήση δρισμένων προϊόντων ποῦ ἂν καὶ τὰ θεωροῦσαν ἀκίνδυνα, ἔχουν προκαλέσει σοβαρότατες μορφές δηλητηρίασης τοῦ ὄργανισμοῦ.

Τὰ διεγερτικά

Τὰ πιὸ διαδεδομένα διεγερτικά εἶναι τὰ προϊόντα ποῦ περιέχουν ἀμφεταμίνη. Τίς πιὸ πολλές φορές τὰ θρίσκουμε σὰ χάπια ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ σὲ ἐνέσεις.

Μὲ μιὰ μικρὴ δόση ἀμφεταμίνης, ἡ καρδιὰ χτυπάει πιὸ γρήγορα, τὰ αἱμοφόρα ἀγγεῖα συστέλλονται, οἱ κόρες τῶν ματιῶν μεγαλώνουν, ἡ ὄρεξη ἐξαφανίζεται. Πολλές φορές, αἰσθάνεται κανεὶς ἔντονη εὐτυχία. Φαίνεται κανεὶς ὑπερβολικὰ ἀνέμελος καὶ αἰσιόδοξος ἀκριβῶς ἐπειδὴ τὸ αἶσθημα τῆς κριτικῆς ἐξασθενεῖ. Ὑπάρχουν μαθητὲς καὶ φοιτητὲς ποῦ παίρνουν ἀμφεταμίνη πιστεύοντας ὅτι ἔτσι θὰ πᾶνε πολὺ καλά στὶς ἐξετάσεις τους. Ὑπάρχουν ἄλλοι τόσοι μαθητὲς καὶ φοιτητὲς ποῦ ἀπορρίπτονται στοὺς διαγωνισμοὺς μόνο καὶ μόνο γιατί πῆραν διεγερτικά ἢ μεγάλη δόση ἀμφεταμίνης. Κι εἶναι τόσο δύσκολο νὰ ξέρει κανεὶς ποιά εἶναι ἡ σωστὴ δόση!

Οἱ μεγάλες δόσεις ἀμφεταμίνης προκαλοῦν τὰ παρακάτω συμπτώματα: στέγνωμα τῆς μύτης, τοῦ στόματος, καὶ τοῦ λαιμοῦ, πονοκέφαλος, γαυτία κι ἐνδεχόμενα ἐμετός, τρέμουλο τῶν χεριῶν, συχνοουρία, ἐσωτερικὸς ἐκνευρισμός. Τέλος μεγάλες ἀϋπνίες καὶ ἀγχος.

Σήμερα, οί άρμόδιοι έπιστήμονες έχουν τή γνώμη ότι τά διεγερτικά μπορούν νά προκαλέσουν πολύ επικίνδυνο ψυχολογικό έθισμό. Έπί πλέον, ο οργανισμός συνηθίζει πολύ γρήγορα, πράγμα πού σημαίνει ότι χρειάζονται όλο και μεγαλύτερες δόσεις για νά πετύχει κανείς τά ίδια αποτελέσματα. Έπειδή δέν αισθάνεται πιά κανείς τήν ανάγκη νά κοιμηθεί έξαντλείται οργανικά χωρίς καν νά τó καταλάβει. Η κατάχρηση τών διεγερτικών σέ ποσότητα και σέ χρόνο μπορεί νά κάνει κάποιον τελείως τρελλός (συνήθως μανία καταδιώξεως). Η κατάχρηση τών διεγερτικών έξασθενίζει τó σεξουαλικό ένστικτο και τή σεξουαλική ίκανότητα.

Η άποτοξίνωση δέν είναι τόσο δύσκολη όσο στήν περίπτωση τής μορφίνης. Παρ' όλ' αυτά χρειάζεται ειδική θεραπεία γιατί δέ μπορεί κανείς νά άποτοξινωθεί μόνος του.

Η μορφίνη

Η μορφίνη είναι ένα ήρεμιστικό πάρα πολύ δυνατό πού χρησιμοποιείται για κάθε είδους πόνους: δυνατούς σωματικούς, μεγάλη νευρικήτητα, νευρικούς κλονισμούς κλπ. Ύπάρχει σέ χάπια και σέ ενέσεις.

Η ενέργεια τής μορφίνης εκδηλώνεται μέ διαφορετικούς τρόπους, ανάλογα μέ τόν άνθρωπο. Πολλοί ζαλίζονται, άλλοι αισθάνονται τάση πρós έμετο, άλλα ταυτόχρονα ο πόνος εξαφανίζεται.

Άλλοι πάλι, δοκιμάζουν τó πραγματικό μεθύσι τής μορφίνης, πού λένε ότι συνήθως είναι πολύ ευχάριστο.

Όταν τήν παίρνει κανείς για πολύ καιρό, ή μορφίνη έπιδρά στό μεταβολισμό και στό τέλος ένσωματώνεται σ' αυτόν: γίνεται όχι μόνο συνήθεια αλλά και μιá ανάγκη τού οργανισμού. Ο οργανισμός δέ μπορεί πιά νά κάνει χωρίς αυτήν. Γι' αυτό είναι πολύ όδυνηρό γι' αυτούς πού έχουν συνηθίσει τή μορφίνη, νά σταματήσουν νά τήν παίρνουν.

Είναι τόσο όδυνηρό ώστε πολλοί μορφινομανείς έξακολουθούν νά τήν παίρνουν όχι γιατί έπιζητούν εκείνο τó ευχάριστο μεθύσι, άλλα γιατί φοβούνται ότι θά ύποφέρουν πολύ άν δέ συνεχίσουν νά παίρνουν μορφίνη.

Μερικοί παίρνουν μορφίνη γιατί τούς τήν ἔγραψε ὁ γιατρός γιά νά τούς ἀνακουφίσει. Ἄλλοι —πολύ λιγότεροι— ἀπό περιέργεια. Τή συνηθίζει, ὅμως, κανείς πολύ γρήγορα κι εἶναι ἕνα ἀπ' τὰ πιδ ἐπικίνδυνα ναρκωτικά.

Ἐπάρχουν διάφορα φαρμακευτικά προϊόντα πιδ γνωστά ἀπό τή μορφίνη, πού ἐνεργοῦν μέ τόν ἴδιο τρόπο, χωρίς νά ἔχουν καί τίς ἴδιες δυσάρεστες παρενέργειες. Πρέπει κανείς νά ξέρει ὅτι αὐτά τὰ προϊόντα εἶναι τὸ ἴδιο ἐπικίνδυνα μέ τή μορφίνη.

Ἡρωίνη καί ὄπιο

Ἐχουν τὰ ἴδια ἀποτελέσματα μέ τή μορφίνη. Οἱ γιατροί πιστεύουν ὅτι ἡ ἠρωίνη εἶναι ἀκόμα πιδ ἐπικίνδυνα ἀπό τή μορφίνη κι ὅτι εἶναι πολύ πιδ δύσκολη ἡ ἀποτοξίνωση σ' αὐτή τήν περίπτωση.

Κοκαΐνη

Εἶναι ταυτόχρονα διεγερτικό καί ναρκωτικό. Συνήθως ἀρχίζει νά τήν παίρνει κανείς ἀπό κοινωνική μιμητικότητα. Κάποιος τοῦ τήν προσφέρει χωρίς νά τοῦ πεί τί εἶναι ἢ μερικοί γνωστοί του ὑπό τήν ἐπίρροια ναρκωτικῶν τὸν ἀναγκάζουν σχεδόν νά τήν πάρει.

Ἡ κοκαΐνη εἶναι τὸ πιδ δυνατὸ καί καταστρεπτικὸ ναρκωτικό. Ὁ κοκαΐνομανῆς ἀνδρὸν δὲν βρεῖ κοκαΐνη ἔχει ἀντιδράσεις παράφρονα. Μπορεῖ νά τρελλαθεῖ γιά πάντα. Ἡ θεραπεία γιά τήν ἀποτοξίνωση ἀπὸ τήν κοκαΐνη δὲ μπορεῖ νά γίνει παρὰ μόνο σέ ψυχιατρικὴ κλινικὴ καί εἶναι φοβερὰ δύσκολη καί ὀδυνηρὴ. Οἱ κοκαΐνομανεῖς πού δὲν κάνουν καμιά θεραπεία, τελικὰ βυθίζονται στήν ἀπάθεια καί τήν ἀποκτῆνωση, ἢ ψυχικὴ καί κοινωνικὴ τους ὑπόσταση ἀποσυντίθεται σιγά σιγά. Εἶναι γνωστὸ ὅτι τὸ ποσοστὸ τῶν αὐτοκτονιῶν εἶναι ἕξη φορές μεγαλύτερο σ' αὐτοὺς πού παίρνουν διεγερτικά καί ναρκωτικά.

Ύπνωτικά - ήρεμιστικά

Υπάρχουν πολλά είδη ύπνωτικών. Τὰ πιὸ συνηθισμένα εἶναι τὸ Βάλιουμ καὶ τὸ Λίμπριουμ. Αὐτὰ βέβαια δὲν εἶναι ναρκωτικά ἀλλὰ οἱ γιατροὶ τὰ γράφουν μὲ μεγάλη προσοχή, γιατί υπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ παίρνουν πολὺ μεγαλύτερη ποσότητα ἀπ' ὅ,τι πρέπει.

ΜΗΝ ΞΕΧΝΑΣ...

Ἄν κάποιος σοῦ δώσει χάπια, ἐνέσεις ἢ κάποιο εἶδος χάσις, ἔχεις ἀκόμα τὴ δυνατότητα νὰ ἀρνηθεῖς.

Ἄν δεχθεῖς, πρέπει νὰ ξέρεις ὅτι κινδυνεύεις νὰ χάσεις ἓνα μεγάλο μέρος τῆς ἐλευθερίας σου, δηλαδή τῆς ἐλευθερίας νὰ διαλλέγεις μόνος σου τί θὰ κάνεις.

Πρὶν ἀρχίσεις ἔχεις τὸν καιρὸ νὰ διαλέξεις. Ὑστερα δὲν ἀποφασίζεις ἐσὺ ἀλλὰ τὸ ναρκωτικό. Δὲν εἶναι θέμα ἠθικῆς. Εἶναι μιὰ συνέπεια τῆς φύσης τῶν ναρκωτικῶν καὶ τῆς συγκρότησης τοῦ νευρικοῦ μας συστήματος.

Τὸ σύστημα

Ο ΤΟΠΟΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ ΣΟΥ

Οἱ μεγάλοι ἔχτισαν τὸ σχολεῖο. Αὐτοὶ ἀποφάσισαν νὰ γίνε-
νει ἔτσι κι αὐτοὶ πλήρωσαν γιὰ νὰ χτιστεῖ. Ἐσὺ ὁμως πρό-
κειται νὰ τὸ χρησιμοποήσεις κι ἀποτελεῖ πάνω ἀπ' ὅλα τὸν
δικό σου τόπο δουλειᾶς.

Δὲν πληρώνεσαι γιὰ τὴ δουλειά σου κι οὔτε ἔχεις τὴ δυ-
νατότητα ν' ἀλλάξεις δουλειά, ὅπως κάνουν οἱ μεγάλοι. Ἄν
λοιπὸν θέλεις ἓνα σχολεῖο πιὸ εὐχάριστο, ὁ μόνος τρόπος νὰ
τὸ πετύχεις εἶναι νὰ μεταμορφώσεις τὸ δικό σου σχολεῖο.

Βέβαια, δὲν ἔχεις τὸ δικαίωμα ν' ἀποφασίζεις οὔτε νὰ
δίνεις τὴ γνώμη σου. Οἱ μεγάλοι θέλουν πάντα νὰ κρατοῦν
ὅλη τὴν ἐξουσία στὰ χέρια τους καί, μέχρι νὰ μάθετε καί
σεῖς τὸ σύστημα καλά, θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ τὸ κάνουν μὲ
εὐκολία.

Κανένας, ὁμως, δὲ μπορεῖ νὰ σὲ ἐξουσιάζει ἂν ἐσὺ δὲ θέ-
λεις. Οἱ μεγάλοι δὲ μποροῦν νὰ κατευθύνουν τὶς σκέψεις καί
τὶς ἀπόψεις σου. Μποροῦν, ἴσως, νὰ σὲ ἀναγκάζουν νὰ λές
αὐτὰ πὸν θέλουν ν' ἀκούσουν ἀλλὰ εἶσαι ἐλεύθερος νὰ σκέ-
φτεσαι ὅτι θέλεις καί νὰ δράς ὅπως ἐσὺ νομίζεις ὅτι πρέπει.

Ἄν εἴσατε πολλοὶ πὸν θέλετε τὸ ἴδιο πράγμα καί ὑπο-
στηρίζετε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, ἡ δύναμή σας γίνεται πολὺ πιὸ
μεγάλη. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση ἔχετε πιθανότητες νὰ ἐπι-
δράσετε ἀποφασιστικὰ καί σὲ τομεῖς ὅπου μόνο οἱ μεγάλοι
ἔχουν τὸ δικαίωμα τῆς ἀπόφασης.

Οἱ μεγάλοι θὰ σᾶς ἔχουν πεῖ, βέβαια, πολλὲς φορές, ὅτι
τὰ σχολεῖα εἶναι φτιαγμένα γιὰ σᾶς. Παρ' ὅλ' αὐτά, εἶναι
φτιαγμένα καί διαρρυθμισμένα ὅπως ἀρέσει στοὺς μεγάλους.
Πολὺ σπάνια εἶναι τὰ σχολεῖα ὅπου τὰ παιδιὰ αἰσθάνονται

άνετα. Αυτό μπορεί ν' αλλάξει, μέχρι κάποιο βαθμό, αν βαλθείτε πολλοί μαζί να τὸ αλλάξετε.

Ἄν τὸ σχολεῖο σας μοιάζει μὲ μουσεῖο ἢ μὲ ἔκθεση, αὐτὸ ὀφείλεται στὸ ὅτι οἱ μεγάλοι φοβοῦνται νὰ μεταχειρίζονται τὰ πράγματα. Τὰ πράγματα δὲν πρέπει νὰ σπᾶνε, οὔτε νὰ θρωμίζου καί, κυρίως, πρέπει πάντα νὰ φαίνονται καινούργια. Πολλές φορές ἔχουμε τὴν ἐντύπωση ὅτι τὰ πράγματα ἔχουν φοβερὴ ἐξουσία πάνω στοὺς ἀνθρώπους καὶ ὄχι οἱ ἀνθρώποι πάνω στὰ πράγματα.

Ἡ αἴθουσα

Οἱ περισσότερες σχολικὲς αἴθουσες μοιάζουν μὲ ἄβολες αἴθουσες ἀναμονῆς. Κι αὐτὸ τὸ θρῖσκει φυσικὸ ὄλος ὁ κόσμος:

—Στὶς περισσότερες αἴθουσες ἔχουν τρεῖς σειρὲς θρανία.

—Πρέπει νὰ κάθεται πάντα κανεὶς στὴν ἴδια θέση.

—Μόνον ὁ καθηγητὴς μπορεί νὰ περιφέρεται ἐλεύθερα μέσα στὴν τάξη κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ μαθήματος.

—Δὲν ὑπάρχουν ποτὲ φυτὰ ἢ ζῶα μέσα σὲ μιὰ τάξη.

—Τὰ καθίσματα, εἴτε εἶναι θρανία εἴτε καρέκλες, εἶναι πάντα σκληρὰ καὶ ἄβολα.

—Τὸ ραδιόφωνο καὶ τὸ πικάπ οὔτε κἀν μπαίνουν ποτὲ στὴν αἴθουσα.

—Ὅλοι πρέπει νὰ κατεβαίνουν στὴν αὐλή, τὴν ὥρα τοῦ διαλείμματος.

Ἄν ἔτσι εἶναι τὰ πράγματα καὶ στὴν τάξη σας, σημαίνει ὅτι πηγαίνετε σ' ἓνα σχολεῖο πού δὲν ἀξίζει καὶ πολλὰ πράγματα. Τὸ γεγονός ὅτι ὄλοι τὸ θεωροῦν φυσιολογικὸ δὲ σημαίνει ὅτι εἶναι φυσιολογικό. Μὴν προσπαθεῖτε νὰ τὰ ἀλλάξετε ὄλα μαζί. Ἡ κάθε νίκη θὰ εἶναι ἓνα πολὺ θετικὸ θῆμα, ἀφοῦ θὰ κάνει τὴν αἴθουσά σας πιὸ εὐχάριστη. Ἄν μοιραζόσαστε τὴν αἴθουσα μὲ τὴν τάξη ἑνὸς ἄλλου σχολείου, μπορείτε νὰ ἔρθετε σ' ἐπαφὴ μ' αὐτὰ τὰ παιδιὰ καὶ νὰ συνεννοηθεῖτε μαζί τους.

Οί διάδρομοι

Στά περισσότερα σχολεία, οί διάδρομοι χρησιμεύουν μόνο και μόνο για νά στέλνουν τούς μαθητές σέ διάφορες κατευθύνσεις. Τίς περισσότερες φορές είναι θλιβεροί σά διάδρομοι φυλακῶν. Σέ μερικά μοντέρνα κτίρια ἔχουν προσπαθήσει νά τούς κάνουν πιό χαρούμενους βάζοντας μερικές γλάστρες ἢ εἰκόνες.

Παρ' ὄλ' αὐτά, οί διάδρομοι μποροῦν νά χρησιμοποιηθοῦν σέ πολλά πράγματα:

- Μπορεῖ κανεῖς νά κάθεται ἐκεῖ σά διαλείμματα, γιατί ἔξω κάνει πολὺ κρύο ἢ πολὺ ζέστη, ἢ μόνο καὶ μόνο γιατί δὲν ἔχει κέφι νά κατέβει στήν αὐλή.
- Μπορεῖ νά γίνεῖ χῶρος ὅπου ἐπιτρέπεται τὸ κάπνισμα.
- Μπορεῖ νά γίνεῖ χῶρος ἐκθέσεως.
- Μπορεῖ νά χωράει καμιὰ πολυθρόνα καὶ μερικὰ μαξιλάρια καὶ ἔτσι νά γίνεῖ μιὰ συμπαθητικὴ γωνιά.

Οί τουαλέττες

Στά περισσότερα σχολεία οί τουαλέττες λειτουργοῦν ἀσχημα, εἶναι θρώμικες καὶ ἀπαίσιες. Ἐάν αὐτὸ συμβαίνει καὶ στὸ σχολεῖο σας, μὴ διστάσετε νά χρησιμοποιήσετε τίς τουαλέττες τῶν καθηγητῶν. Στὸ κάτω - κάτω καὶ ἐσεῖς κάνετε, ἐκεῖ μέσα δ,τι κάνουν καὶ κείνοι.

Οί βαθμοί

Οί βαθμοί έχουν τήν ίδια χρησιμότητα στο σχολείο πού έχουν και τὰ χρήματα στή ζωή: ἀναγκάζει τούς ἀνθρώπους νά κάνουν πράγματα πού δέν έχουν καθόλου ὄρεξη νά κάνουν. Ἔτσι ἡ ἐργασία γίνεται ἕνα καθήκον πού τὸ ἐκτελοῦμε ὄχι γιατί αἰσθανόμαστε μιὰ ικανοποίηση, ἀλλά γιά νά κερδίσουμε χρήματα ἢ βαθμούς.

Γιά πολλούς μεγάλους, τὸ νά κερδίζουν περισσότερα χρήματα ἔχει γίνει αὐτοσκοπός. Δέν ἀναρωτιοῦνται ποτέ πῶς και γιατί τὰ κερδίζουν. Ξεχνοῦν ὅτι αὐτὸ πού ἔχει τὴ μεγαλύτερη σημασία, εἶναι τὸ νά χαίρεσαι τὴ δουλειά σου.

Στὴν κοινωνία μας, στοῦ σύστημα στοῦ ὁποῖο ζοῦμε, ὅταν ἔχει κανεὶς πολλά χρήματα τοῦ φέρονται μὲ ἰδιαίτερο σεβασμό. Οἱ βαθμοί, οἱ καλοὶ βαθμοὶ μποροῦν κι αὐτοὶ νά γίνουν αὐτοσκοπός, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ ἂν αὐτὸ πού κάνουμε γιά νά τούς ἀποκτήσουμε χρησιμεύει σέ κάτι. Καὶ τούς μαθητὲς πού παίρνουν τούς περισσότερους καλοὺς βαθμούς τούς ἀντιμετωπίζουν μὲ πολὺ μεγαλύτερη σοβαρότητα ἀπὸ τούς ἄλλους.

Οἱ βαθμοὶ εἶναι ἀπάτη

Οἱ βαθμοὶ εἶναι ἀπάτη. Μὲ τούς βαθμούς ξεγελάμε ὅλο τὸν κόσμο, τούς ἄλλους και τὸν ἑαυτὸ μας.

Ξεγελάμε τούς ἄλλους προσπαθώντας νά τούς πείσουμε ὅτι ἕνας καλὸς βαθμὸς ἀντιστοιχεῖ στοῦ ἀποτέλεσμα μιᾶς καλῆς δουλειᾶς. Τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς δουλειᾶς εἶναι αὐτὸ πού δημιουργήσαμε ἢ αὐτὸ πού μάθαμε.

Ξεγελάμε τούς ἄλλους προσπαθώντας νά τούς πείσουμε ὅτι

θά μάθουν κάτι για κάποιο μαθητή με τὸ νὰ συμβουλευτοῦν τοὺς βαθμοὺς του.

Ἐεγελάμε τὸν ἑαυτὸ μας ὅταν πιστεύουμε ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῆς δουλειᾶς μας μποροῦν νὰ ἐκτιμηθοῦν μ' ἓνα βαθμὸ πὺ παίρνοῦμε μὲ ἄριστα τὸ 10 ἢ τὸ 20.

Ἐεγελάμε τὸν ἑαυτὸ μας, ὅταν, ἀντὶ νὰ ἐνδιαφερόμαστε γιὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ προσπαθοῦμε νὰ τοὺς καταλάβοῦμε, διαζόμεστε νὰ τοὺς κρίνοῦμε ἀπὸ τοὺς βαθμοὺς πὺ πήραν.

Πρέπει νὰ ζητᾶτε ἀπὸ τὸν καθηγητὴ σας νὰ σᾶς ὑποδεικνύει τί ξέρετε καὶ τί δὲν ξέρετε, τὰ δυνατὰ καὶ ἀδύνατά σας σημεῖα καὶ τί πρέπει νὰ μάθετε ἀκόμα. Καὶ πάντα πρέπει νὰ ξέρετε ὅτι τὸ πιὸ σπουδαῖο εἶναι: μ' ἐνδιαφέρει; μὲ κάνει νὰ πλήττω; Ὅταν τελειώσετε τὸ σχολεῖο, θὰ καταλάβετε ὅτι αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰ πράγματα μετρᾶνε περισσότερο.

Πολλοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι οἱ βαθμοὶ μᾶς βοηθοῦν νὰ ἐκτιμήσουμε τίς γνώσεις ἑνὸς μαθητῆ. Αὐτὸ, ἐκτὸς ἀπὸ λάθος εἶναι καὶ κουτὸ. Δὲν ὑπάρχει καμιὰ ὕλη ὅπου νὰ μποροῦμε νὰ μετρήσουμε τίς γνώσεις ὅπως μετροῦν γουρούνια ἢ πατάτες, οὔτε καὶ νὰ ὑπολογίσουμε τὴ γνώση ὅπως ὑπολογίζουμε τὸ μῆκος ἑνὸς δρόμου ἢ ἑνὸς ὑφάσματος.

Σὲ κάθε ὕλη, ὑπάρχουν πράγματα πὺ ξέρουμε κι ἄλλα πὺ δὲν ξέρουμε. Οἱ βαθμοὶ εἶναι κουτὸ μέσο καὶ δὲ χρησιμεύει σὲ τίποτα ἀφοῦ δὲ δείχνουν τί ξέρουμε καὶ τί δὲν ξέρουμε.

Οἱ βαθμοὶ εἶναι ἓνα μέσο πίεσης ἐκ μέρους τῶν καθηγητῶν

Οἱ βαθμοὶ χρησιμεύουν καὶ γιὰ νὰ τιμωρήσουν ἢ νὰ ἀνταμείψουν ἓνα μαθητῆ. Ὑπάρχουν π.χ. περιπτώσεις μαθητῶν μὲ πολλὰς «δυνατότητες», οἱ ὅποιοι ὁμως εἶναι «ἀμελεῖς» σὲ κάποιο μάθημα. Γιὰ νὰ τοὺς ἀναγκάσουν, λοιπόν, νὰ δουλέψουν παραπάνω τοὺς βάζουν χειρότερους βαθμοὺς ἀπ' ὅ,τι ἀξίζουν. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ὁ ἴδιος καθηγητὴς μπορεῖ νὰ ἀνταμείψει ἓνα μαθητῆ πολὺ «ἐργατικό» μ' ἓνα καλὸ βα-

θμό, ακόμα κι αν ο μαθητής αυτός δεν είναι πολύ καλός σ' αυτό το μάθημα.

Όταν ανακατεύουμε τις δυο λειτουργίες που έχουν οι βαθμοί, δηλαδή τη λειτουργία της αξιολόγησης της γνώσης με τη λειτουργία της ανταμοιβής ή τιμωρίας, —πράγμα που γινόταν πάντα και γίνεται ακόμα— το μόνο που δε μπορούμε να καταλάβουμε είναι τί σημαίνουν οι βαθμοί στην πραγματικότητα. Δεν είναι δυνατόν να αξιολογούμε τη γνώση και ταυτόχρονα να τιμωρούμε ή να ανταμειβούμε: είναι σά να λέγαμε σέ κάποιον ότι του δίνουμε μερικούς πόντους παραπάνω από το ύψος που έχει γιατί έκανε προσπάθειες να ψηλώσει. Για να καταλάβουμε τί σημαίνει ένας βαθμός θά 'πρεπε τουλάχιστον αυτός ο βαθμός να συνοδεύεται από μιá λεπτομερειακή εξήγηση και σ' αυτή την περίπτωση γιατί να μην άρχεστούμε σ' αυτή τη λεπτομερειακή εξήγηση;

Οί βαθμοί δε μάς δίνουν καμιά πληροφορία για τούς μαθητές, εκείνο που μάς λένε είναι τί γνώμη έχει ο καθηγητής για τούς μαθητές.

Δεν έχει νόημα, όταν βρισκόσαστε ανάμεσα σέ φίλους σας να συγκρίνετε τούς βαθμούς σας. Μ' αυτό τον τρόπο το μόνο που κάνετε είναι να βοηθάτε τούς καθηγητές σας που χρησιμοποιούν τούς βαθμούς για να σάς στρέψουν τόν ένα ενάντια στόν άλλο κι αντί να σάς κάνουν φιλικούς συνεργάτες, σάς μετατρέπουν σέ ανταγωνιστές και αντίπαλους.

Όταν ένας καθηγητής δείχνεται άνίκανος να κάνει ενδιαφέρουσα τη διδασκαλία του και δεν καταφέρνει να σάς κάνει να δουλέψετε με εύχαρίστηση, τότε χρησιμοποιεί τούς βαθμούς για να σάς αναγκάσει να δουλέψετε με τó ζόρι.

OXI στους βαθμούς

Σέ πολλούς μαθητές άρέσει πολύ να παίρνουν βαθμούς, τούς φαίνεται άπαραίτητο να αξιολογείται ή έργασία τους. Ένας βαθμός, όμως, δε σάς δίνει καμιά πληροφορία για τήν επίδοσή σας. Να άπαιτείτε να σάς λένε πάντα τί καλό και τί

κακό ἢ λάθος ὑπῆρχε στὶς ἀσκήσεις σας, ἢ στὴν κόλλα σας. Ἄπ' αὐτό, τουλάχιστον, κάτι θὰ διδαχθεῖτε.

Τὸ σχολεῖο συνήθως, πρέπει νὰ ἀνακοινῶνει τοὺς βαθμοὺς σας στοὺς γονεῖς σας. Ἄν αὐτὸ γίνεται μ' ἕνα χαρτάκι μὲ βαθμοὺς πού σᾶς δίνουν νὰ μεταβιβάσετε στοὺς γονεῖς σας, ἀρνηθεῖτε νὰ τὸ πάρετε. Σ' ἕνα σωρὸ σχολεῖα, οἱ μαθητὲς ἀρνήθηκαν νὰ πάρουν τοὺς βαθμοὺς καὶ τὰ σχολεῖα ἀναγκάστηκαν νὰ τοὺς στείλουν ταχυδρομικῶς. Μὴ δεχόσαστε οὔτε νὰ σᾶς μιλοῦν γιὰ βαθμοὺς. Μὲ τὸ νὰ ἀρνηθεῖτε καὶ νὰ ἀποκηρύξετε τοὺς βαθμοὺς, ἐμποδίζετε νὰ ἐξαφανιστεῖ ἡ φιλία καὶ ἡ συντροφικότητα ἀνάμεσα στοὺς συμμαθητὲς σας.

Οἱ καθηγητὲς, πολλὲς φορές, σᾶς βαθμολογοῦν γιατί εἶναι ἀναγκασμένοι νὰ τὸ κάνουν. Αὐτὸ ἀποτελεῖ μέρος τοῦ κανονισμοῦ πού εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ἀκολουθοῦν. Ὑπάρχουν, ὅμως, καθηγητὲς πού αὐτὸ τοὺς ἀρέσει καὶ μοιράζουν βαθμοὺς («Τάδε, ἂν δὲ σωπάσεις θὰ σοῦ θάλω μηδὲν») σὰ νὰ μοιράζουν τιμωρίες ἢ ξυλιές. Χρησιμοποιοῦν τοὺς βαθμοὺς γιὰ νὰ ἀπειλήσουν ἢ νὰ φοβίσουν τοὺς μαθητὲς. Πέστε καὶ ξαναπέστε πολλὲς φορές σ' αὐτοὺς τοὺς καθηγητὲς ὅτι γιὰ σᾶς, οἱ βαθμοὶ εἶναι ἀπάτη.

Μὴ γινόσαστε συνένοχοι τῆς κουταμάρας ὀρισμένων καθηγητῶν πού σᾶς θάζουν μηδὲν ἐπειδὴ δώσατε λευκὴ κόλλα ἢ γιατί δὲν ἐτοιμάσατε ἢ δὲ διαβάσατε τὸ μάθημα. Τὸ νὰ θέλουν νὰ ἀξιολογήσουν καὶ νὰ κρίνουν μιὰ ἐργασία πού δὲν ἔγινε, εἶναι πέρα γιὰ πέρα ἡλίθιο. Δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ μετρήσει καὶ νὰ ἀξιολογήσει κανεὶς κάτι πού δὲν ἔγινε. Τὸ μηδὲν γιὰ μιὰ ἐργασία πού δὲν ἔγινε ἀποτελεῖ ἴσως τρομοκρατία, ἀνόητη δικτατορευση, ἀλλά, μὲ κανένα τρόπο δὲν εἶναι παιδαγωγικὸ μέσο.

Εὐτυχῶς, ὑπάρχουν μερικοὶ καθηγητὲς πού ἔχουν βαρεθεῖ τοὺς βαθμοὺς, τοὺς μέσους δρους καὶ τὰ παρόμοια καὶ ξέρουν πολὺ καλά ὅτι ὅλ' αὐτὰ δὲ χρησιμεύουν σὲ τίποτα.

Μιλεῖστε μὲ τοὺς καθηγητὲς σας καὶ ρωτεῖστε τους τί σκέπτονται γιὰ τοὺς βαθμοὺς. Ἄν φανοῦν προσιτοὶ καὶ λογικοὶ πέστε τους ὅτι δὲ σᾶς ἐνδιαφέρουν οἱ βαθμοὶ κι ὅτι προτιμᾶτε λεπτομερειακὲς ἐξηγήσεις.

Ζητεῖστε ἀπὸ τοὺς συμπαθητικούς καθηγητὲς σας —ἂν

υπάρχουν— να μιλήσουν στους γονείς σας. Γιατί, συνήθως, οί γονείς είναι εκείνοι πού παθιάζονται περισσότερο με τους βαθμούς: έχουν την πεποίθηση ότι οί βαθμοί τους μαθαίνουν νέα πράγματα σε σχέση με τά παιδιά τους.

Οί εξετάσεις και οί διαγωνισμοί

Οί εξετάσεις κι οί διαγωνισμοί χρησιμεύουν, ὅπως κι οί βαθμοί, στο νά σᾶς φοβίσουν γιά νά δουλεύετε περισσότερο.

Ἐπάρχουν ἀκόμα πολλά σχολεῖα πού πιστεύουν ὅτι οί εξετάσεις εἶναι ἓνα μέσο γιά νά ὑπολογίζονται οί γνώσεις σας και τὸ ἐπίπεδό σας. Αὐτὸ εἶναι λάθος! Ποτὲ ἓνας διαγωνισμὸς δὲ μπορεῖ νά καθορίσει τί ξέρετε.

Στοὺς διαγωνισμοὺς παρουσιάζετε μιὰ πλαστὴ εἰκόνα τοῦ τί εἴσατε σὲ θέση νά κάνετε. Κι αὐτὸ γιὰτί δὲν ἐργαζόσαστε μέσα στις ἴδιες συνθήκες, πού ἐργαζόσαστε κανονικά. Οί εξετάσεις δείχνουν μόνο και μόνο αὐτὰ πού ἔχετε μάθει ἀπ' ἔξω κι αὐτὰ πού σᾶς ἔχουν βάσει στο κεφάλι σας. Σπάνια, ὅμως, δείχνουν ἂν μπορεῖτε νά σκεφτεῖτε και νά βρεῖτε μόνοι σας τὴ λύση ἑνὸς προβλήματος.

Εἶναι ἀδύνατο και παράλογο νά ἐμπιστεύεται κανεὶς τὰ ἀποτελέσματα τῶν διαγωνισμῶν. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πλαστὴ εἰκόνα τῶν ἱκανοτήτων, ὑπάρχουν μαθητὲς πιδὸ νευρικοὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἄλλοι πού ἔχουν κάποια ἀτυχία. Δὲν ἔχετε δικαίωμα νά συζητήσετε τὰ θέματα μὲ τοὺς συμμαθητὲς σας και, εἴτε πρόκειται γιά προφορικὴ εἴτε γιά γραπτὴ εξέταση, δὲν ἔχετε παρὰ ἓνα πολὺ περιορισμένο περιθώριο χρόνου γιά νά ἀπαντήσετε.

Στὰ σχολεῖα ὅπου ὑπάρχουν ἀδιάκοπα διαγωνισμοὶ (ἐξαμηνιαῖοι, πρόχειρα διαγωνίσματα, εἰσαγωγικὲς κλπ.) ἡ ποιότητα τῆς ἐκπαίδευσης και τῆς μάθησης μειώνεται σημαντικά. Οί καθηγητὲς, στὴν οὐσία, δὲ διδάσκουν μιὰ ὕλη ἀλλὰ πῶς νά περνάει κανεὶς στοὺς διαγωνισμοὺς κι οί μαθητὲς — ἐκτὸς ἀπὸ ἐξαιρέσεις — δὲ μαθαίνουν παρὰ πῶς νά περνᾶνε στοὺς διαγωνισμοὺς.

Αὐτὴ ἡ κατάσταση μπορεῖ ν' ἀλλάξει

Στὰ περισσότερα σχολεῖα τοῦ κόσμου ὑπάρχουν ἀκόμη ἐξετάσεις προβιδασμοῦ ἀπὸ τῆ μιᾶ τάξη στὴν ἄλλη. Αὐτὲς οἱ ἐξετάσεις κάνουν τόσο τοὺς μαθητὲς ὅσο καὶ τοὺς καθηγητὲς νὰ χάνουν πολὺτιμο καιρό. Θὰ ἔπρεπε νὰ γίνεῖ μιὰ προσπάθεια νὰ καταργηθοῦν. Βέβαια, αὐτὸ δὲ θὰ ἴναι εὐκολο, γιατί εἶναι σὰ νὰ ἐπιτιθεταὶ κανεὶς ἐνάντια σ' ὀλόκληρο τὸ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα στὴν Ἑλλάδα, τὸ ὁποῖο στηρίζεται στὴ διαλογία, στὴν καταπίεση καὶ τὴν ἀπόρριψη.

Οἱ ἐξετάσεις γίνονται μ' ἓνα τρόπο παράλογο. Δὲν πρέπει νὰ ἔχετε τίποτα μαζί σας, ἐκτὸς ἀπὸ γραφικὴ ὕλη, ὑπάρχουν μάλιστα μέρη πού σᾶς ψάχνουν σχεδόν, πρὶν νὰ μπεῖτε στὴν αἴθουσα. Ὅσο γιὰ τίς προφορικὲς ἐξετάσεις, σᾶς ἀφήνουν νὰ περιμένετε τουλάχιστον μιὰ ὥρα καὶ φυσικὰ κανεὶς γίνεται πολὺ νευρικός καί, καμιά φορά, δὲ μπορεῖ οὔτε νὰ ἀπαντήσει.

Οἱ ἐξετάσεις θὰ μπορούσαν νὰ γίνονται μὲ διαφορετικὸ τρόπο. Θὰ μπορούσαν οἱ μαθητὲς νὰ φέρουν μαζί τους βιβλία καὶ σημειώσεις. Τὸ διαγώνισμα θὰ μπορούσε κάλλιστα νὰ γίνεταὶ σὲ μιὰ βιβλιοθήκη ὅπου μπορεῖτε νὰ συμβουλευτεῖτε ὅ,τι βιβλία σᾶς χρειάζονται. Στὶς προφορικὲς ἐξετάσεις θὰ μπορούσε ὁ καθηγητὴς νὰ σᾶς ἀφήσει μερικὲς ὥρες γιὰ νὰ ἐτοιμάσετε τὴν ἀπάντηση.

Οἱ διαγωνισμοί, μ' αὐτὸ τὸν τρόπο θὰ ἔχαν περισσότερο νόημα. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, τουλάχιστον, θὰ φαινόταν ἂν οἱ μαθητὲς εἶναι ἱκανοὶ νὰ βρίσκουν στοιχεῖα γιὰ ἓνα θέμα καὶ νὰ τὸ παρουσιάσουν.

Οἱ ἐξετάσεις τοῦ ἑξαμήνου τείνουν νὰ ἐξαφανιστοῦν σὲ ὀρισμένες χώρες. Ὅσο γιὰ τοὺς διαγωνισμοὺς πού ἔχουν σκοπὸ νὰ προβιδάσουν τοὺς μαθητὲς στὴν ἐπόμενη τάξη καὶ γιὰ τίς εἰσαγωγικὲς, ἐκεῖ τὸ πράγμα εἶναι πολὺ πιὸ δύσκολο.

Ἄν πιστεύετε ὅτι τὸ σύστημα τῶν διαγωνισμῶν εἶναι κακό, πρέπει ν' ἀγωνιστεῖτε γιὰ τὴν κατάργησή του. Ἄν τὰ διαθέματα πού θὰ κάνετε δὲ φέρουν κανένα ἀποτέλεσμα, μπορεῖτε νὰ καταφύγετε στὴν ἀπεργία τῶν διαγωνισμῶν ἢ στὶς

λευκές κόλλες. Προσέξτε, όμως! Αυτό δὲ μπορεῖ νὰ γίνεῖ μόνο ἀπὸ μερικοὺς μαθητὲς. Πρέπει νὰ εἶναι ἀποφασισμένοι οἱ μαθητὲς μιᾶς τάξης ἢ ἐνὸς σχολείου ἢ ἀκόμα κι οἱ μαθητὲς τῶν σχολείων μιᾶς δλόκληρης πόλης.

Τί είναι ή συμμετοχή;

Ἡ «συμμετοχή» ἔνα κόλπο πού ἐφευρέθηκε μετὰ τὴν ἐξέγερση τοῦ Μάη τοῦ '68, γιὰ νὰ δώσει τὴν ψευδαίσθηση στοὺς μαθητὲς ὅτι συμμετέχουν στὴ ζωὴ καὶ τὴ λειτουργία τοῦ σχολείου. Στὴ Γαλλία, ὅπου υἱοθετήθηκε γιὰ πρώτη φορά, κάθε τάξη ἐκλέγει δυὸ ἀντιπροσώπους καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν τάξεων διαλέγουν τοὺς μαθητὲς πού θὰ συμμετέχουν στὴ διοίκηση τοῦ γυμνασίου.

Ἡ συμμετοχὴ δὲν εἶναι σοβαρὸ πρᾶγμα: οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν μαθητῶν δὲν ἔχουν καμιὰ πραγματικὴ ἐξουσία. Τις περισσότερες φορές εἶναι φοβερὰ δύσκολο ἀκόμα καὶ νὰ ἀκουστεῖ ἢ φωνῆ τους ἀνάμεσα σ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἐνήλικους πού ξέρουν πολὺ καλλίτερα τὸ σύστημα καὶ εἶναι γεμάτοι διπλωματία καὶ πονηριά.

Σὲ πολλὰ σχολεῖα, οἱ ἴδιοι οἱ μαθητὲς ἀποφάσισαν ὅτι δὲ χρησιμεύει σὲ τίποτα νὰ στείλουν ἀντιπροσώπους. Ἡ συμμετοχὴ δὲν εἶναι ἡ δημοκρατία, ἀλλὰ ἀπλᾶ καὶ μόνο μιὰ φάρσα. Ἄν, λοιπόν, ἀποφασίσετε παρ' ὅλ' αὐτὰ νὰ ἐκλέξετε ἀντιπροσώπους ἢ καὶ νὰ ἐκλεγεῖτε ἐσεῖς, πηγαίνατε στὸ διοικητικὸ συμβούλιο, ὄχι παίρνοντάς το στὰ σοβαρὰ ἀλλὰ γιὰ νὰ ἀποδείξετε ὅτι πρόκειται ὄντως γιὰ μιὰ φάρσα.

Ἐπιβάλετε τὴ δημοκρατικὴ σας «συμμετοχὴ»

Μπορεῖτε νὰ παρατήσετε τὴ διοίκηση τοῦ σχολείου μέσα στὴν ὁποία δὲ θὰ ἀποκτήσετε ποτὲ καμιὰ δύναμη καὶ νὰ δημιουργήσετε τὰ δικά σας μαθητικὰ συμβούλια.

Κάθε τάξη μπορεῖ νὰ ἐκλέξει τρεῖς - τέσσερις ἀντιπροσώπους πού νὰ ὑπερασπίζον τὰ συμφέροντα καὶ τὶς διεκδική-

σεις τῆς τάξης στους καθηγητές, τὸ γυμνασιάρχη κλπ. Οἱ ἀντιπρόσωποι ἔχουν ἐξουσιοδότηση νὰ υπερασπίζονται αὐτὰ πὺ ἀποφασίσατε ἐσεῖς, κι ὄχι νὰ ἀποφασίζουν μόνοι τους. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτό, οἱ ἀντιπρόσωποι μιᾶς τάξης δὲ μποροῦν νὰ υπερασπίζονται παρὰ μόνο τις διεκδικήσεις τῆς τάξης πὺ τὸς ψήφισε. Κάθε τάξη πρέπει νὰ ἔχει τὸς δικὸς της ἀντιπροσώπους. Οἱ ἀντιπρόσωποι ὄλων τῶν τάξεων νὰ μαζεύονται γιὰ νὰ συζητοῦν τὰ κοινὰ προβλήματα. Μποροῦν, ἀκόμα καὶ νὰ ἐκλέγουν μερικοὺς μαθητὲς πὺ νὰ ἀντιπροσωπεύουν τὸ σχολεῖο στὸ σύνολό του.

Νὰ εἰσατε σίγουροι ὅτι ἡ διοίκηση τοῦ σχολεῖου θὰ ἀντιμετωπίσει σοβαρὰ ἓνα συμβούλιο ἢ μιὰ ἐπιτροπὴ πὺ ἀντιπροσωπεύει δημοκρατικὰ ὄλους τὸς μαθητὲς κι αὐτὸ γιὰτὶ θὰ φοβοῦνται τὴ δραστηριότητα πὺ μπορεῖτε νὰ ἔχετε ὄλοι ἐνωμένοι γιὰ νὰ πετύχετε τὸ σκοπὸ σας.

Ἐταν συγκεντρωθῆσατε, πρέπει νὰ μάθετε ν' ἀκοῦτε καὶ μάλιστα νὰ παίρνετε ὑπ' ὄψη σας τὴν κριτικὴ τῶν συμμαθητῶν σας. Φυσικά, εἶσαι πεισμένος ὅτι ἔχεις δίκιο, ἀλλὰ μὴν ξεγνᾶς: αὐτοὶ πὺ κάνουν κριτικὴ εἶναι συνήθως οἱ πιὸ δραστήριοι κι οἱ πιὸ ἀποφασισμένοι γιὰ δράση: μόνο τὰ πρόβαρα καὶ οἱ ἀσχετοὶ συμφωνοῦν μὲ ὄλα. Ἐν νομίζεις ὅτι σὲ κριτικάρουν πολλοὶ συμμαθητὲς σου, παραιτήσου ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴ ἢ τὸ συμβούλιο, ὅπου ἀνήκεις καὶ προσπάθησε νὰ καταλάβεις, γιὰτὶ σοῦ κάναν κριτικὴ. Αὐτὸ δὲν εἶναι ἦττα καὶ δὲν εἶναι καθόλου ταπεινωτικό. Εἶναι μιὰ προϋπόθεση τῆς δημοκρατικῆς λειτουργίας. Ἐφησε νὰ δοκιμάσουν κι ἄλλοι τὴ δουλειὰ πὺ εἶχες ἀναλάβει καὶ ἀσχολήσου μὲ μιὰ ἄλλη δουλειὰ.

Ἡ ἀλληλεγγύη

Ἐνα ἀπὸ τὰ ἐπιχειρήματα πὺ χρησιμοποιοῦν οἱ διάφορες ἀρχὲς γιὰ νὰ ἀρνηθοῦν στους μαθητὲς τὸ πραγματικὸ δικαίωμα «συμμετοχῆς» εἶναι ὅτι «δὲν ἔχουν ὄριμότητα» καὶ δὲν «εἶναι σὲ θέση νὰ συλλάβουν τὰ προβλήματα σ' ὄλη τους τὴν πολυπλοκότητα». Τὸ ἴδιο πράγμα ἔχει εἰπωθεῖ γιὰ τὸς

Ἀσιάτες, τοὺς Ἀφρικανούς, τοὺς Ἰνδοὺς, τοὺς Μαύρους, τοὺς Ἐρυθρόδερμους καὶ γιὰ ὄλους ὄσους ἔχουν πέσει θύματα «προστασίας» καὶ ἐκμετάλλευσης. Ἐέρετε πολὺ καλὰ ὅτι αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα δὲν ἀξίζει φράγκο. Γι' αὐτὸ δὲν πρέπει ποτὲ νὰ τὸ χρησιμοποιεῖτε γιὰ τοὺς μικρότερους μαθητές.

Οἱ μικροὶ καὶ μεσαῖοι μαθητές, ἔχουν πολλὰς φορές, ἄλλα προβλήματα ἀπ' τὰ δικά σας. Μὴν τοὺς παρατᾶτε στὴν τύχη τους. Βοηθεῖστε τους νὰ κάνουν ὁμάδες συζήτησης καὶ μελέτης. Δώστε τους νὰ καταλάβουν ὅτι μποροῦν νὰ ἀλλάξουν μερικὰ πράγματα ἀρκεῖ νὰ ἐνεργήσουν ὄλοι μαζί.

Βάση τῆς δημοκρατίας εἶναι ἡ συζήτηση πού καταλήγει στὴν ἀπόφαση νὰ δράσουν ὄλοι, ἀλληλέγγυοι ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλο, γιὰ νὰ πραγματοποιήσουν τὸ σκοπὸ τους.

Διαφωνίες καὶ σύγκρουση συμφερόντων

Εἶναι φυσικὸ —οἱ περισσότεροὶ συμφωνοῦν πάνω σ' αὐτὸ— νὰ μὴν ἔχουμε ὄλοι τὴν ἴδια γνώμη καὶ οἱ γνώμες τῶν ἄλλων δὲν εἶναι πάντα χειρότερες ἢ καλλίτερες ἀπὸ τὴν δικήν μας. Ἡ δικτατορία τῆς πλειοψηφίας εἶναι μιὰ μέθοδος γιὰ νὰ προχωροῦν τὰ πράγματα: ἐφαρμόζονται οἱ ἀπόψεις τῆς πλειοψηφίας.

Ἡ δικτατορία τῆς πλειοψηφίας στηρίζεται σὲ δύο βάσεις: ἡ πρώτη συνίσταται στὸ νὰ πείθει γιὰ νὰ κερδίζει ὄσο γίνεται πιὸ πολλοὺς ὁπαδοὺς, ἡ δευτέρα εἶναι ἡ ψηφοφορία πού δίνει τὴν ἐξουσία στὴν πλειοψηφία.

Θὰ μπορούσαμε, ὅμως, νὰ ἐξηγήσουμε τὴν διαφορὴν ἀπόψεων μὲ τὸν ἐξῆς τρόπο: τὸ ὅτι ἔχουμε διαφορετικὴ γνώμη ὀφείλεται εἴτε στὸ γεγονός ὅτι δὲν καταλαβαίνουμε εὐκολὰ εἴτε στὸ ὅτι οἱ γνώσεις μας μᾶς ὀφρεῖται νὰ σκεφτόμαστε διαφορετικὰ.

Ἄν αὐτὸ τὸ τελευταῖο ἰσχύει, τότε οἱ δύο πραγματικὲς βάσεις τῆς δημοκρατίας εἶναι ἡ πληροφορία καὶ ἡ συζήτηση.

Ἔπάρχουν ἀπόψεις πού εἶναι σωστότερες καὶ καλλίτερες λύσεις γιὰ τὴν ταυριάζουν καλλίτερα στὴ συγκεκριμένη κατά-

σταση. Ένεργεί κανείς δημοκρατικά όταν επιδιώκει την πληροφόρηση, δηλαδή την παρουσίαση και την έκθεση των προβλημάτων κι όταν επιδιώκει τη συζήτηση που θα επιτρέψει να βρεθεί ή καλλίτερη λύση.

Μιά απόφαση είναι δημοκρατική όταν, αποφασίζεται από ανθρώπους που έχουν τις ίδιες πληροφορίες για το θέμα και είχαν την ευκαιρία να το συζητήσουν μεταξύ τους. Και η συζήτηση διαφέρει πολύ από τον καυγά κι από την προσπάθεια να κερδίσει κανείς ντε και καλά οπαδούς.

Μπορεί, όμως, να υπάρχουν και πραγματικές διαφορές συμφερόντων που δεν είναι δυνατό να υπερπηδηθούν με συζητήσεις όπως οι διαφορές άποψων. Δέ μπορούν να υπερπηδηθούν ούτε και με την ψηφοφορία ή με τη δικτατορία της πλειοψηφίας. Διαφορές συμφερόντων υπάρχουν όταν μια ομάδα αρνείται να αφήσει στους άλλους την εξουσία, γιατί έτσι θα έχανε τα πλεονεκτήματα και τα προνόμια της.

Οί συγκρούσεις συμφερόντων λύνονται μόνο με βίαιες πράξεις, απεργίες, διαδηλώσεις, εξεγέρσεις. Μόνο αυτές οι πράξεις επιτρέπουν στη δημοκρατία να εξακολουθεί να λειτουργεί.

Η δημοκρατία σ' αυτή την περίπτωση δεν έχει σκοπό μόνο την πληροφόρηση και τη συζήτηση αλλά και την υπεράσπιση των συγκεκριμένων συμφερόντων της πλειοψηφίας. Πολύ συχνά οί διαφορές συμφερόντων εμφανίζονται μόνο τη στιγμή της εφαρμογής των αποφάσεων.

Δέν είναι δημοκρατικό ν' αφήνει κανείς την εξουσία σε κείνους που την ασκούν για να εμποδίσουν κάθε πρόοδο και για να συγκεντρώσουν όλα τα προνόμια. Δημοκρατικό, σ' αυτή την περίπτωση, είναι να τους πάρει κανείς την εξουσία και με τη βία, αν χρειαστεί.

Τὸ σχολεῖο καὶ ἡ κοινωνία

Τὸ σχολεῖο εἶναι μιὰ κοινωνία. Εἶναι ἕνας μικρὸς ὄργανισμὸς ποὺ ἔχει μιὰ ζωὴ κάπως ἀπομονωμένη, τὴ δική του μικρὴ ζωὴ, μέσα στὴν κοινωνία ποὺ τὸ περιβάλλει. Εἶναι ἕνα κράτος ἐν κράτει.

Ὑπάρχουν κι ἄλλες κλειστὲς κοινωνίες: οἱ φυλακὲς, τὰ νοσοκομεῖα, τὰ ὄρφανοτροφεῖα, οἱ στρατῶνες κλπ. Μέσα σ' αὐτές, ζεῖ κανεὶς σύμφωνα μ' ἕνα αὐστηρὸ κανονισμὸ ποὺ δὲν ἀνταποκρίνεται καθόλου στὶς συνθήκες τῆς ζωῆς ἔξω.

Μέσα στὴν κοινωνία, τὰ πράγματα ἀλλάζουν καὶ ἐξελίσσονται γρήγορα κι οἱ ἄνθρωποι ἀλλάζουν πολὺ γρήγορα τὶς ἀξίες καὶ τὴ συμπεριφορὰ τους. Στὴ μικρὴ κοινωνία τοῦ σχολείου, τὰ πράγματα ἐξελίσσονται πολὺ ἀργά.

Παρ' ὅλ' αὐτὰ τὸ σχολεῖο εἶναι ἕνας καθρέφτης τῆς κοινωνίας μας. Ἡ κοινωνία εἶναι βασισμένη πάνω στὴν οἰκονομικὴ ἐξουσία. Πράγμα ποὺ σημαίνει ὅτι μέσα σ' αὐτὴν οἱ ἀποφάσεις παίρνονται ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἔχουν πολλὰ χρήματα ἢ μεγάλες βιομηχανικὲς ἐπιχειρήσεις ἐγκατεστημένες στὴν Ἑλλάδα ἢ τὸ ἐξωτερικόν. Βέβαια, ἔμεῖς οἱ ἴδιοι διαλέγουμε τοὺς βουλευτὲς, καὶ τοὺς πολιτικούς μας, ἀλλὰ στὴν πράξη αὐτοὶ δὲ μποροῦν νὰ πάρουν καμιά ἀπόφαση ποὺ νὰ βλάπτει τὰ συμφέροντα τῶν πλουσίων καὶ τῶν ἰσχυρῶν.

Σὰς διδάσκουν αὐτὰ ποὺ σὰς διδάσκουν, γιατί πιστεύουν ὅτι θὰ τὰ χρειασεῖτε γιὰ νὰ μπεῖτε στὴν κοινωνία τῶν μεγάλων, δηλαδὴ στὴ δική μας κοινωνία. Πρέπει νὰ γίνετε ἱκανοὶ νὰ ἀνταποκριθῆσατε στὶς ἀπαιτήσεις τῆς κοινωνίας μας. Καὶ κυρίως δὲν πρέπει νὰ ἔχετε τὴ διάθεση νὰ ἀλλάξετε ριζικὰ τὰ πράγματα.

Τὰ οἰκονομικὰ συμφέροντα (τὰ λεφτά, τὸ παραδάκι) εἶναι

τόσο ισχυρά, πού μπορούν νά αναγκάσουν τὰ σχολεῖα νά υποτάσσονται στίς ἀπαιτήσεις τους. Τὸ σχολεῖο ἀλλάζει καὶ πολλὰ πράγματα μέσα σ' αὐτὸ ἔχουν ἀλλάξει, ἀλλὰ αὐτὸ γινόταν πάντα κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων. Ἡ θεμελιακὴ ἀρχὴ τῆς κοινωνίας μας εἶναι ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν δικαίωμα νά ὑπάρχουν παρὰ μόνον στὸ μέτρο πού ὑπηρετοῦν τὰ οἰκονομικὰ συμφέροντα τῶν πλούσιων καὶ τῶν ισχυρῶν. Θὰ μπορούσαμε, ὅμως, νά φανταστοῦμε καὶ νά θέλουμε μιὰ κοινωνία ὅπου ἡ οἰκονομία νά βρῖσκειται στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο προσανατολίζεται καὶ εἰδικεύεται στὰ διάφορα ἐπαγγέλματα ἢ νεολαία, δείχνει μὲ τὸν πιὸ καθαρὸ τρόπο τὴν παντοδυναμία τῆς οἰκονομίας πάνω στὸ σχολεῖο. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο σὰς κατευθύνουν ὄχι τόσο σὲ ἐπαγγέλματα πού σὰς ἐνδιαφέρουν ἀλλὰ σὲ κείνα πού ἔχουν κάθε φορὰ μεγαλύτερη ἀνάγκη ἀπὸ ἐργαζόμενους.

Μὴν πιστεύετε ποτέ:

- ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἄλλα ἐπαγγέλματα ἀπ' αὐτὰ πού σὰς προτείνουν·
- ὅτι πρέπει νά διαλέξετε ἓνα ἐπάγγελμα ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποφοίτησή σας ἀπὸ τὸ γυμνάσιο·
- ὅτι, ἂν κάνετε μιὰ ἐκλογή, αὐτὴ ἰσχύει ἀναγκαστικά γιὰ τὴν ὑπόλοιπη ζωὴ σας. Ἀντίθετα, οἱ δυνατότητες ἐκλογῆς σας θὰ ἴναι μεγαλύτερες λίγῳ καιρὸ μετὰ τὴν ἀποφοίτησή σας ἀπὸ τὸ γυμνάσιο·
- ὅτι, ἐπειδὴ σοῦ λείπει ἓνα δίπλωμα δὲ θὰ μπορέσεις ποτὲ νά πετύχεις αὐτὸ πού θέλεις.

Πολλοὶ ἔχουν τὴ γνώμη ὅτι τίποτα δὲ μπορεῖ νά ἀλλάξει στὸ σχολεῖο ἂν δὲν ἀλλάξει πρῶτα ἡ κοινωνία. Ἔχουν δίκιο.

Ἄλλοι λένε ὅτι δὲ μπορεῖ νά ἀλλάξει ἡ κοινωνία ἂν δὲν ἀλλάξει τὸ σχολεῖο. Κι αὐτοὶ ἔχουν δίκιο.

Ἡ κοινωνία ὅπως εἶναι σήμερα, εἶναι φτιαγμένη ἀπὸ ἀνθρώπους καὶ μόνον οἱ ἄνθρωποι μπορούν νά τὴν ἀλλάξουν. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐπηρεάζονται βαθεῖα ἀπὸ τὴν ἐκπαίδευση πού ἔχουν δεχτεῖ, ἀπὸ τὴν παιδικὴ καὶ ἐφηβικὴ τους ἡλικία. Κάθε ἄνθρωπος ἐπηρεάζεται βαθεῖα ἀπὸ τίς γνώσεις του

κι απ' αυτά που ξέρει να κάνει. Τα σχολικά χρόνια σηματοδύουν βαθειά δλο τον κόσμο.

Γιά να αλλάξει κανείς το σχολείο, πρέπει να αλλάξει την κοινωνία. Γιά να αλλάξει κανείς την κοινωνία πρέπει να αλλάξει το σχολείο.

Έδω και λίγο καιρό, πολλά πράγματα αλλάζουν στα σχολεία. Αυτές οι αλλαγές αν δεν τις έχετε αποφασίσει μόνοι σας, ή αν δεν έχετε συμβάλει στην προώθησή τους, δε μπορείτε να ξέρετε αν γίνονται για το συμφέρον σας. "Αν έχουν αποφασιστεί απ' αυτούς που κρατάνε στα χέρια τους την έξουσία, το πιθανότερο είναι ότι έγιναν για να κρατήσουν οι ίδιοι άνθρωποι την έξουσία."

"Όταν σās αναγνωρίζουν το δικαίωμα της «συμμετοχής» και της «απόφασης», αυτό συμβαίνει γιατί οι αλλαγές αυτές δεν έχουν μεγάλη σημασία. Οι πραγματικές αλλαγές και οι πιο δύσκολες είναι εκείνες που δίνουν δλο και περισσότερη έξουσία σε δλο και περισσότερους ανθρώπους.

Καθηγητές και μαθητές θά 'πρεπε κανονικά να δουλεύουν μαζί, για την πραγματοποίηση αυτού του είδους των αλλαγών. Δέν υπάρχει, αναγκαστικά, αντίθεση ή σύγκρουση ανάμεσα σε καθηγητές και μαθητές. Στην καθημερινή ζωή, οι καθηγητές δεν έχουν και πολύ μεγαλύτερη έξουσία από τους μαθητές.

Οι καθηγητές δεν έχουν ούτε καν το δικαίωμα να αποφασίσουν οι ίδιοι για το περιεχόμενο της διδασκαλίας τους. Τις περισσότερες φορές, τους επιβάλλουν να διδάξουν αυτή ή την άλλη ύλη. "Όσο για τις συνθήκες της δουλειάς τους, δε μπορούν να κάνουν πολλά πράγματα για να τις καλλιτερεύσουν.

Πολλοί άνθρωποι που παίρνουν τον έαυτό τους για σοφό και που μεταμφιέζονται σε θησαυροφύλακες της ήθικης, θά σās έξηγησουν ότι πρέπει να κάσετε ήσυχα και να 'σαστε πειθαρχημένοι κι ότι ασχολούνται εκείνοι για την προώθηση αυτών των αλλαγών κι εσείς δεν έχετε παρά να περιμένετε. Πιστέψτε μας, παρ' δλο που και μεις είμαστε μεγάλοι, αν περιμένετε, θά την πάθετε σίγουρα.

Οι πραγματικές, οι μόνες αλλαγές, που ωφελούν τους μα-

θητές και τούς καθηγητές αποφασίζονται μόνο από κείνους που τις χρειάζονται καθημερινά.

Όλα αυτά μπορούν να γεννήσουν συγκρούσεις. Μερικοί θα σās πουν ότι οι συγκρούσεις είναι πολύ κακό πράγμα. Αυτό δεν είναι αλήθεια, παρά μόνο όταν δεν ξέρετε για ποιό λόγο συγκρούεστε.

Οί άνθρωποι τούς οποίους πολεμάτε, τυχαίνει καμιά φορά να μην έχουν και μεγάλη εξουσία, αλλά με τον καιρό, να έχουν συνηθίσει να φοβούνται κάθε αλλαγή και κάθε πρωτοβουλία. Πρέπει να καταλάβετε ένα πράγμα: μαθητές και καθηγητές έχουν τα ίδια αντικοινωνικά συμφέροντα, ανήκουν στο ίδιο στρατόπεδο μέσα στον διαρκή αγώνα που τούς φέρνει αντιμέτωπους με κείνους που έχουν όλη την εξουσία κι αποφασίζουν για την ύπαρξη όλων μας.

Τό σχολείο κι ή κοινωνία είναι άμεσα συνδεδεμένα. Είναι συνένοχοι! Για ν' αλλάξουμε τό ένα πρέπει ν' αλλάξουμε και τό άλλο. Αυτό, όμως, δημιουργεί ένα αρκετά σύνθετο πρόβλημα.

Τό παραμικρό πράγμα που αλλάζει στο σχολείο μπορεί νά 'χει συνέπειες στην κοινωνία. Τό παραμικρό που αλλάζουμε στην κοινωνία μπορεί νά 'χει συνέπειες για τό σχολείο.

Για νά αλλάξουμε κάτι, για νά μεταμορφώσουμε τόν κόσμο και νά τόν ξαναφτιάξουμε όπως έμεις θέλουμε, μην ξεχνάς ότι πρέπει νά αρχίσουμε τή δράση μας από εκεί που θρισκόμαστε, από τόν τόπο δουλειās μας. Άλλοι, σε διαφορετικούς τόπους δουλειās αγωνίζονται κι αυτοί. Να ξέρεις ότι παντού είναι ό ίδιος αγώνας.

Ἐντὶ γιὰ ἐπίλογο

Ὁ σκοπὸς τῶν συγγραφέων αὐτοῦ τοῦ μικροῦ βιβλίου ἦταν πολὺ ἀπλὸς: νὰ δώσει τοὺς μαθητὲς μιὰ ἄλλη εἰκόνα τῆς κοινωνίας ἀπ' αὐτὴ πού τοὺς δίνει τὸ σχολεῖο, ἡ οἰκογένεια, τὸ κράτος... νὰ σαρώσει τίς προκαταλήψεις... νὰ ξαναδώσει μιὰ σωστὴ εἰκόνα τῆς σχέσης μεγάλων καὶ παιδιῶν... μὲ λίγα λόγια νὰ γράφει ἓνα βιβλίον ἀντὶ - ἠθικῆς καὶ ἀντὶ - «ἀγωγῆς τοῦ πολίτη».

Τὸ κόκκινον βιβλιαράκι πέτυχε τὸ σκοπὸ του;

Γιὰ νὰ πολεμήσει (καὶ δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ μὴν ἐπαινέσει: τίς προθέσεις) τὴν τρέχουσα ἠθικὴ πού βασιλεύει στὰ σχολεῖα, οἱ συγγραφεῖς θέλουν νὰ τοποθετηθοῦν ἔξω ἀπὸ κ ἄ θ ε ἠ θ ι κ ῆ, δηλαδὴ νὰ ἴναι ἀ ν τ ι κ ε ι μ ε ν ι κ ο ῖ: «αὐτὰ εἶναι γεγονότα — γεγονότα πού τὰ κρύβουν μὲ προσοχὴ ἀπὸ τὴν πλειοψηφία τῶν παιδιῶν, ἃς εἶναι — γεγονότα ὁμοῦ ἀπὸ τὰ ὁποῖα δὲν τραβάμε κανένα γενικὸ συμπέρασμα γιὰ νὰ μὴν ἐπηρεάσουμε τὰ κεφαλάκια σας πού τὰ σεβόμαστε πολὺ». Τὰ παιδιὰ μποροῦν νὰ τραβήξουν τὰ δικά τους συμπεράσματα...

Χωρὶς νὰ θέλουμε νὰ κάτσουμε γιὰ ἄλλη μιὰ φορά στὸ ἐδῶλιο τοῦ κατηγορουμένου τὴν «ἀντικειμενικότητα» κι ὅ,τι λαθεμένο καὶ τεχνητὸ περικλείει αὐτὴ ἡ ἔννοια — πρέπει νὰ ὑπογραμμίσαι κανεὶς ὅτι αὐτὴ ἡ λογικὴ μοιάζει μὲ τὴ λογικὴ ὁρισμένων «ρεμβαστῶν τοῦ μαρξισμοῦ»: μὴν ἐπεμβαίνουμε στὸ ἔσω τεριχὸ τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἃς μὴν ἀναπτύξουμε μιὰ ὀργάνωση μέσα σ' αὐτὴν γιὰτὶ αὐτὴ δὲ θά ἴταν φ υ σ ι κ ῆ ὀργάνωση, ἃς ἀρκεστοῦμε στὸ νὰ π λ η ρ ο φ ο ρ ο ῦ μ ε τὴν ἐργατικὴν τάξιν γιὰ τίς συνθηκὰς ἐκμετάλλευσθῆς τῆς. Ἡ θεωρία δὲν εἶναι παρὰ φλυαρίες: ἀν συγκεντρωθοῦν γύρω ἀπὸ ἓνα τραπέζι καὶ πληροφορηθοῦν τὰ ξεγεγονότα, οἱ ἐργάτες θά ἀνακαλύψουν τὸ μαρξισμὸς...»

Ἔτσι, κι' οἱ μαθητὲς μποροῦν νὰ βροῦν τὸ σωστὸ δρόμο...

για ποιο πράγμα; Οί συγγραφείς του κόκκινου βιβλίου δεν το λένε. Και δεν το λένε γιατί δεν το ξέρουν ούτε κι αυτοί.

... Ἀφού ἐξοστρακίσουν τοὺς ἄξονες τῆς ἀστικῆς ἠθικῆς (Πατρὶς — Ἑρσηκεία — Οἰκογένεια) δὲ δικαιολογοῦν πιά τίποτα. Δίνουν διάφορους τρόπους γιὰ νὰ δουλεύει κανεὶς καλλίτερα, γιὰ νὰ μαθαίνει καλλίτερα, γιὰ νὰ ἔρχεται σὲ ἐπαφή μὲ τοὺς καθηγητές, γιὰ νὰ διώχνει τοὺς κακοὺς καθηγητές. Ἀλλά, μπορεῖ νὰ πεῖ κάποιος μαθητῆς πού προσπαθεῖ νὰ καταλάβει: γιατί νὰ ἐργαζόμαστε καὶ νὰ μαθαίνουμε καλλίτερα, γιατί νὰ διώχνουμε τοὺς κακοὺς καθηγητές; Τὸ κ ό κ κ ι ν ο β ι β λ ι α ρ ά κ ι δὲν ἀπαντᾷ σ' αὐτό.

Σὲ μαθητὲς πού ἂν καὶ ὑφίστανται τὴν πλύση ἐγκεφάλου τοῦ Ἀστικοῦ Κράτους δὲν ἀγνοοῦν διάφορα πιδ γενικὰ προβλήματα ὅπως ἡ ἀνεργία, οἱ χαμηλοὶ μισθοί, ὁ πόλεμος στὸ Βιετνάμ, τὸ βιβλίο παρουσιάζει ἕνα μυθικὸ κόσμο ὅπου ὑπάρχουν καλοπροαίρετοι καὶ κακοπροαίρετοι μεγάλοι πού οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ἀντανίζονται μὲ τὴν ἴδια εὐθυμία. Εἶναι ἕνα βιβλίο ἀντάξιο μιᾶς ἐποχῆς ὅπου οἱ παλιές ἀξίες γκρεμίζονται. Γι' αὐτὸ καὶ εἶναι ἕνα βιβλίο πού ἐκφράζεται ἀρνητικά. Τὰ ναρκωτικά, ὁ σεξουαλικὸς ἐκχυδαϊσμὸς δὲν εἶναι ἡ ἀντίστροφη εἰκόνα τῆς ἀστικῆς ἠθικῆς μὲ τὸν ἴδιο τρόπο πού ἡ μοιχεία εἶναι ὁ ἴσκιος τῆς οἰκογένειας. Ἀνήκουν στὸν ἴδιο κόσμο.

«Θέλουμε νὰ κρίνουμε τὰ ναρκωτικά στὸ ὄνομα τῆς ἐλευθερίας». Ἀλλὰ ποιὸς δημιούργησε τὰ ναρκωτικά καὶ τὴν ἀνάγκη τῶν ναρκωτικῶν; Ἡ ταξικὴ κοινωνία ἢ ἡ ἐλευθερία; Καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ ἰσχυριστεῖ ὅτι τὸ χάσις καὶ τὰ ναρκωτικά εἶναι ἀπὸ τὰ θεμελιακὰ προβλήματα τῆς νεολαίας;

.....
Βιβλία κάπως συγχισμένα ἀλλὰ γ ε μ ά τ α κ α λ ἡ θ έ λ η σ η συχνὰ περιέχουν ἀλήθειες ἔστω καὶ σὲ ἐμβρυακὴ κατάσταση. Καὶ μιὰ καὶ δὲν ὑπάρχει τίποτα καλλίτερο (καὶ πιδ ἀπλὸ) πάνω στοὺς μαθητὲς καὶ γ ι ά τοὺς μαθητὲς, δὲ μπορούμε παρὰ νὰ συμβουλευομε θερμὰ τοὺς ἀναγνώστες μας νὰ γνωρίσουν τὸ κ ό κ κ ι ν ο β ι β λ ι α ρ ά κ ι. (Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ R o u g e Νο 97 τοῦ γενάρη '71).

Περιεχόμενα

Πρόλογος	5
Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	7
Με ποιο τρόπο μαθαίνουμε. Τί μαθαίνουμε και πώς; Καλλιτερέψτε την εκπαίδευσή σας.	
Τὰ μαθήματα	11
Τί είναι ένα πρόγραμμα δουλειάς; Πώς διδάσκουν όχτώ στους δέκα καθηγητές; Πώς προκαλείται το ένδιαφέρον στους μαθητές ή το ζαχαρωμένο χάπι. Τί κάνουν οι δυό καθηγητές στους δέκα που είναι διαφορετικοί απ' τους άλλους; "Αν βαρυνόσαι... Τί είναι καζούρα; Τί μπορείτε να κάνετε έσείς. Σε τί χρησιμεύουν τὰ μαθήματα;	
Ἡ μελέτη	20
Γιατί υπάρχουν οι έργασίες για τὸ σπίτι; Οι γονεῖς μπορούν νὰ σὲ βοηθήσουν στὴ μελέτη σου; "Αντιγραφή ἢ συνεργασία. Πώς νὰ αξιοποιεῖς τὴ δουλειὰ πὺ ἔχεις για τὸ σπίτι; Κάντε μόνοι σας ἕνα πρόγραμμα δουλειάς. «Τυφλοσούρτες», «Λυμένες ασκήσεις» κτλ.	
ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	25
Οἱ καθηγητές. Τὰ καθήκοντα ἑνὸς καθηγητῆ. Τί ξέρουν οἱ καθηγητές; Τί ξέρουν οἱ καθηγητές για σὰς; Οἱ καθηγητές μεταξύ τους. Τί γίνεται στις συγκεντρώσεις τῶν καθηγητῶν; Οἱ καθηγητές είναι κι αὐτοὶ δέσμιοι τοῦ συστήματος.	
Πὼς νὰ ἐπηρεάζεται ὁ ἕνας τὸν ἄλλον;	34
Για νὰ μπορείτε νὰ ἐπηρεάζετε τοὺς ἄλλους δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶτε. "Αν συμπαθεῖτε τὸν καθηγητῆ σας. Ἡ εἰλικρίνεια μπορεῖ ν' ἀλλάξει τὰ πάντα. Δρῶ σημαίνει ἐπηρεάζω. Τί φοβάται ὁ καθηγητής; Είναι δύσκολο νὰ ἐπηρεά-	

σετε κάποιον που φοβάται. Συγκρούσεις και άλλα θέματα παρεξηγήσεων. Ἀπεργίες και μαζικές ἐκδηλώσεις. Πριν ἀπὸ μιὰ ἀπεργία ἢ ἄλλη ἐκδήλωση. Για νὰ ἔχει ἀποτέλεσμα ἢ ἐκδήλωση που ἀποφασίσατε. Μετὰ τὴν ἐκδήλωση.

- Π**ὼς νὰ διαμαρτυρηθεῖτε γιὰ ἓνα καθηγητὴ; 43
 Μαζέψτε ὄλιγό. Ἀπευθυνθεῖτε πρῶτα στὸν καθηγητὴ ἢ στὸ μαθητικὸ συμβούλιο. Ἀπευθυνθεῖτε στὴ διεύθυνση. Ἀπευθυνθεῖτε στὶς ἀρχές. Πὼς νὰ συντάξετε τὴν ἀναφορά. Κυρίως μὴν ξεχνᾶτε ὅτι... Ὅπως ἓνας καθηγητὴς μπορεῖ νὰ ἀπολυθεῖ;
- Ο**ἱ τιμωρίες: ποιές ἐπιτρέπονται και ποιές ὄχι 49
 Οἱ κανονισμοί. Οἱ τιμωρίες και τὰ πειθαρχικά μέτρα. Οἱ σωματικές ποινές: ὁ καθηγητὴς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ σᾶς χτυπήσει;
- Ο**Ι ΜΑΘΗΤΕΣ 54
 Γεγονότα. Ἐρεῖς ὅτι...; Δύο συστήματα ἀξιῶν. Διάφορα πράγματα που πρέπει νὰ ξέρετε. Στὴν παρανομία... Ἡ ἐξυπνάδα: μόνον οἱ κουτοὶ πιστεύουν σ' αὐτήν. Ἡ ἐξυπνάδα μπορεῖ νὰ μεγαλώσει ἢ νὰ λιγοστεύει. Παρ' ὅλα αὐτὰ υπάρχουν διαφορές. Τί εἶναι τὰ «καθυστερημένα» παιδιά; Διαλογὴ, ἀπόρριψη, διακρίσεις. Ἐνίσχυση τῆς διαλογῆς. Ἐξυπνάδα και βλακεία.
- Ὁ** ἐλεύθερος χρόνος 66
 Τί σᾶς προσφέρουν οἱ μεγάλοι. Τί μπορεῖτε νὰ κάνετε μόνοι σας. Ἔχετε δικαιώματα.
- Ο**ἱ σεξουαλικές σχέσεις 69
 Ὁ ἀντανισμός. Χάδια και συνουσία. Μὲ ποιὰ μέσα μπορεῖ ν' ἀποφύγει κανεὶς τὰ παιδιά. Ὁνειρωξία και περίοδος. Οἱ σεξουαλικά ἀνώμαλοι. Ἡ πορνογραφία. Ἡ ὁμοφυλοφιλία. Τί εἶναι φυσιολογικό και τί ὄχι. Πρόσπαθειστε νὰ μάθετε περισσότερα.
- Ἡ** ἔκτρωση 77
- Δ**ιεγερτικά, ναρκωτικά, βαρβιτουρικά κλπ. 79
 Ἐθισμός και ἐξάρτηση.

	119
‘Ο καπνός	81
Τὸ οἶνόπνευμα	83
Οἱ ἐπιπτώσεις του. Τί εἶναι τὸ μεθύσι. Ἀποτελέσματα τοῦ μεθυσιοῦ.	
Τὸ χασίς	87
Τὰ «ταξείδια». Τὸ χασίς προκαλεῖ ἀρρώστιες; Τὸ χασίς προκαλεῖ ἐθισμό; Τὸ χασίς εἶναι ἐπικίνδυνο; LSD καὶ μεσκαλίνη. Μὴν ξεχνάς.	
Τὰ ναρκωτικά	92
Τὰ διεγερτικά. Ἡ μορφίνη. Ἡρωίνη καὶ ὄπιο. Κοκαΐνη. Ὑπνωτικά. Μὴν ξεχνάς.	
ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	96
‘Ο τόπος δουλειᾶς σου	96
Ἡ αἰθουσα. Οἱ διάδρομοι. Οἱ τουαλέτες	
Οἱ βαθμοὶ	99
Οἱ βαθμοὶ εἶναι ἀπάτη. Οἱ βαθμοὶ εἶναι ἓνα μέσο πίεσης ἐκ μέρους τῶν καθηγητῶν. *Ὅχι στοὺς βαθμούς.	
Οἱ ἐξετάσεις καὶ οἱ διαγωνισμοὶ	104
Αὐτὴ ἡ κατάσταση μπορεῖ ν’ ἀλλάξει.	
Τί εἶναι ἡ συμμετοχή;	107
Ἐπιβάλετε τὴ δημοκρατικὴ σας «συμμετοχή». Ἡ ἄλλη-λεγγύη. Διαφωνίες καὶ σύγκρουση συμφερόντων.	
Τὸ σχολεῖο καὶ ἡ κοινωνία	111
Ἐντὶ γιὰ ἐπίλογο	115

